

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA
MEKANI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep DÜNDAR

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER

OCAK 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA
MEKANI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Zeynep DÜNDAR
(502111139)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER

OCAK 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111139 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Zeynep DÜNDAR** ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA MEKANI**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Hüseyin KAHVECİOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Özgür BİNGÖL
Mimar Sinan Üniversitesi

Teslim Tarihi : **15 Aralık 2014**
Savunma Tarihi : **20 Ocak 2015**

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimi ve tez süreçlerinde her konuda vermiş olduğu destek, bilgi, katkı ve ilhamlar nedeniyle danışmanım Prof. Dr. Ayşe Şentürer'e; gösterdikleri anlayış ve destek için DEÜ Mimarlık Bölümü'ndeki arkadaşlarıma, tez sürecinde desteğini eksik etmeyen arkadaşlarım Nazmiye Rasimoğlu ve Nilay Kabaş'a, bu mesleği seçmem ve ilerlememdeki en büyük katkıyı sağlayan annem Hanife Dünder'a, bana her zaman güvenen babam Enver Dünder'a ve her ihtiyaç duyduğumda yanımda olan kardeşim Emre Dünder'a teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Aralık 2014

Zeynep Dünder
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Kavramlar ve Sorunsallaştırma	5
1.2 Tezin Yöntemi.....	8
2. KARŞILAŞMA.....	9
2.1 Ne ile Karşılaşma?	9
2.2 Karşılaşmayı Tetikleyen Haller.....	12
2.2.1 Karşılaşma halleri	13
2.2.2 Karşılıklı olma halleri	16
2.2.3 Eylemlilik halleri.....	18
2.2.3.1 Yürüme/hareket hali.....	20
2.2.3.2 Görme/bakma hali.....	23
2.2.3.3 Konuşma/dinleme hali	24
2.3 Ara Değerlendirme: Bir Olay Olarak Karşılaşma	26
3. KARŞILAŞMANIN MEKANI	31
3.1 Karşılaşmanın Mekansallığı	32
3.2 Liminallik	34
3.2.1 Liminal mekan	36
3.2.2 Boş vakit mekanı.....	38
3.2.3 Üçüncü mekan.....	39
4. KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA MEKANI.....	43
4.1 Kentsel Yaşamı Kuran Karşılaşmalar	43
4.2 Kentsel Eşiklerde Beliren Karşılaşma Mekanları	45
4.3 Kentte Karşılaşmalar İle Kurulan Mekansallıkların Örnekler Üzerinden Tartışılması.....	51
4.3.1 New York Halk Kütüphanesi merdivenleri	51
4.3.2 Amsterdam’da Bank Projesi	59
4.3.3 Tiber Nehri Kıyısında Tesadüfi Karşılaşmalar	64
4.3.3 POP-UP mekan oluşumları	67
5. SONUÇ.....	69
KAYNAKLAR	73
ÖZGEÇMİŞ.....	77

KISALTMALAR

TDK : Türk Dil Kurumu
NYHK : New York Halk Kütüphanesi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Tez örüntüsü	4
Şekil 1.2: Karşılaşmanın kavramsal açılımı.	6
Şekil 1.3: Karşılaş(ma)ma, (Bourke, 1930), (Url-1).....	6
Şekil 2.1: Ne ile karşılaşma?	9
Şekil 2.2: Ben ve öteki arasındaki karşılaşma.	12
Şekil 2.3: Karşılaşmayı tetikleyen haller.	13
Şekil 2.4: Karşılaşma halleri arasındaki ilişkisellik	16
Şekil 2.5: Karşılıklı olma halleri.....	18
Şekil 2.6: Yürüme hali ile kurulan karşılaşmalar.	22
Şekil 2.7: Görme/bakma hali ile kurulan karşılaşmalar.	23
Şekil 2.8: Konuşma/dinleme hali ile kurulan karşılaşmalar.	25
Şekil 2.9: Karşılaşmaların belirsiz, tanımsız, geçici yapısı.	26
Şekil 2.10: Karşılaşmayı oluşturan hallerin ilişki şeması.	27
Şekil 2.11: Karşılaşma olayının çözümlemesi.	28
Şekil 3.1: Tez örüntüsü.	31
Şekil 3.2: Karşılaşmanın mekansallığı.	33
Şekil 3.3: Bedensel pozisyonlar ile liminalliğin aktarımı, (Url-2).	35
Şekil 3.4: Liminal mekan, boş vakit mekanı ve üçüncü mekanın karşılaştırılması... 42	
Şekil 4.1: Karşılaşma mekanının örüntüsü.	43
Şekil 4.2: Karşılaşmalarla kurulan kent yapısı.	44
Şekil 4.3: Karşılaşma ve kent arasındaki ilişkisellik.	45
Şekil 4.4: Kentin ve karşılaşma mekanlarının hareketli yapısı.	48
Şekil 4.5: Geçişin ve hareketin yoğunlaştığı yerlerde anlık duraklama mekanları. ..	50
Şekil 4.6: Farklı ölçeklerde gerçekleşen karşılaşmalar.....	51
Şekil 4.7: NYHK konumu.	52
Şekil 4.8: NYHK merdivenli ön alan (Rivlin, 2006).	53
Şekil 4.9: NYHK merdivenli ön alan bölgeleme şeması (Rivlin,2006).	53
Şekil 4.10: Merdiven kullanımı (Rivlin, 2006).	55
Şekil 4.11: 90'lı yıllarda yerleştirilen kiosk ve masalar (Url-3).	55
Şekil 4.12: Karşılaşmalara imkan sunan mevcut donatılar (Url-3).	58
Şekil 4.13: NYHK merdivenlerinin karşılaşmayı tetikleyen haller ile incelenmesi. .	58
Şekil 4.14: Bir köşebaşında kurulan bank projesi, (Url-4).	59
Şekil 4.15: Banklarda gerçekleşen farklı aktiviteler, (Url-4).	60
Şekil 4.16: Bankların kentteki yerlerini gösteren uygulama, (Url-4).	60
Şekil 4.17: Banklar arası servis uygulaması, (Url-4).....	61
Şekil 4.18: Tiber Nehri, (Url-6).	64
Şekil 4.19: Sandalye yerleştirmeleri ve kullanımı, (Url-7).	65
Şekil 4.20: Müzik dinletisi, (Url-7).	66
Şekil 4.21: MAXXI Müzesi'nde gerçekleştirilen etkinlik, (Url-7).	66
Şekil 4.22: Pop-up mekan oluşumuna dair bir örnek, (Url-8).	67

KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA MEKANI

ÖZET

Gündelik hayat farklı aralıklarla meydana gelen karşılaşmalardan oluşur. Gündelik hayatın içine karışan herkes de bu karşılaşmaların -farkında olarak ya da olmayarak- birçok kez parçası olur. Özellikle de kent yaşamı içerisindeki birey, kentlerin çoklu ve karmaşık karakteri nedeniyle devamlı olarak karşılaşmaları deneyimlemektedir. Buradaki problematik nokta bireylerin yaşadıkları karşılaşmaların farkında olmaması nedeniyle karşılaşmanın tarifleyeceği mekanların açığa çıkamayıp saklı kalmasıdır.

Günümüzde bireyin serbest zamanları ve çalışma saatleri katı bir sınırla ayrılmayıp birbirinin içine geçmiş bir haldedir. Bunu bir potansiyel olarak görüp bireyin yaşama ve çalışma aralıklarında yeni bir oluşum arayışına gitmek gerekmektedir. Böylece gündelik hayatın monoton yapısını kırmak mümkün olacaktır. Zaten gündelik hayatın akışına kapılmış olan bireyler de bu yapıyı kırarak birtakım arayışların peşindedir.

Karşılaşma, mekan üretiminde bir tetikleyici midir? Karşılaşmaya müdahale edilebilirse ondan doğan mekana da müdahale edilebilir mi? Karşılaşma gerçekleşmek için bir mekana ihtiyaç duyar mı yoksa o mekanı hep kendisinde mi taşıyarak gerektiğinde mekanını oluşturur mu? Yoksa var olan bir mekana mı yerleşir? Tez bu sorulara cevap bulmak arayışıyla karşılaşma kavramını bir düşünce aracı olarak ele alarak farklı mekan potansiyellerinin peşine düşmektedir. Bu amaçla tez boyunca tıpkı bir süzgeçten geçirir gibi karşılaşma kavramının açılımından başlayarak teker teker süzülen bilgilerle birlikte karşılaşma mekanı tarifine ulaşacak olan yolun kurulması hedeflenmektedir.

Birinci bölümde, tezin problematiği ve yöntemi karşılaşmaların önemini daha güçlü vurgulayabilmek amacıyla karşılaşma kelimesinin kavramsal açılımları ve karşılaşma(ma) durumu üzerinden tariflenmektedir.

İkinci bölümde, bir karşılaşmanın gerçekleşebilmesi için gerekli olan hallere bakılmaktadır. Bunun için olmazsa olmaz şart ne ile karşılaşma sorusunun cevabı olan karşılaşmanın katılımcılarıdır. Karşılaşma sadece insanlar arasında yaşanmaz. Karşılaşılan kitap, sanat eseri, manzara ya da bina gibi birçok örnekle de çoğaltılabilecek nesne ya da olgular olarak düşünülmelidir.

Ardından nasıl karşılaşıyoruz sorusuna yanıt aranırken bir karşılaşmanın gerçekleşmesi için gerekli olan haller açığa çıkarılacaktır. Haller üzerinden tariflenen karşılaşmanın tetikleyicileri üç ana başlık ve onların alt açılımları şeklinde gruplanmıştır. Bunlar karşılaşma halleri, karşılıklı olma halleri ve eylemlilik halleridir. Karşılaşma halleri tutku, ön-kavrayış ve tesadüf kavramları ile, karşılıklı

olma halleri çatışma, uzlaşma, yok sayma ve ağırlama kavramları ile, eylemlilik halleri ise hareket/yürüme, görme/bakma, konuşma/dinleme kavramları ile ilişkilendirilmektedir. Bu üç hal, hepsinin bir arada olduğu durumlarda bir karşılaşmanın gerçekleşmesine ortam sunmaktadır.

Üçüncü bölümde, karşılaşmayı tetikleyen hallerin nerede ve ne şekilde bir mekan oluşumuna yol açtıklarını keşfetmek amacıyla mekansallık ve liminalite kavramları ile birlikte bir okuma gerçekleştirilmektedir. Bu okuma esnasında karşılaşmanın kendisinin bir liminalite ve mekansallık olduğu ortaya çıkmaktadır. Karşılaşmanın bir mekan üretme potansiyeline sahip olup olmadığını anlayabilmek amacıyla karşılaşma ve liminalite durumları ile kurulan mekansallıklar olarak boş vakit mekanı ve üçüncü mekan bir keşif aracı olarak tartışılmaktadır. Böylece karşılaşma mekanının kurulumuna dair ilişkiler vurgulanmaktadır.

Dördüncü bölümde, ilk üç bölümden süzülerek gelen tüm bilgiler ile karşılaşmanın mekanının kurulumuna ve tanımlanmasına dair bir söz üretimi üzerine gidilmektedir. Tez kapsamında karşılaşmanın mekanını kent ölçeğinde gerçekleşen karşılaşmaların kurduğu mekansallıklar üzerinden tartışmak tercih edilmiştir. Bunun nedeni kentin aslında karşılaşmalar kurulan ve bu karşılaşmaların tetiklediği etkileşim ve ilişkilerle örülen bir yapıya sahip olmasıdır.

Bu amaçla bu bölümde dört örnek üzerinden bir tartışma gerçekleştirilmiştir. Bu örneklerden biri olan New York Halk Kütüphanesi merdivenleri kentteki mevcut karşılaşma mekanlarının analizini yaparken bir diğeri olan Amsterdam'da bank projesi ise kente müdahalede bulunarak karşılaşmaları tasarlamayı amaçlayan bir örnektir, üçüncü örnek bir sanat enstalasyonu ile gerçekleştirilen deneysel bir çalışma aracılığıyla kamusal alanların nasıl karşılaşmalara açılabilirliğini sorgularken, dördüncü örnek ise pop-up olarak adlandırılan ve kentte aniden ve ihtiyaca göre ortaya çıkan, ihtiyaç ortadan kalktıktan sonra iz bırakmadan yok olan mekanları karşılaşma kavramı bağlamında incelemektedir.

Son bölümde ise tezin başından itibaren karşılaşma kavramının açılımları ile ortaya çıkan karşılaşma mekanının kurucuları vurgulanmakta ve tezin başında sorulan soruların cevapları tartışılmaktadır. Çıkan sonuçlar tasarımcıya karşılaşma mekanının nasıl tasarlanabileceğine dair bir veri de sunar. Tez genişlemeye açık bir örüntü olarak değerlendirilmedi. Bu tez kapsamında sadece kentsel karşılaşmalara ve ürettikleri mekanlara odaklanılmıştır. Fakat tezin başından itibaren karşılaşma kavramının açılımları ile ortaya çıkan veriler üzerinden yapılacak tartışmalarla yapı ölçeğindeki karşılaşmalara ve onlardan üretilecek olan mekanlara bakmak da mümkündür.

SPACE OF ENCOUNTER AS AN APPEARING POTENTIAL IN THE LIMINALITY OF THE CITY

SUMMARY

Everyday life consists of the encounters happen at different times. People who experience the everyday life -consciously or unconsciously- become the part of these encounters. Especially people that live in the cities experience encounters frequently according to the complex and diverse characteristics of the cities. The problematic point is this: space that defined by encounter cannot be appeared because individuals are unaware of encounters they experienced in their daily life. Nowadays free times and working hours of individual are not restricted on the contrary they have been merged. This should be seen as a potential to seek for a new space which occurs in the liminality of free time and working hours of individuals. By the way it is possible to break the monotonous structure of everyday life. Already individuals who are the part of the everyday life seek for some solutions to break this rigid structure.

Does the encounter trigger the production of space? Is it possible to intervene the space that occurs from an encounter if the encounter is intervened? Does the encounter need a space to occur or does it carry the space with itself ? Or does it settle into an existing space?

In this thesis, encounter concept is approached as a tool to find answers to these questions and to discuss different potentials of space production. Therefore beginning with the conceptual expansions of encounter all the informations will be filtered to reach definition of the space of encounter.

In the first section, the problematic of thesis and the methods of it is defined. Thesis is discussed with the conceptual expansions of encounter and the aspect of not to encounter.

The second section examines the states which form an encounter. For this reason participants of an encounter which is the answer of what we encounter is a must. An encounter does not only occur between people. The thing that is encountered can be varied as a book, a painting, a scenery or a building etc.

When looking for an answer how we encounter the states which are necessary for an encounter's appearing are discussed. The triggers of an encounter are grouped under three main topics and their lower expansions. The main topics are the states of encounter, the states of being to be encountered and the states of action. The states of encounter are related with the concepts of desire, self-perception and coincidence, the states of being to be encountered are related with the concepts of conflict, negotiation, ignorance and entertainment, the states of action are related with the concepts of movement/walking, looking/seeing and listening/talking. If only these three states come together an encounter occurs.

In third section, to discover where and how the states that trigger an encounter found a space, a reading is done with the concepts of liminality and spatial. While this reading, encounter is defined as a liminal and spatial state. To understand the potential of encounter for production a space, the space of leisure and the third space which are found with the concepts of liminality an spatial are discussed as an exploration tool. Thus the relations for the founding of a space are emphasised.

In fourth section, with all the arguments coming from the first three section it is aimed to discuss the production and meaning of encounter space. Scope of thesis, it is preffered to argue the space of encounter through the encounters that happens in the city scale. The reason is that the city has a structure that is produced by encounters. Encounters trigger the relations and interactions in the city life.

In the second part of the fourth section, a discussion is made over the four different examples. One of these is the front steps of New York Public Library. Library is located at the intersection of the 40th ve 42nd streets in Manhattan. According to the study made by Rivlin and her team in 1984, the usage of front steps of the library is examined with the tecniques like observation, survey and interview. The result of the study shows that the steps are used by so many different people all day. Some people who work around the library come to eat their lunch in the afternoon, some people who walk across the library stop and sit for a while, some people come from far places for only spend time at this place.

The activities on the steps range such as eating, reading, sunbathing, listening to music, talking with friends, taking a breath, sleeping, watching the scene of the street or performances, shopping from the stands. Encounter uses the urban pattern as a floor with all the urban components such as steps, columns, sculptures, fence, banks to produce its spatiality. Although the steps did not designed for this active use, it became one of the most popular urban space in Manhattan with the spatialiyy of encounters.

Second example is the bank project in Amsterdam. It is an organizational project hold by BankjesCollectief on first Sunday of the every month. Participants of the organization hire banks or use their own furnitures and set them in front of their houses or shops. The service of the banks range such as selling food or drink, knitting, playing with children, taking dance lessons, gossip. The place and the service of the banks can be learned from the web site of the organization. The encounters and the spaces occur from the encounter spreads over the city by this organization.

This project shows the city-dwellers that the urban space is produced, used and shared by themselves. Thus example let us discuss the production of urban space and the alternative use of them according to the space of encounter. Bank project produce its encounter spaces by using the areas between the buildings, the facade of the buildings, pavements, steps and parking areas temporarily. City-dwellers changes the pavements that belong to the city into the extension of their houses or shops. By this way they can produce their spatiality by encountering the city and people.

The third example is an installation named “Chance Encounters on the Tiber” which was produced by composer Lisa Bielawa and artist Robert Hammond in 2010. This example is chosen to understand the role of art works for producing the encounter spaces. This works questions how the urban spaces can be open to the encounters.

Tiber River is an urban place that is not preferred to spend time by the people in Rome. Hammond decided to put 100 red coloured chairs along the river. The result of the placing chairs shows that the place still do not attract people. A few people came and sat on the chairs because the river is located at lower stage. At the end of the one month, on the last day of the installation, Bielawa's musical composition was played by the musicians. The music attracted people walking on the upper level. People came to the river side and sat on the red chairs while listening to music. The installation shows that placing chair is not enough for the encounters until the music is played.

At the second part of the installation, they decided to use the area in front of the MAXXI Museum in Rome designed by Zaha Hadid. It was the opening day of the museum. This area has similarities with the Tiber River. They both differs from the Rome's classical urban pattern. After the installation, it can be said that this area attracted more people than the Tiber River because it is located on the intersection of the main roads. People carried the chair wherever they wanted to sit. City-dwellers made picnic, talked to each other, had sunbathe, read books on the chairs all the day while listening to music. The other day when the installation left the area, people used the area only for the backstage of their photographs. When the structures that organise the encounters leave, the space of encounter gets lost.

The fourth example is pop-up spaces. Pop-up spaces suddenly occur in the city according to an answer for a need in the city life. After the need is lost, the pop-up space leaves there and do not leave traces. This type of spaces can be evaluated as encounter spaces in general terms. All the examples studied in the thesis are pop-up spaces.

In last section, all the questions that are asked in the introduction of the thesis are discussed according to the evolutions of the encounter which is discussed in all sections by different point of views. The study leads to think about the mean and the way to product urban spaces when discussing the space of encounter.

Thesis should be thought as a pattern which is open to develop. In this study urban encounters and the spaces producted by them are focused but with evolutions on encounter, it is possible to analyze the encounters on different scales.

1. GİRİŞ

Gündelik hayat farklı aralıklarla meydana gelen karşılaşmalardan oluşur. Gündelik hayatın içine karışan herkes de bu karşılaşmaların -farkında olarak ya da olmayarak- birçok kez parçası olur. Burada karşılaşılan şeyi sadece diğer insanlar olarak düşünmemek gerekir. Karşılaşılan sadece bir kişi değil, aynı zamanda bilgi, doğa, mekan, kent, tabela, yüzey, tablo, kitap ya da bir aktivite olabilir.

“Kentte yürüyüşe tablolar, manzaralar, görüntüler eşlik eder ve insanın merakı sürekli canlı kalır. Sürekli bir yığın, önemsiz gibi gözüken olay gerçekleşir. Karşılaşılan insanların bazıları keyif bazıları sıkıntı verir, düşlere ya da hüzne daldırır, bakış sonsuz çeşitliliği yakalamaktan yorulmaz. yürüyüş aynı zamanda sokakları, evlerin cephelerini, pencereleri, meydanları, anıtları, mezarlıkları, kiliseleri, katedralleri, camileri, dükkanları vb seyretmektedir.” (Paquot, 2011, 104)

Eskiden olduğu gibi keskin bir sınırla ayrılmayan yaşama ve çalışma saatleri artık birbirinin içine geçmiş bir hale gelmiştir. Bunu bir fırsat olarak görüp bireyin yaşama ve çalışma aralıklarında yeni bir oluşum arayışına gitmek gerekmektedir. Çünkü gündelik hayatın akışına katılan kişi zaman zaman gündelik yaşamın dışına çıkıp daha sonra özel bir şeyler yaşamış olmanın bilinciyle geri dönmeyi bekler (Helle, 1996). Kentteki karşılaşma aralıklarını yakalamak ve bu karşılaşmaların farkına varmak ev, iş, okul arasında geçen gündelik hayat döngüsünü kesintiye uğratarak kentli bireyler için kaçış ve duraklamaya imkan verecektir.

Benzer bir yaklaşımla Sadler’in (1998) aktarımıyla Guy Debord da, bir insan yaşamının tesadüflerle kurulan yapısından söz eder ve yaşanan tüm bu durumların tam olarak birbirinin aynısı olmasa bile birçoğunun benzer ve renksiz yapısı nedeniyle birbirinin tekrarı izlenimini verdiklerini belirtir. Bu nedenle Debord’a göre yaratılacak durumlar ile birlikte anın niteliğini ortaya çıkaracak ortamları kurmak amaçlanmalıdır.

Kentlinin etrafındaki yapılı çevre gün geçtikçe büyüyerek kentteki boşlukları sıkıştırmakta ve insanlar üzerinde bir baskı oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum kentte toplanmalara bir zemin oluşturan kamusal alanların niteliklerinin olumsuz anlamda değişmesine sebep olmaktadır. Süreklilik gösteren ve kentliyi sarıp

sarmalayan kentsel çevre, onu beklenmedik ve farklı olandan koparmaya ve uzaklaştırmaya başlamıştır. Sıkışan yapılı çevrenin yanısıra kentsel bir politika olarak uygulanan fonksiyonel zonlamalar, homojenleştirme ve soylulaştırma projeleri, kapalı konut sitesi uygulamaları kentte yaşayan bireyleri sosyoekonomik gruplara göre ayrıştırarak yaşanacak karşılaşmaların çeşitliliğinin ve heterojenliğinin bozulmasına sebep olmaktadır. Bu durum kentte varlık gösteren tüm bireylerin aralarında bir ilişki kuracakları ya da bir uzlaşma noktası oluşturacakları çeşitli mekânsal ilişkilere duyulan gerekliliği ortaya koymaktadır.

Beklenmedik olan, birden bire, ansızın olan (TDK), umulmayan, tahmin edilmeyen ve şaşırtıcı olandır. Dolayısıyla beklenmedik sıfatı gündelik kavramı ile birlikte kullanıldığında rutin ve monoton geçen gündelik yaşamın anlamını zenginleştirmeye başlar. Karşılaşmalar da gündelik hayatın akışını kırarak bir anlığına ya da belirli bir süreliğine farklılaştırıp onu farklı, sürprizli ve belirsiz kılar. Bu beklenmedik anlar büyük ölçekli durumlar yerine, otobüsü kaçırmak, trenin gecikmesi ya da hiç girilmemiş bir sokağı keşfetmek gibi küçük rastlantıların sonucu olabilir.

Birey gündelik yaşamının büyük bölümünün geçtiği kenti bir halden diğer bir hale geçerek deneyimlemektedir. Kent yaşantısı içerisinde hareket halinde olan birey sürekli olarak karşılaşma hali içerisinde. Çoklu, çeşitli ve karmaşık yapısı nedeniyle zaten kentler de bireye sürekli olarak farklı deneyimleri yaşatacak karşılaşmaları sunabilme potansiyeline sahiptir. Buradaki sorun yaşanan karşılaşmaların farkında olunmaması bu nedenle de çoğu zaman açığa çıkmayıp gömülü kalmasıdır.

Bir karşılaşmanın meydana gelmesi ve karşılaşanlar tarafından yaşanabilmesi için gerekli olan haller ikinci bölümde ele alınacaktır. Fakat bir karşılaşmanın öncelikli olarak olmazsa olmazı karşılaşmanın katılımcılarıdır ve katılımcılar ancak bir karşılıklı olma hali içerisinde bulunduklarında karşılaşmayı deneyimlemektedirler. Yüz yüze, sanal olarak bir ekran üzerinden, çatışma ya da uzlaşma içinde olmak şeklinde çeşitlendirilebilecek haller sadece fiziksel olarak yanyana bulunmak şeklinde değil aynı zamanda zihinsel ya da sanal olarak karşılıklı olmak şeklinde de düşünülmelidir.

Eylemler gündelik yaşamın içinden gelip geçen kentlilerin karşılıklı iletişime geçebilmelerinin en etkili yollarından biridir. Dolayısıyla gündelik yaşamdaki

kentlinin gerçekleştirdiği eylemler bir karşılaşmanın gerçekleşmesini tetikleyecek güce sahiptir. Konuşmak/dinlemek, bakmak/görmek, yürümek/hareket etmek gibi eylemlilik halleri esnasında farklı karşılıklı olma halleri üzerinden ilişkiler kurulur, karşılaşmalar yaşanır. Karşılıklı olma hali ve eylemlilik halleri ile birlikte fiziksel olarak kurulan durumu bir mekansallığa doğru açmak amacıyla çalışmada karşılaşma halleri olarak adlandırılan ve soyut olarak ele alınan tutku, önkavrayış ve tesadüf kavramlarına da ihtiyaç duyulmaktadır.

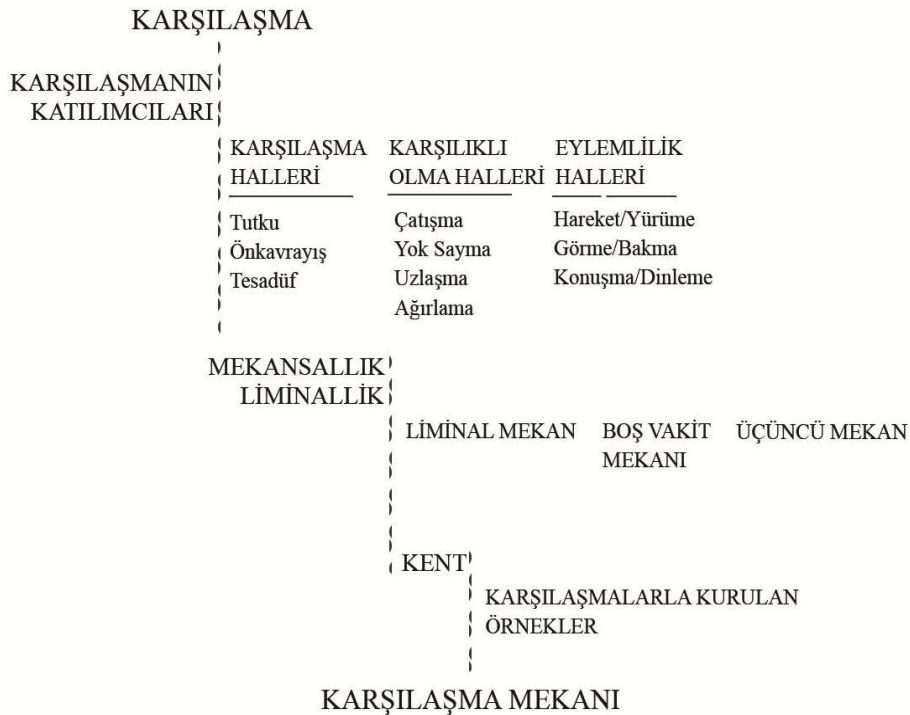
Genel anlamda hızın, geçişin, geçiciliğin, tesadüfün, rastlantının, akışın, karşılıklı ilişkinin, enformasyon akışının olduğu yerlerde karşılaşmaların yaşandığından söz edilir. Bir karşılaşmanın yaşanması için bedenlerin hareketi, ilişki kurmaları, bir olaya dahil olmaları ya da bir eylem gerçekleştirmeleri gereklidir. Karşılaşmalar hareket eden bedenlerin çarpıştığı bir andır. Bedensel iletişimlerin sonucunda bir an içinde yaşanan karşılıklı olma halleri yoğunlaşma derecesi gibi farklı etkenlerin işin içine girmesiyle “an”da birtakım değişimler meydana getirerek bir oluşuma sebep olurlar.

Karşılaşmayı tetikleyen eylemler ve bu eylemlerin sürekliliği ile kurulan ilişkiler ve bunların ürettiği ara durumlar -tezde liminallik olarak ele alınan- ile zaman içerisinde mekansal oluşumlar ortaya çıkar. Beden, hareket, eylem, liminallik, zaman gibi kavramların iç içe geçerek tanımladığı dinamik ve değişken mekansallıklar bu çalışmada peşinde olunan karşılaşma mekanına dair ipuçlarını verir. Dolayısıyla bu kavramlar üzerinden yapılacak açılımlarla ve bu kavramların birbirleri ile olan ilişkiselliklerinin kurulması ile karşılaşma mekanını açığa çıkarıp tanımlayabilmek bu tezin sonucunda beklenenlerden biridir. Bir süzgeçten geçirir gibi bilgileri süzerek karşılaşma kavramından başlayarak yapılacak kavramsal açılımlar ve kurulacak ilişkiler ile beraber karşılaşma mekanına kadar ulaşacak bir yol açmak hedeflenmektedir.

Karmaşık ve doğrusal olmayan ilişkilerin öngörülemezliği ve belirsizliği karşılaşmanın oluşumunda etkili olan faktörlerdendir. Bu sebeple karşılaşmalar değişime açık, çevresel ilişkilerle sürekli olarak yeniden kurulan, öngörülemeyen ve açık uçlu bir sürece sahiptir. Dolayısıyla karşılaşmanın mekanını da geçici, yeniden üretilebilen, belirsiz, taşınabilen, açılıp kapanan, değişken bir mekan olarak görmek gerektiği örnekler üzerinden kurulacak ilişkilerin de yardımıyla dördüncü bölümde detaylandırılmaktadır.

Altay'ın (2007) basitçe özetlediği gibi mekanlar öncelikle profesyonellerin ürettiği kelimeler ve düşüncelerle şekil almaya başlar. Fikirlerde şekillenen mekanlar verilen bütçe, yatırımcının istekleri ve yerel yönetimlerin kanunlarına göre inşa edilerek kullanıcılara sunulur. Ardından bu çalışmada da hedeflendiği gibi bu mekanlar gündelik yaşamdaki pratik ve eylemlerle beraber kullanıcıların yaratıcılıkları, ihtiyaçları ve hayal güçlerine göre yeniden ve yeniden üretilir ve tanımlanır. Zaten kentsel yaşantıya anlamını veren yeniden üretimlere yol açan deneyimlerdir. Bu üretimin gerçekleşmesi için de karşılaşma deneyimi önemli bir araçtır.

Karşılaşmanın mekanının bu özellikleri nedeniyle kentin ve kamusal yaşamın aralıklarında beliren bir imkan olarak görülüp bunun örneklerinin incelenmesi bu çalışmanın son adımıdır. Böylece, karşılaşmalar sayesinde açığa çıkan yeni iletişim ve katılım kanalları ile gündelik yaşamdaki en önemsiz en sıradan ayrıntıları ortaya çıkarabilmenin yollarını keşfetmek ve bu ayrıntıların mekansallaşma potansiyellerine bakmak mümkün olacaktır.

Şekil 1.1: Tez örüntüsü

Aranan karşılaşma mekanını açığa çıkarmak amacıyla tez boyunca kritik değerlendirmeleri yapmayı tetikleyeceği düşünülen şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Karşılaşma hangi durumlarda açılır ya da kapanır? Bir karşılaşmaya müdahale etmek mümkün müdür?
- Karşılaşma mekan üretiminde veya kurulumunda bir tetikleyici midir? Karşılaşma gerçekleşmek için bir mekana ihtiyaç duyar mı yoksa o mekanı hep kendisinde taşıyarak gerektiğinde mekanını mı oluşturur? Yoksa var olan bir mekana mı yerleşir?
- Karşılaşma birtakım değişken durumlardan meydana geliyorsa, değişken durumlar içerisinde nasıl bir mekansallaşmaya olanak sağlar? Karşılaşma mekanları akıp geçenin bıraktıklarının sabit olanla ilişki kurmaya başladığı anda mı ortaya çıkar? Karşılaşmaya müdahale edilebilirse ondan doğan mekana da müdahale edilebilir mi?
- Karşılaşmalar üzerinden yeni bir anlam üretimi ile kamusal alanlardaki alternatif mekansallaşmalara dair bir söz üretmek mümkün müdür? Kentteki dinamik karşılaşmaların izini sürerek kompakt bir yaşam sürdüren, kente ve birbirlerine temas etmeyen bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek yeni bir mekan anlayışına ulaşılabilir mi?

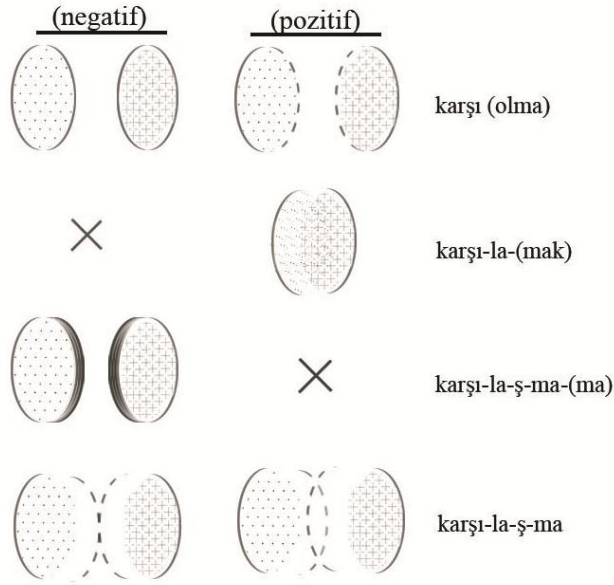
1.1 Kavramlar ve Sorunsallaştırma

Karşılaşma denildiğinde beklenmedik, birliktelik, aleyhte, karşı olma gibi olumlu ve olumsuz anlamlara gelebilen kelimeler akla gelmektedir. Karşılaşma sözcüğüne dair farklı tanımlamalar şu şekilde yapılabilir:

“Hasım ya da düşman rolünde rastlaşmak; çelişki, zıtlık içinde bir araya gelmek, yüz yüze gelmek, karşılaşmak; beklenmedik, kazaen buluşmak; düşman biçiminde karşılaşmak; şans eseri bir araya düşmek.;”

“Düşman hizipler ya da kişiler arasındaki karşılaşma; ani, sık sık da şiddetli çarpışma (savaş); şans karşılaşması; beklenmedik ama sık sık dolaysız yüzleşme; ansal veya geçici temas.”
(May, 2012, 64)

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre karşılaşma karşı karşıya gelmek, rastlaşmak; iki sporcu veya iki takım halinde yarışmak şeklinde tanımlanır.

Şekil 1.2: Karşılaşmanın kavramsal açılımı.

Karşılaşmanın bu tezin konusu olarak seçilmesinin öneminin anlaşılması için öncelikle karşılaşmama üzerinden bir giriş yapmanın daha anlamlı olduğu düşünülmüştür. Çünkü bugün birçok mimar, sosyolog ve farklı dallarda çalışan araştırmacılar da bu sorunun nedenlerini bulmanın peşinde: neden karşılaşamıyoruz ve nasıl karşılaşabiliriz?

Şekil 1.3: Karşılaş(ma)ma, (Bourke, 1930), (Url-1).

Karşılaşmayı bilmediğimiz, karşılaşamayan insanların bir arada bulunduğu bir dünyada yaşadığımızı söyleyen İnam (2001) karşılaşamayan insanların olduğu bir dünyadaki bireylerin doğaya, duygu ve düşüncelerine, bedenlerine ve içinde yaşıyor

oldukları toplumsal, kültürel ve ekonomik düzene uzaklaşıp yabancılaştıklarını vurgular.

Zaman bakımından kısıtlı bir hayata sahip olan kentli, ulaşımındaki teknik yeniliklerin sonucu olarak gündelik yaşamda etkisini gösteren hız faktörü ile birlikte, fiziksel olarak rahatlamış fakat kentin aktif bir katılımcısı iken kentte pasif bir konuma gelmiştir. Dolayısıyla birey toplumsal yaşamdan geri çekilmiş, yalnız ve sessizce gezinen bir beden haline gelmiştir. Hızın lojistiği hareket eden kişiyi içinde hareket ettiği mekanlardan koparırken diğer yandan içinde hareket edilen mekanları nötr ve standart hale getirirken yeni kent ortamı hız, kaçış ve pasiflik üçlüsü ile tanımlanır hale gelmiştir (Sennett, 2011). Bu da karşılaşmaları engellemeye başlamıştır.

Kentte insanlar artık karşılaşmaktan kaçınmak için minimum seviyede fiziksel temas kurabilecekleri şekilde konumlarını belirlemektedir. Kent yaşamında suskunlaşan ve yalnızlaşan birey için sokak, kafe, mağaza ve metrolar gibi tüm kamusal alanlar konuşmak yerine bakışılan yerlere dönüşmüş; kentlerde bireyler arasındaki sözel bağlar kopmuştur. Birbirine bağlantılı olarak gelişen bu süreçlerin sonunda ortaya çıkan karşılaşmama durumu bir yandan bazıları için bilinçli bir tercih iken bir diğer yandan da toplumda rahatsız olunan ve çözüm bulunmaya çalışılan bir sorun haline gelmiştir.

Bireylerin bir arada bulunduğu mekanlar olarak kentleri düşündüğümüzde en büyük problem Liggett'in (2007) de belirttiği gibi yaratılan fiziksel sınırlar değil "bir aradalığı" birlikte tutabilmektir çünkü biliyoruz ki gündelik yaşamda her an çok fazla sayıda karşılaşma yaşanmasına rağmen bu problem devam etmektedir. "Bir aradalığı" birlikte tutmak da bir arada olmaktan doğacak mekansallıklara imkan sunmakla mümkündür.

"Anlamlı bir mimarlık deneyimi yalnızca bir dizi retinal imge değildir. Mimarlığın 'öğeleri' görsel birimler ya da gestalt değildir; bellekle etkileşim içindeki karşılaşmalar, yüzleşmelerdir." (Pallasmaa, 2011, 78)

Günümüzde birbiriyle etkileşim kurmayan, kaynaşamayan bireyler ve kavramlar sadece yan yana bulunmak üzerinden birbirleri ile ilişki kurabilmektedir. Bu da tıpkı bir mayoz bölünme gibi birbirini tekrar eden çoğalmalara neden olmaktadır (İnam, 2001). Fakat asıl ihtiyaç duyulan fikirsel çeşitlenmelere ve farklılıklara yol açabilecek çoğalmalardır. Bu çeşitlilikleri sağlamak ise ancak kimliklerde ve kavramlarda meydana gelecek karşılaşmalarla mümkün olacaktır.

1.2 Tezin Yöntemi

Karşılaşma kavramına dair açılımlar yapıp bir karşılaşmanın ne ile ve nasıl gerçekleştiği sorularına cevap arandıktan sonra nerede sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılacak tartışmalarda karşılaşma mekanına dair bir söz üretmek amaçlanmaktadır.

Bu amacı gerçekleştirmek için literatürde bulunan bazı mekan kuramlarından yararlanılacaktır. Liminal mekan, boş vakit mekanı ve üçüncü mekanın kurulumunda rol oynayan karşılaşmayı tetikleyen hallerin açığa çıkarılması sayesinde bu mekanların aslında karşılaşmalar ile kurulan mekansallıklar olduğu vurgulanacaktır. Yapılan bu çözümlemelerin ve kurulacak ilişkilerin karşılaşma mekanını tartışabilmek için birtakım veriler ve sonuçlar ortaya koyacağı öngörülmektedir.

Böylece dördüncü bölümde ele alınacak dört örnek üzerinden karşılaşma mekanına dair yapılan çözümleme ve tartışma ilerletilecektir. Bu amaçla ilk seçilen örnek olan New York Halk Kütüphanesi merdivenlerinde daha önce Rivlin ve ekibi tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmanın okuması üzerinden alanın karşılaşmaların gerçekleşmesi için nasıl bir zemin sunduğunun imkanları açığa çıkarılacaktır.

İkinci örnek olarak ele alınan Amsterdam'da Bank Projesi ise ayda bir kez gerçekleştirilen bir etkinlik esnasında üretilen karşılaşmalar üzerinden kurulan mekanların okumasını yapmak üzere seçilmiştir.

Üçüncü örnek Roma'da Tiber Nehri kıyısında gerçekleştirilen yerleştirme ve müzik dinletisi çalışmalarını içeren bir enstelasyondur. Bu örnek bir sanat enstalasyonunun yerleştirildiği mekanda karşılaşmaların gerçekleşmesine nasıl bir zemin sunduğuna dair arayışları içermesi nedeniyle seçilmiştir.

Dördüncü örnekte değinilen pop-up mekanlar ise kentte aniden ortaya çıkıp belirli bir süreliğine bir ihtiyaca cevap verdikten sonra kurulduğu gibi birdenbire ve hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolan mekansallıklar olarak karşılaşmalar ile kurulan mekanlar bağlamında bir örnek oluşturması bakımından ele alınacaktır.

2. KARŞILAŞMA

2.1 Ne ile Karşılaşma?

Bir karşılaşmanın gerçekleşmesinin olmazsa olmaz şartı katılımcılarının olmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi karşılaşılan birbirinden çok farklı şeyler olabilir. İnsan doğa, düşünce, duygu, beden, politik güç, toplumsal, ekonomik ve kültürel düzenin yanı sıra bazen de kendisiyle bile karşılaşmalar yaşar. Bir turistin kentle karşılaşması, yüz yüze karşılaşmalar, rakip olarak bir araya gelme, bir eserle karşılaşma...

Şekil 2.1: Ne ile karşılaşma?

“Eserle birlikte sadece el-altında-olan bir varolan değil, ilgilenme sırasında eseri el-altında-olana dönüşen ve varlık minvali insan olan varolanla da karşılaşılır. Bununla birlikte, içinde hem onu üzerinde taşıyanların ve tüketenlerin yaşadığı, hem de bizim kendimizin olan bir dünyayla karşılaşılır.” (Heidegger, 2011, 73)

İnam (2001) karşılaşmayı dokunma duyusuna benzetir. Dokunma kelimesinin dokuma kökünden geldiği düşünüldüğünde karşılaşmayı zor bir kumaşı dokumak olarak niteler. Dolayısıyla karşılaşanlar dokuma yani karşılaşma esnasında birbirlerine ve birbirlerinin hayatlarına dokunanlardır.

Kişinin karşısındaki ne olursa olsun –tanıdık ya da tanımadık- önemli olan karşılaşmanın farkındalığında olmaktır. Karşılaşmayı başarabilmek için karşıyı

açarak karşıdan gelene hazır olmak gerekir. Aynı şekilde karşıdakinin hayatına dokunabilmek için karşıda yer alanın da yaşanacak karşılaşmaya dair farkındalığının yüksek olması şarttır. Bu farkındalık sayesinde karşıyı, “öteki”yi görmek mümkün olurken karşıdaki de diğerini görür yani karşılıklı bir ilişki kurulması sonucunda yaşanan bir görüşme karşılaşmaya dönüşür.

Karşılaşılan ötekidir, karşıda olandır. Öteki varsa eğer ben de varım demektir (İnam, 2001). Yaşanacak bir karşılaşma bireyin ve çevresindekilerin varlığını, kimliğini gerçekliğini ispatlamasının etkili bir yoludur. Yoksa karşılaşamayan herhangi biri olarak “o” yani karşıdaki hep bir bilinmeyen olarak var olmaya devam edecektir. Aslında karşılaşmak ile karşılaşmamak arasında ince bir çizgi vardır ve bunu aşabilmek kolay değildir. Dolayısıyla biri ve öteki bir sınırın hemen iki tarafında yer alır. Birbirlerine hem çok uzak, hem de çok yakındırlar. Almaç’ın (2011) aktarımıyla Rajchman öteki ile karşılaşmayı şu şekilde açıklar:

“Deleuze ‘öteki’yi katlanmış ifade potansiyelleri olarak tanımlar, henüz açılmamıştır fakat karşılaşmalarda açılabilir, öteki tam da bu durumda özneleşmez, nesneleşmiştir, katları açılmamış çokluklar dizinidir, özneleşmelerin ötesine geçmiştir ve karşılaşmalarda bazı katlarını açar, ilişkilendirir.” (Almaç, 2011, 69)

Eğer karşıdakini kim ile ya da ne ile soruları ile kategorize etmeden genellemek gerekirse karşılaşılan şey bazı noktaları daha iyi görebilmek ve “diğerleri” ile iletişime geçebilmek için zihni duyarlı kılan işaretlerdir. Zourabichvili’nin (2008) belirttiği gibi işaretler düşüncüyü zorlar, onu yeni kuvvetlerle yani dışarıyla ilişkilere sokar ve bu sebeple dışarıyla karşılaşmak demek -bu istenen bir karşılaşma olsa bile- zorlanmaktır, dışarıdan gelen bir kuvvet tarafından düşüncenin istemsiz bir şekilde zorlanmasıdır.

Dünya sürekli işaretler sunar ve her karşılaşma da aslında bu işaretlerle gerçekleşir. Önemli olan ise bu işaretleri iyi okuyabilmektir. Yollar, caddeler, köprüler, binalar ile karşılaşma esnasında doğa farklı yönlerden keşfedilmeyi bekler. Mesela üstü kapalı bir üst geçit yağmura işaret ederken, sokak ışıkları karanlığa yani gün ışığının varlığına ve yokluğuna işaret eder (Heidegger, 2011). Kaldırımlar yürüyüşçünün rotasını belirler, kapalı kapı hareketi durdurur, kullanılmayan bir bank rahatsızlığı ifade eder. Bir bina ile karşılaşıldığında okunan işaretleri Pallasmaa şu şekilde ifade eder:

“Örneğin bir cephenin biçim bakımından alınılanmasından ziyade, bir binaya yaklaşmak ya da binayla karşı karşıya gelmekten meydana gelir; yalnızca kapının görsel tasarımından değil, girme ediminden; maddi bir nesne olarak pencerenin kendisinden değil, bir pencereden içeri ya da dışarı bakmaktan; bir görsel tasarım nesnesi olarak şömineden değil, sıcaklık mekanını işgal etmekten meydana gelir. Mimari mekan fiziksel mekandan ziyade yaşanan mekandır ve yaşanan mekan geometriyi ve ölçülebilirliği daima aşar.” (Pallasmaa, 2011, 79)

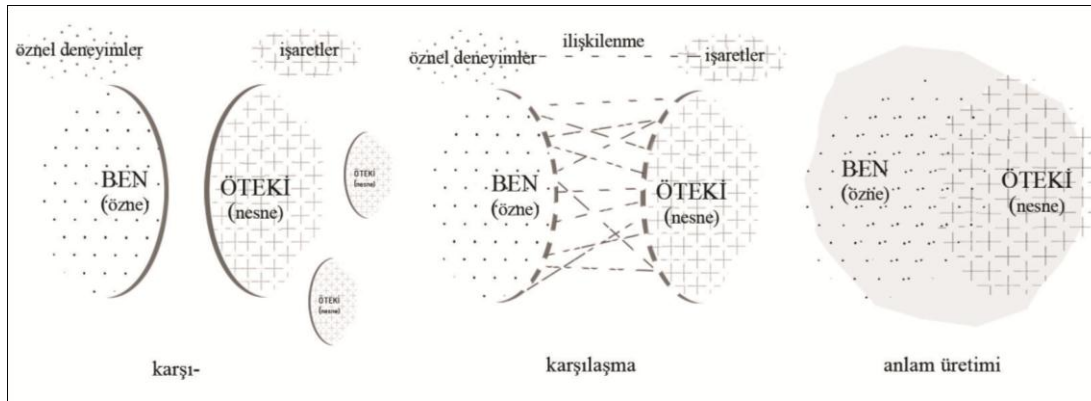
İşaretlerle karşılaşma anında karşıdakinden hemen anlamını sunması beklenir fakat bu o kadar kolay değildir. Burada bilinmesi gereken Lapoujade’un (2006) vurguladığı gibi karşılaşılan nesne ya da özünde sabit kalındığı sürece hiçbir olayın açılanmasının mümkün olmayacağıdır. İşaretlere karşı hassas olabilmek belki bir yetenek olarak görülebilir fakat gerekli karşılaşmalar yaşanmazsa bu yetenek kişide gömülü olarak kalır. Şehirde de farkında olunan ya da olunmayan birçok işaretlerle karşılaşmak mümkündür:

“... öyleyse şehrin yazı olduğunu kabul edelim: Şehir yayayı fiilen okuyucuya dönüştüren alfabetik işaretlerle dolup taşar. Şehir ıııklı ve ıııksız tabelalarıyla, afişleriyle, reklam ve ilanlarıyla, restoranların ve pubların vitrinlerine asılmış mönü levhalarıyla, garların ve otobüs duraklarının önünde “sandviç adamlar”ın ya da “majöretler” gibi giyinmiş patenli genç kızların dağıttığı el ilanlarıyla, işaret panoları, sokak levhaları, otobüs ve metro istasyonlarına özgü adlandırmalar, grafitiler ve taglar yoluyla günü gününe okunmakta. Onda her şey işaret yerine geçer, her şeyin anlamı vardır, her şey duygu ve ifade taşır.” (Paquot, 2011, 69)

Mesela bilgi ile karşılaşanlar, bu bilgiyi içselleştirip onu yaşamıyla bütünleştirebilenlerdir, onun gücü altında ezilmeden, onu irdeleyerek, onun sınırlarını görebilenlerdir (İnam, 2001). Yine İnam’a göre doğa ile gerçek bir karşılaşma yaşayanlar ise onu yaşamları boyunca zihinlerinde oluşturdıkları belli çerçevelerden görmeyip, ona farklı bir açıdan bakmayı başarabilenlerdir.

Karşılaşma tamamlanmış değil tam tersine her zaman eksik kalan bir deneyimdir (Hannula, 2007). Bu olumlu bir durumdur, çünkü karşılaşanlar eksik kalanları birtakım çağrışımlar, referanslar gibi kendi öznel deneyimleri ile tamamlamaya çalışır. Ancak bu sayede karşılaşma sadece onu yaşayanları kapsayan bir durumdan onları aşabilecek bir duruma dönüşür. Böylece yeni potansiyeller, anlamlar, kavrayışlar ve deneyimlerin doğması için bir zemin oluşur. Karşılaşanların sahip olduğu öznellikler çarpışır, yeni bir şeyler ürer/üretilir.

“Bir şeyin düşüncüyü zorlaması, sarsması ve onu bir arayışa sürüklemesi gerekir; doğal bir yatkinlik yerine bir karşılaşmaya dayanan rastlantısal, olumsal bir kıskırtılma.” (Zourabichvili, 2008, 39)

Şekil 2.2: Ben ve öteki arasındaki karşılaşma.

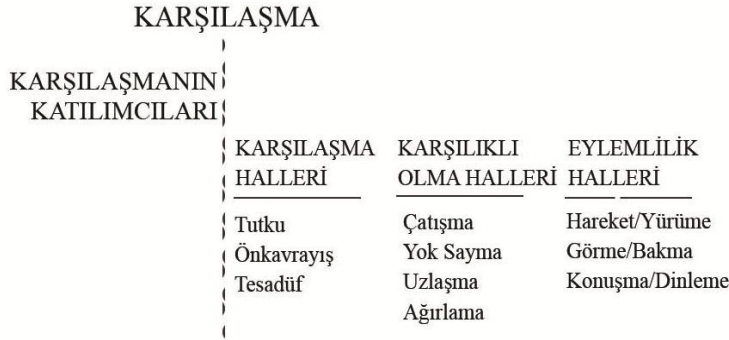
Hannula (2007) karşılaşanlar arasından açığa çıkan durumu açmak amacıyla şu şekilde bir örnek vermektedir: Diyelim ki A ve B karşılaşılıyor. Bu sırada tek ve aynı şeye ait olan bir deneyim yaşanmış olur, burada aynı şey ile kastedilen karşılaşmadır. Fakat karşılaşma bu noktadan itibaren artık iki farklı versiyonu olan “aynı şey”dir. A ve B aynı şeyi deneyimlemiştir ama sonuçta ortaya çıkan deneyimleri birbirlerinden farklıdır. İşte bu farklılık yetiştirme biçimleri, anlık ilgiler, dünya görüşleri ve hatta gelişigüzel etkenlerle bile ortaya çıkabilir. Böylelikle her iki taraf da kendi bireysel deneyimleriyle o karşılaşmadan ayrılırlar. Bu ayrılık anından sonra ise edindikleri deneyimleri özümseyerek kendilerinde taşır ve çevrelerine yansıtarak gündelik hayatlarına devam ederler.

2.2 Karşılaşmayı Tetikleyen Haller

Bir karşılaşmanın gerçekleşebilmesi için sadece katılımcıların olması hiçbir zaman yeterli değildir. Onları karşı karşıya getirecek, karşılaşmaları tetikleyecek haller olmadığı sürece karşılaşmalar hep eksik kalır. Sadece katılımcıların kimlikleri ve çeşitliliği ile tarif edilmeye çalışıldıkça da karşılaşmaların açılmanması mümkün olmaz. Bu bölümün içeriği karşılaşmayı açan etkenleri ve aralarındaki ilişkisellikleri görünür kılmak üzerinden geliştirilmektedir.

Bu etkenler farklı kavramlarla nitelenecek olan haller üzerinden tariflenecektir. Hal maddenin katı, sıvı, gaz şeklinde dönüşen fazlarının her birini adlandırmak amacıyla kullanılan bir kimya terimidir. Kimyada bir madde hal değiştirse bile aynı maddeyi tanımlaya devam eder, sadece fiziksel durumları farklılık gösterir. Karşılaşmanın

gerçekleşmesini sağlayıp onu açan durumlar da tıpkı maddenin farklı halleri gibi aslında tek bir maddeyi yani karşılaşmayı tanımlamaktadır. Bu halleri birbirinden bağımsız düşünemeyiz ve bu haller birbirine dönüşebilme özelliğine de sahiptir. Bir karşılaşmayı farklı fazlar olarak ele alınacak olan karşılaşmayı tetikleyen haller; tez kapsamında karşılaşma halleri, karşılıklı olma halleri ve eylemlilik halleri olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 2.3: Karşılaşmayı tetikleyen haller.

2.2.1 Karşılaşma halleri

İyi ya da kötü her an bir karşılaşma yaşıyoruz, her şeye, fakat bu karşılaşmaların her birinin kişide farkındalık oluşturan bir iz bıraktığından söz etmek mümkün değildir. Ancak kişide iz bırakan, merak uyandıran, ilgi oluşmasına neden olan karşılaşmalar bir sonuca ulaşmaktadır. Diğerleri ise farkında olunmadan sürekli olarak yaşanmaktadır. Bir önceki bölümde üstünde durulan karşılaşmanın katılımcılarının hangi hallerde işaretlere karşı açık olduğu sorusuna aranacak olan cevap karşılaşma hallerini anlamayı sağlayacaktır.

May (2012) karşılaşma iradi bir çabayı yani istem gücünü içerebilir ya da içermeyebilir derken iradi bir çabanın olup olmamasının çok da önemli olmadığını asıl önemli olanın karşılaşılan ile yaşanan gömülme veya yoğunlaşma derecesine bağlı olarak her ikisi arasından kurulan belirgin nitelikteki ilişkisellik olduğunu ifade etmektedir.

Karşılaşmada yoğunluk derecesinin artışı, karşılaşılan kişi ya da nesneye karşı gömülme, emilmek, kapılıp gitmek, bütünüyle dalıp gitmek şeklinde düşünülebilir. Bunun mutlaka büyük miktarda bir duygulanım içermesi gerekmiyor, önemli olan kendini verişin niteliğidir (May, 2012). May, bununla ilgili şöyle bir örnek veriyor:

Pencereden ağaca kısa bir bakış gibi geçici ve kısa süreli bir karşılaşma anında bile tutku yetisine sahip olan kişi için hatırı sayılır bir anlam oluşmaktadır.

Tutku ile gerçekleşen bir karşılaşma yoğunlaşma derecesinin en yüksek hali olarak düşünülebilir. Tutkuyu bilinç olarak da ele almak mümkündür. Tıpkı bir düşüncenin başka bir düşünceyi tetiklemesi, bir sorunun başka bir soruya iteklemesi, öğrendikçe artan daha çok bilme isteği gibi bir karşılaşmada da görünmeyene, saklı olana, eksik kalana ulaşma tutkusu söz konusudur.

“Hissediyoruz ki bu karşılaşmada bizi duygulandıran, bize çok derinden dokunan, bu nesneyi tükenmez kılan bir şeyler var. Sanki karşılaşılan nesne kendisinden taşıyormuş, sanki verili olanda aslında verilemeyecek bir şeyler varmış, fakat bizim hiç durmaksızın yeniden onu istememize yol açıyormuş gibi. Böyle bir karşılaşmayı tükenmez kılan şeye tutku diyebiliriz.” (Lapoujade, 2006, 15)

Karşılaşmada saklı olan, sarmalanmış olanın ortaya çıkabilmesi yani eksik kalanların tamamlanabilmesi için karşılaşmayı yaşayanların farkındalığının olabildiğince üst bir düzeyde olması gerekir. Farkındalık ne kadar çok olursa eksik kalanlar da o derece tamamlanmaya başlayacaktır. Tutku ile gerçekleşen bir karşılaşma isteyerek, bekleyerek ve planlı bir şekilde yani bilinçli olarak gerçekleşen bir karşılaşma halidir. Bu tür bir karşılaşma sevilen bir arkadaşla buluşmak, merakla beklenen bir sergiye veya bir etkinliğe katılmak ya da bir doğa yürüyüşüne çıkmak olarak düşünülebilir.

Karşılaşma herhangi bir beklenti ya da ön-kavrayış durumunda mı yoksa tamamen tesadüflere kalmış bir şekilde mi gerçekleşmektedir? Bu konuyla ilgili Lapoujade’un (2006) aktarımıyla Hyppolite şu şekilde bir analiz gerçekleştiriyor:

“Bu karşılaşmayı her zaman için korumak istiyoruz. Bu karşılaşacağımız şeyi önceden kurmak istemiyoruz, buna rağmen karşılaşmayı istiyoruz, bu karşılaşmayı mümkün kılmayı istiyoruz. Oysaki bir karşılaşmayı mümkün kılan neyle karşılaşacağımızı bilmektir. Karşılaşacağımız şeyi ‘kurmak’ anlamında. Fakat karşılaşamazsak anlayamayız.” (Lapoujade, 2006, 19)

Burada Hyppolite karşılaşmanın birdenbire ve dolaysız bir biçimde ortaya çıkışını koruyarak onun bir ilk olarak kalmasını isterken bir diğer yandan da farkında olarak bu karşılaşmayı yaşayabilmek amacıyla az da olsa bir önkavrayış varsaymak gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer bir yaklaşımla Hannula (2007) da karşılaşanlar arasında bir şeyler olmadan önce, orada, onların arasında, açığa çıkmamış karşılıklı bir kavrayışın olduğundan söz etmektedir. Yani bir karşılaşma vuku bulmadan

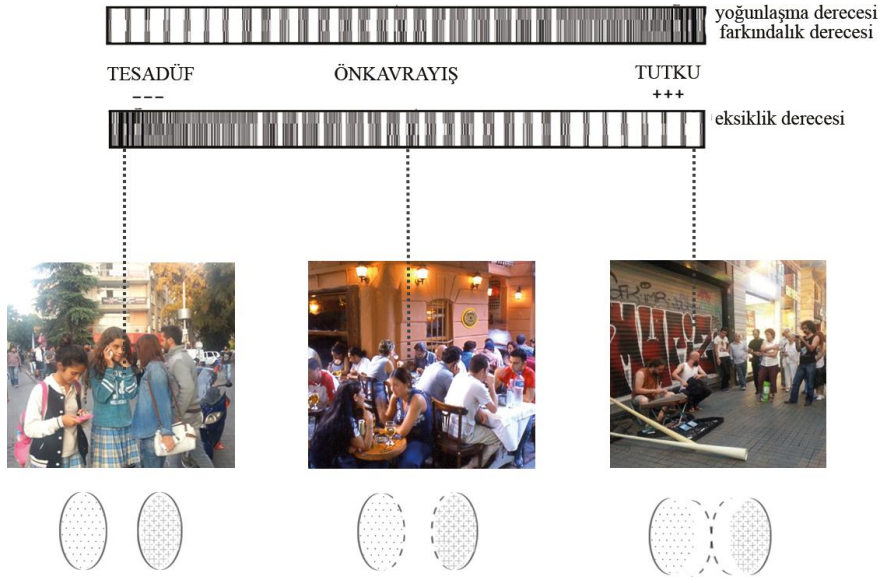
hemen öncesinde orada ortaya çıkamamış bir ön-kavrayış/durum/potansiyel bulunmaktadır.

Önkavrayış ile deneyimlenen bir karşılaşmada öznenin bir kafeye ya da etkinliğe gittiğinde ya da sokakta yürürken herhangi bir karşılaşma yaşayabileceğinin bilincindedir ve hatta bunun beklentisi içerisinde. Tutku halinde olduğu gibi bir karşılaşma mutlaka yaşanacak diye bir durum söz konusu değildir ama özne bir karşılaşma olabilmesi ihtimalini beraberinde taşımaktadır; olsa da olur olmasa da...

“Güneş ışınları bedenimde gezinirler... Ve izlerini bırakırlar. Bu noktada önemli olan, bu türden fikirlere sahip olduğum ölçekte ve sürece, onları bedenimde "izler" halinde barındırmayı sürdürmem ve bu "etkilenmelerin" nedenlerinden asla haberdar olmamamdır. Bedenim, duyuların etkilenmiştir ama neyin tarafından, hangi yollardan etkilendiklerinin fikri elimde değildir --güneş kili katılaştırır, mumu ise eritir... Bunlar bile "etkilenme fikirleri" olmakla kalırlar. Bu, gündelik hayata aktarıldığında yalnızca şu anlama gelir --"etkilenme fikirlerinin" etkisi altında kalmakla sınırlandığım ölçüde "karşılaşmaların tesadüfüne bırakılmış" halde yaşarım. Bedenim çeşitli şeyler tarafından çeşitli yollardan etkilenip durur; ama ne yazık ki hiç bir şey elimde değildir --ve yine ne yazık ki, insanların büyük bir bölümü, böyle yaşamayı sürdürür.” (Baker, 1997)

Yukarıdaki alıntı Baker’in Spinoza’nın affectio (etkilenme fikirleri) kavramını açıklamak amacıyla yazdığı yazıdan alınmıştır. Karşılaşmaların tesadüfüne bırakılmış halde yaşadığımızdan bahseden Spinoza’nın anlatmak istediği; özne çeşitli şeyler tarafından çeşitli yollardan etkilenip durur; ama çoğu zaman bunların farkında olmadan yaşamını sürdürür. Bu şekilde gerçekleşen bir karşılaşma da doğal olarak en eksik kalan karşılaşmadır. Böyle bir durumda nedenleri bilinmeden sadece etkiler hissedilir yani özne üzerinde izini bırakan karşılaşmış olduğu diğerini bilemez. Yaşanan karşılaşmaya dair farkındalık az da olsa bir karşılaşma yaşandığı için etkileri özne tarafından hissedilir. Bu yüzden özne için her şey tesadüfidir, plansızdır, bilinçsizdir.

Karşılaşmaların ya tamamen tutkulara (bilinç) ya da tamamen tesadüflere kalmış bir şekilde gerçekleşiyor olması aslında bir karşılaşmanın kurulmasını sağlayacak iki zıt durumu vurgulamaktadır. Yoğunlaşma derecesinin en yüksek olduğu hal tutkuysa, yoğunlaşmanın derecesi azalmaya başladıkça tesadüfen gerçekleşen karşılaşma haline doğru bir geçiş söz konusu olmaktadır. Bu ikisinin arasındaki durumdan ise önkavrayışa bağlı karşılaşmaların gerçekleştiği sonucu çıkmaktadır.

Şekil 2.4: Karşılaşma halleri arasındaki ilişkisellik.

Lapoujade “tutku”, Hyppolite “ön-kavrayış”, Spinoza “tesadüf” ile bir karşılaşmanın gerçekleşme haline dair söylemlerde bulunmuşlardır. Buradan çıkan sonuca göre; tesadüfen ya da tutkuyla, bilinçli ya da bilinçsiz, planlı ya da plansız, beklenen ya da beklenmeyen, isteyerek ya da istemeden gerçekleşen karşılaşmaların yanı sıra birbirinin zıttı olan bu hallerin arasından -farklı yoğunlaşma derecelerine bağlı olarak- doğan haller ile karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

2.2.2 Karşılıklı olma halleri

“Bu farklılıkların tartıştığı, birbirlerini ittikleri, fısıldaşarak ve şakalaşarak birbirlerinin omuzlarına dostça vurdukları bir karşılıklılık gerektirir.” (Hannula, 2007, 58)

Yüz yüze gerçekleşen buluşma bir ortaklık, anlaşmazlık ya da yabancılaşma ile sonuçlanabilir. Karşılıklı olma halinin farklı şekillerde gerçekleşmektedir: çatışma, uzlaşma, yok sayma, ağırlama (İnam, 2001). Karşılaşmayı açması amacıyla düşünülen bu haller özne ve nesnenin fiziksel konumunu belirtirken aynı zamanda ikisi arasındaki duyular üzerinden tanımlanan soyut konumları da ifade edebilecek olması nedeniyle seçilmiştir. İncelenen haller karşılaşmanın iki tarafı arasındaki fiziksel konumları karşılaşma esnasında kurulan sınır üzerinden tariflemektedir. Sosyal ve duysal konumları ise önceki bölümde ele alınan karşılaşma halleri üzerinden tariflemektedir.

Çatışma hali içinde olmak karşılaşanların birbirlerini birer tehdit olarak algılamasının bir sonucudur. Çatışma karşıdaki tehlikeli olarak görülenin indirgenerek yok

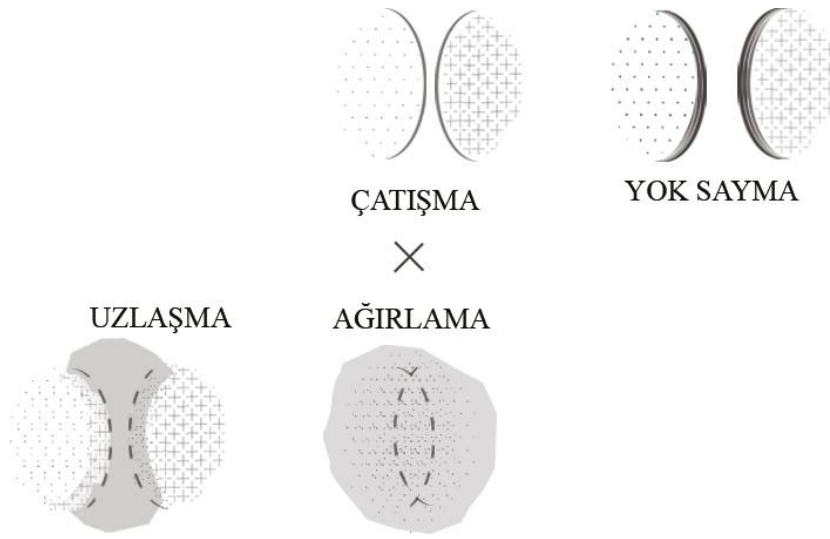
edilmesini amaçlamaktır (İnam, 2001). Dolayısıyla aktif bir karşılıklı olma hali söz konusudur. Çatışmanın her iki tarafı bir diğerini yenme çabasında olduğundan birbirlerine dair farkındalıkları yüksektir. Fiziksel olmasa da bir temas söz konusudur. Çatışma hali öteki ile karşılaşmayı reddetme yani güçlü bir karşılaşmama isteği üzerinden kurulan bir karşılaşma ile sonuçlanır. Karşılaşma ayırıcı bir hat görevi gören sınırların etrafında gerçekleşir. Böyle bir karşılaşma oluşan sınırın iki tarafında bulunanlar için farklı anlamlara sahiptir ve her iki tarafın da bu karşılaşmadan ayrılırken ortak paydalar bularak ortak bir üretim gerçekleştirmeleri mümkün değildir. Fakat çatışma halinde gerçekleşen karşılaşmadan ayrılan iki taraf da bireysel olarak kendi anlamlarını üretirler.

Yok sayma hali karşılaşanların birbirlerini karşılıklı olarak yok sayıp, görmeyip, sanki hiç olmamışlar, yaşamıyorlarmış gibi davranmalarının bir sonucudur (İnam, 2001). Karşılaşmaya en kapalı olunan hal yok sayma halidir. Çatışma, reddetme üzerinden kurulmuş olsa da yine de bir temas ve iletişimi barındırması nedeniyle karşılıklı olanlar arasında farkındalığın var olduğu bir haldir. Oysa yok saymada herhangi bir temas söz konusu olmadığından farkındalığın en düşük olduğu haldir. Karşılaşmaya dahil olan iki tarafın arasında aşılamayacak zaten aşmak için herhangi bir çaba ve merak oluşturmeyen katı bir sınır söz konusudur. Bireyler gündelik yaşamlarında biliçli ya da bilinçsiz bir şekilde istedikleri her zaman -kontrol edebildikleri ölçüde- karşılaşmalara kendilerini kapatarak izole olabilmeye yetisine sahiptir. Karşılaşmak istememe durumu üzerinden yok sayılarak kurulan bu ilişki öznenin bireyselliğinin ön planda olduğu dışarıdan gelecek işaretlerin algılanamadığı ya da algılanmak istenmediği bir halin oluşumuna yol açar.

Uzlaşma hali karşılaşanların aralarındaki ayrılıkları, karşılıklı ödünlerde bulunarak kaldırıp ortak bir anlaşmaya varmalarının sonucu ortaya çıkar (İnam, 2001). Böyle bir durum her zaman bir karşılaşma ile sonuçlanmayabilir çünkü ne çatışma ne de tamamen yok sayma söz konusudur. Sadece belli bir ortak amaç için yapılan anlaşma vardır. Uzlaşma halinde karşılaşma gündelik yaşamın akışı esnasında bireylerin hiç söze dökülmemiş toplumsal ve ahlaki birtakım gizli anlaşmaları ile oluşturduğu bir anlaşmanın sonucudur. Karşılaşmanın iki tarafı arasında geçirgen ve değişken bir sınır vardır. Böyle bir karşılaşma uzlaşmanın gerektirdiği şartlar ölçütünde oluşur, değişim ve dönüşüm göstererek uzlaşma bittiği anda kaybolur. Bu tür bir karşılıklı olma halinden doğan karşılaşmalarda karşılaşanlar ortak bir paydada yeni bir şeyler

ortaya koyabilir fakat genellikle bu karşılaşmaların birçoğu uzun süreli veya kalıcı izler bırakmadan gerçekleşir.

Ağırlama hali karşılaşmanın iki tarafının birbirleri ile ağırlayan ve ağırlanan ilişkisi içerisinde karşılıklı olması halidir (İnam, 2001). Ağırlayan ve ağırlanandan bahsediyor olmak karşılıklı olma halini de aşan bir duruma işaret eder. Ağırlama hali karşılıklı olmanın en yoğun halidir. Karşılaşmanın iki tarafı arasındaki sınır tamamen ortadan kalkmıştır. Ağırlama halinden doğan karşılaşmalarda karşılaşanlar mutlaka ortak bir paydada buluşup yeni bir şeyler üretirler ve ardından karşılaşmanın tüm izlerini kalıcı ya da uzun süreli olarak beraberlerinde taşımaya devam ederler.

Şekil 2.5: Karşılıklı olma halleri.

Karşılıklı olma halleri ancak bir karşılaşma hali ile bir araya geldiğinde bir anlam ifade etmeye başlar. Karşılıklı olma halleri genellikle fiziksellik üzerinden tanımlanan somut bir durumu / konumu ifade ederken karşılaşma halleri ise duygular üzerinden tanımlanabilecek soyut bir durumu / konumu tariflemek üzere seçilmiş kavramlardır. Dolayısıyla farklı şekillerde tariflenen bu iki hal birbirinin tamamlayıcısı olarak görülmelidir. Ancak sadece bu iki hal ve onların beraberliklerinden söz ederek bir karşılaşmanın gerçekleşmesini açıklanamaz. Bunun için ele alınacak bir diğer tetikleyici unsur ise eylemlilik halidir.

2.2.3 Eylemlilik halleri

Eylemler gündelik yaşamın içinden gelip geçen kentlilerin karşılıklı olarak iletişime geçebilmelerinin en etkili yollarından biridir. Dolayısıyla gündelik kentsel yaşamın akışı esnasında özneler ve nesnelerin arasındaki yaşanacak karşılaşmaları kurmayı

sağlayan eylemler karşılaşmaların tetikleyicisi olarak ele alınarak eylemlilik halleri altında açılacaktır.

Genel anlamda eylemek kelimesinin inisiyatif almak, başlamak, bir şeyleri harekete geçirmek anlamlarına geldiğini belirten Arendt (2012), eylemin sebep olduğu üç hüsrandan söz eder: sonuçların öngörülemezliği, sürecin tersine çevrilemezliği ve faillerinin anonimliği. Fakat bu üç durumun sahip olabileceği potansiyellerden bahsetmemiştir. Oysaki bir karşılaşma bu özellikleri beraberinde taşır ve bunlar o karşılaşmayı ayrıcalıklı kılar.

Eylemin sebep olduklarından biri olarak sonuçların öngörülemezliği onun belirsizliğinin bir sonucudur. Bu sonuç aynı zamanda beraberinde sınırsızlık özelliğini ortaya çıkarmaktadır. Farklı aidiyetleri birbirinden ayırmaya yarayan zihinsel ve soyut bir iz olarak tanımlanabilecek sınır modern dönemde fiziksel ve somut bir çizgiye indirgenmiş dolayısıyla rastlantı, muğlaklık ve heterojenlik kavramları göz ardı edilmiştir, ancak modern sonrası dönemde tam tersine belirsizlik ve muğlaklık gibi kavramlar ön plana çıkmıştır (Güner, 2007).

“...en sınırlı koşullardaki en küçük eylem bile sınırsızlığın tohumunu taşır, zira bir edim, kimi zaman bir kelime, bütün bir kümeneliği değiştirmeye yeter.” (Arendt, 2012, 279)

Eylem daima ilişkiler üretmesi nedeniyle tüm engelleri yok edebilecek, bütün sınırları çapraz parçalayabilecek bir güce sahiptir. Bu sayede öngörülemeyen durumların doğmasına sebep olmaktadır. Sınırsızlık özelliği sayesinde eylem kendine özgü bir üretkenliğe sahip olmaktadır (Arendt, 2012). Dolayısıyla eylemlerin karşılaşmaların tetikleyicisi olması nedeniyle belirsizlik de karşılaşmaların ayırt edici bir özelliği haline gelmektedir.

“Eylem, kendi eylemlerini yapmaya muktedir varlıklara etki ettiğinden, kendisinden çıkıp başkalarını etkileyen eylem cevap/karşılık olmaktan ziyade daima bir tepki hüviyetindedir. O nedenle insanlar arasındaki eylem ve reaksiyon, asla iki ucu kapalı bir dairede hareket etmez ve iki eşle sınırlı kalacağından hiçbir suretle emin olunamaz.” (Arendt, 2012, 279)

Yukarıdaki alıntı eylemin sahip olduğu faillerinin anonimliği ve sürecinin tersine çevrilemezliği özelliklerine vurgu yapmaktadır. Eyleyen eylemde bulunurken bu sırada başka şeylerle de ilişki içinde bulunduğundan aynı zamanda etkilenendir. Bu nedenle yapmak ile yapılanlara maruz kalmak arasındaki ince çizgidedir. Eyleyen ve etkilenen karşılaşmadaki biri ve ötekini ifade etmektedir fakat katılımcıların

karşılaşmadaki konumu hangi açıdan bakıldığına ya da nasıl ele alındığına göre farklılıklar göstermektedir.

Eylemin sınırsız olma özelliğinden dolayı başı ve sonu belirsiz olan zincirleme bir şekilde çoğalan eylemler ile her bir süreç ardındaki yeni bir sürecin sebebi olarak ilerlemektedir. Dolayısıyla gerçekleştirilen bir eylem farklı eylem ve edimlerin doğmasına sebep olmaktadır. Eylemlerin bir zincir şeklinde birbirini etkileyerek ilerlemesi nedeniyle bu süreci tersine çevirme imkanı yoktur. Eylemlerin tetiklediği bir karşılaşma da tekrar tekrar aynı şekilde yaşanamaz yani tek bir kereye mahsus olarak yaşanır. Bu nedenle de hiçbir karşılaşma birbirine benzemez, kendine özgüdür.

Kentte geçen gündelik hayata katılan herkesin en sık gerçekleştirdiği basit ve temel eylemler olarak görülebilecek yürüme/hareket etme, konuşma/dinleme ve bakma/görme eylemlerinin karşılaşmaların gerçekleşmesine olan etkileri ve bu eylemlilik hallerinin daha önce tariflenen karşılaşma halleri ve karşılıklı olma halleri ile olan ilişkisellikleri açığa çıkarılarak karşılaşmaların sonuçta bir mekansallığa ulaşmasına giden yol keşfedilecektir.

2.2.3.1 Yürüme/hareket hali

Özne ve onun mekan ve zamandaki pozisyonu, nesne ya da mekanının özne tarafından şekillenmesinde önemli bir faktördür. Hareket ve mekan birbirleriyle güçlü bir bağlantıya sahiptir. Bu nedenle hareket bir mekanın oluşumuna ve anlamlandırılmasına katkıda bulunurken, mekan da hareketlerin gerçekleşeceği bir ortam sunar.

Hareket halinde olmanın en aktif biçimi yürüme eylemidir. Hareket eden bir bedenin kent yaşamında farkındalığının en üst düzeyde olduğu hal yürüme halidir. Ayrıca yürüme bir kenti ya da bir mekanı deneyimlemenin en iyi yöntemlerinden de biridir. Bir karşılaşmayı başlatacak olan karşılıklı olma hali ancak kentteki bedenlerin hareket halinde olması durumunda mümkün olacağından ilk olarak yürüme eylemi ile gerçekleşen ilişkiler üzerinden karşılaşmalara bakılacaktır.

Kentliler gündelik hayatın yaşamsal zorunlulukları arasında farklı hızlarda yürürken bilinçli ya da bilinçsiz birçok temasta bulunurlar. Yürümek kentte basitçe ev ve iş arasında geçen gündelik hayata karşı dışarıda olma tutkusunun bir sonucudur. Bu

nedenle birey yürüme deneyimi sırasında kısa bir süre de gündelik hayatın döngüsünü kırarak bir şeyler ile karşılaşmak ister.

Yürüme eyleminin karşılaşmalar için önemli bir tetikleyici olması durumuna avangard sanatçıların ve grupların yapmış oldukları işlerde çokça rastlanmaktadır. Avangard çalışmaları gerçekleştiren sanatçılar kentteki karşılaşmaları önemsemiş ve bunu çalışmalarına yansıtmışlardır. Bunlardan en önemlisi Gerçeküstücüler denilen yürüyüşçülerdir; herhangi bir gerçeküstü arayışın peşinde kenti “nesnel rastlantı”ya göre kat ederler (Paquot, 2011).

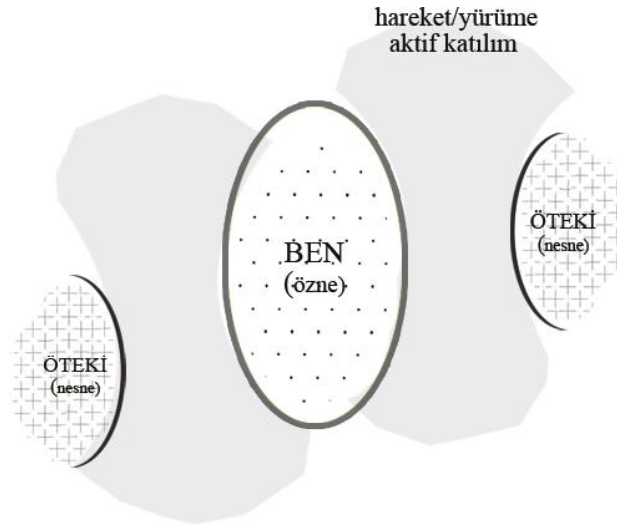
Sitüasyonistler ise daha iyi bir geleceğin insanlar arasındaki karşılaşmalara ve oyuna dayalı bir sosyal yaşam ile sağlanacağına inanmıştır. Bunun için de derive (sapma) teorisinden yararlanmışlardır. Kısaca derive Debord’un belirttiği gibi çeşitli ortamlar arasında acele yapılan geçiş tekniğidir (Paquot, 2011).

Benjamin’in (2013) “flaneur”ü kentte amaçsız, arzulara ve tesadüflere teslim olmuş bir şekilde istediği gibi dolaşırken kent ve kentli arasındaki ilişkileri izleyerek kente dair çıkarımlar yapmaya çalışır. Bu yüzden bir gözlemci olarak flaneur her zaman kalabalıkların ortasında, hareketin içinde, gelip geçenlerin yarattığı akışta yerini alır (Aydınlı, 2012). Demirkaya’nın (2012) aktarımıyla Baudelaire için Paris sokakları ötekiyle karşılaşmanın mekanıdır ve öteki ile yaşanan karşılaşmalarla çözülür, dağılır ardından tekrar bütünleşir, dönüşür bu sayede flaneur sokaklarda gezinmekte olan diğerlerinin hayatlarına kimseye farketirmeden sızarak dahil olur.

Bu çalışmalar yürüme eylemini kendilerine kenti keşfedebilecekleri ya da kenti dönüştürüp yeniden kurabilecekleri bir yöntem olarak ele almışlardır. Amaçları birbirlerinden küçük farklılıklar gösterse de temelde seçilen yöntem hepsinde yürüme eylemi olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmalar yürüme eylemi ile tetiklenecek olan karşılaşmalar üzerinden kurulacak karşılaşma mekanları ve bu mekanların etkileşimleriyle oluşacak bir kent tanımının mümkün olabileceğine dair işaretleri sunmaktadır.

Kentte yürüme hali karşılaşmaların gerçekleşmesine imkan sunmasının yanı sıra mekanı kuran bir eylemlilik halidir. Kentteki bireyler yerde izler, işaretler bırakarak ve rotalar oluşturarak kentsel alanı mekana dönüştürürler (Harmanşah, 1997). Yürüyen beden mekanın sınırlarını keşfeder ve belirler. Cupers’a (2007) göre yürüme eylemi ile birlikte kentsel alana yeni binalar eklenmez fakat yürüyen beden

ve zihin alanının dinamiklerini değiştirme gücüne sahiptir bu sayede kent sabit bir bakışta sreksizken, sadece yürüme eylemiyle akıcı bir kentsel peyzaja dönüşür.

şekil 2.6: Yürüme hali ile kurulan karşılaşmalar.

Yürüme eylemi bir haritalama yöntemi olarak ele alındığında gerçekleştirdiği eylem ile birlikte mekanı dönüştürebilme gücüne sahip olan özne önem kazanmaya başlar. Özne kentte yürürken olasılıklara açık bir haldedir. De Certeau'ya (2009) göre yürüyen kişi yürüme esnasında bu olasılıklardan bazılarını keşfedip eyleme dökerken kimi zaman da bu olasılıkları değiştirip dönüştürerek eşitlendirebilir. Dolayısıyla yürüyen özne yaptığı seçimler ile bazı mekanları durağanlaştır, bazıları ile de rastlantısal ve mekansal oluşumları ortaya çıkarır.

“yk aşağıda, yerde, adımlarla başlar. Çok sayıdadır adımlar ama bu sayılar birbirini takip etmez. Adımları saymak mümkün değildir çünkü niteldir nicel değil: Dokunmayla edinilen kavrayış tarzı ve kinetik bir onamadan ibarettir. Bu adımlar bir araya gelip kımıldandıklarında, sayılamayacak kadar çok tekilik kaynaşır ilerinde. Adımların oyunları uzamları biçimlendirir. Adımlar, mekanlar arasında mekik dokur, dokular oluştururlar. İşte bu nedenle “varlığıyla gerçekten kenti oluşturan” ama “fiziksel bir toplanma yerinden yoksun” “şu gerçek sistemlerden birini oluşturur yayalara özgü devinimler. Bu hareketler belli bir yere konumlandırılmazlar: Uzamı oluşturan, uzamlaşan onlardır.” (De Certeau, 2009, 192)

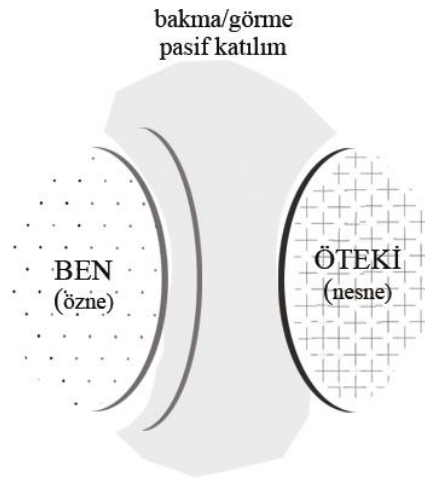
Alıntı yapılan yukarıdaki paragrafta De Certau, hareket halindeki bedenlerden kaynaklanan çeşitlilik ve çokluğun bir araya gelip etkileşime girdiklerinde oluşturduğu izler ile fiziksel olmayan ama gerçek olan bir uzamı oluşturduğundan söz etmektedir. Burada önemli olan hareketlerin bir mekanda gerçekleşiyor oluşu değil tam tersine uzamlaşanın (mekansallaşanın) hareketin kendisi olmasıdır.

Dolayısıyla hareket halinin tetiklediği bir karşılaşma da kendine ait bir mekansallık kurma potansiyelini taşımaktadır.

“Yürümek mekandan yoksun olmaktır” söylemiyle De Certeau (2009) yürüme eyleminin geçip gitme özelliğinden kaynaklanan mekansızlık durumuna işaret etmektedir. Bu nedenle yürüme hali ile somut bir mekan oluşumunu tanımlamak mümkün olmamaktadır. Gündelik hayatın içinde hareket halinde olan kentli tam olarak tanımlayamadığı ama hep düşlediği bir mekanın peşindedir. Aranılan yerin tanımı hep değişken ve muğlaktır. Kent içinde gerçekleşen hareket, kenti bir yere olan özlemin toplumsal deneyim alanına dönüştürmektedir (Harmanşah, 1997). Kentli yürür, arar, bu sırada karşılaşmalar yaşar ve bu karşılaşmalar sonucu kentsel alanları dönüştürerek mekansallıklar oluşturmaya başlar.

2.2.3.2 Görme/bakma hali

Karşılıklı olma halinin bir karşılaşma hali ile sonuçlanabilmesinin sağlayan bir diğer eylemlilik hali ise görme/bakma/izleme halidir. Kentte birey aktif olarak hareket etme ve iletişim kurma halinde bulunmasa bile görme hali üzerinden pasif bir biçimde kent ve kentli ile temaslar gerçekleştirir, algılar, deneyimler ve gözlemlerde bulunarak bilgi sahibi olur, düşünce üretir.

Şekil 2.7: Görme/bakma hali ile kurulan karşılaşmalar.

Cupers (2007) bir kentin içinden yürüyerek ve görsel olarak onu algılayarak kentin fiziksel ve deneyimsel olarak değiştirilmesinin mümkün olup olmadığını sorgular. Bireyin görme eylemi ile birleşen duyma, dokunma halleri ile yoğunlaşan algısının yürüme sırasında beden ve zihinde tutkulu bir açılıma yol açtığını ve bu şekilde bireyin kentsel mekanın yaratıcı dönüşümünü sağlayabildiğini belirtir.

Kentte yürüme hali içindeyken bu yürüyüşe birçok görüntü eşlik eder. Bunlardan bazıları insanlara sıradan gelirken bazıları da merak uyandırır. Karşılaşılan şeyler bazen keyif ve mutluluğa yol açarken bazen de üzüntü ve sıkıntılara yol açabilir. Yürüyüş sırasında görme/bakma hali üzerinden farklı duygular arasında geçişler gerçekleşir. Yürümek ve karşılaşmak, duygu ve düşünceleri uyarmanın yanı sıra kişinin zihnini aktive ederek bilgi ve görsel hafızasına da katkılar sunar (Breton, 2008).

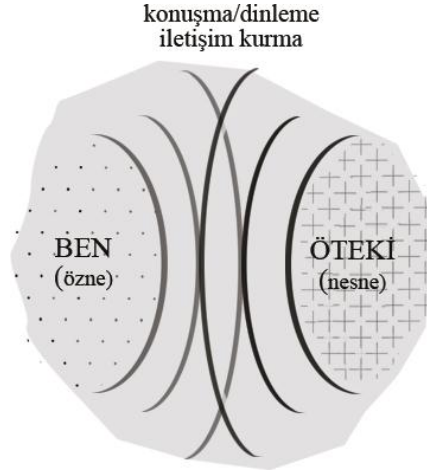
Yürümeye eşlik eden en önemli duyu görme duyusudur çünkü göz bedenle ve diğer duyularla işbirliği yapmayı sağlar (Pallasmaa, 2011). Görme ve görülebilme kişinin güzergahını belirlemede önemli bir etkidir. Bu sayede çarpışmaları, itiş kakışları engeller; kaçışını ya da yönelimini gerçekleştirmesini sağlar (Breton, 2008). Ötekini görüyor olmak ona karşı kişinin alacağı tavrı belirler. Karşılıklı bakışmalar sadece rotayı belirlemez, toplum içinde iletişimi ve düzeni sağlar, karşılaşmaların gerçekleşmesine ya da gerçekleşmemesine aracı olur

Görme üzerinden bireyin aldığı kararlar ile karşılaşma şekillenir, birey karşılaşmayı seçme hakkına sahip olarak onun gerçekleşip gerçekleşmeme ihtimalini sağlar. Özne gördüğü üzerinden karşılaştıkları ile gördüğü ölçüde sınırlarını belirlediği mekanını kurma potansiyeline sahip olur.

2.2.3.3 Konuşma/dinleme hali

Karşılıklı olma hali üzerinden gerçekleşen karşılaşmaları açan bir diğer eylemlilik hali ise konuşma ve onun tamamlayıcısı olan dinleme halidir. Yürüme hali kenti deneyimlemenin etkili bir aracıyken konuşma/dinleme hali ise kentteki bireyler arasında kurulacak iletişim için gerekli olan önemli bir araçtır. Görmek/bakmak ile konuşmak/dinlemek eylemleri arasındaki farka Pallasmaa'nın görme ve işitme duyuları arasında yaptığı şu karşılaştırma üzerinden bakılabilir:

“Görme yalıtır, ses birleştirir; görme doğrultusaldır, ses tüm yönlere doğrudur. Görme duyusu dışsallığı imler, ses ise bir içsellik deneyimi yaratır. Nesneye ben bakarım, ama ses bana gelir; göz uzanır, kulak karşılar. Binalar bakışımıza tepki vermezler ama seslerimizi kulaklarımıza iade ederler.” (Pallasmaa, 2011, 62)

Şekil 2.8: Konuşma/dinleme hali ile kurulan karşılaşmalar.

Arendt'e (2012) göre konuşma içermeyen bir eylem sırasında ortada bir eyleyen olmayacağından eylem de ortadan kalkmış olacaktır. Çünkü eyleyen eylem ile birlikte kendine ait sözlerini de ortaya koyabiliyorsa ancak varlığını gösterebilmektedir. Arendt'in konuşma ve eylem birlikteliğinin bireyin kimliğinin gerçekliği ve bireyi çevreleyen dünyanın gerçekliğinin en önemli kanıtı olduğunu söylemesi konuşma ve eylem arasındaki ilişkiye vermiş olduğu önemin asıl nedenidir.

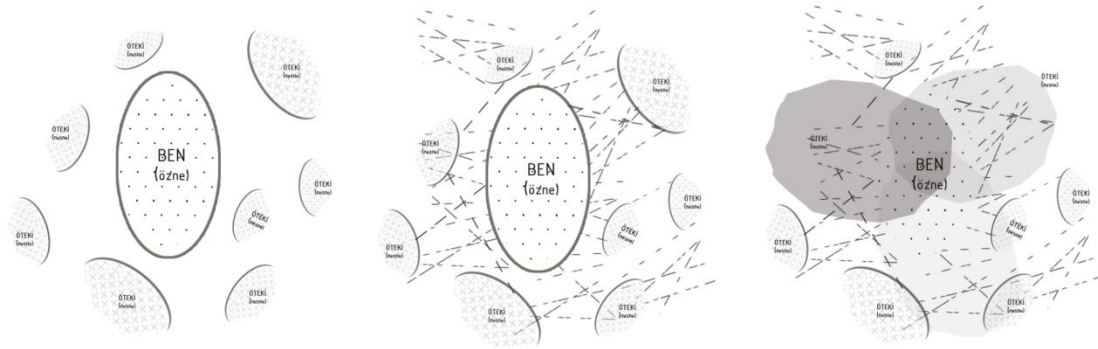
Bir arada olunan ortamda birey, bireyin dışında kalan ötekiler ve nesneler birbirine oldukları gibi görünümelerini sunarlar ve bu sayede gerçekliklerini ve varlıklarını ispat ederler. Bunun için eylemde bulunup konuşacakları etrafta başkalarının da bulunduğu tezahür sahalarına ihtiyaç duyarlar. Arendt (2012) tezahür sahasını kabaca eylemlerin üzerinde gerçekleştiği sınırları olmayan dolayısıyla da fiziksel olmayan bir kamu alanı olarak tanımlar. İnsanların birlikte konuştukları ve eyledikleri her yerde ortaya çıkan tezahür sahası kamu alanının fiziki kuruluşunu ve sosyal örgütlenmesini sağlar.

İnsani "bir arada olma" durumunu gerektiren konuşma eylemi karşılaşanlar arasında bir iletişim ve etkileşim imkanı sunması nedeniyle her zaman için farkındalığın diğer hallere göre daha yüksek olduğu haldir. Görmek sadece onu deneyimleyen eylemiyken, konuşmak ise bir ilişki kurulumu ve karşılıklı dayanışmayı sağlayan bir eylemdir. Dolayısıyla yaşanan ve deneyimlenen gerçek bir karşılaşmaya olanak veren konuşma eylemi gerçekleştiği her durumda katılımcıları için fiziksel olmayan bir mekan oluşumu sağlar.

2.3 Ara Değerlendirme: Bir Olay Olarak Karşılaşma

“Katılım yoluyla oluşturulan ve kolektif arzuya dayanan; dışlayıcı ve temsili olmamayı, çok merkezliliği ve yatay geçişliliği hedefleyen; kendini yenileyen söylemler ve geçici müşterekler yaratan karşılaşmalar oluşturma kararlılığı.” (Kanngieser, 2013)

Tezin ilk yarısında karşılaşmaya dair kavramsal açılım belirlenen üç ana hal ve onların alt kavramları ile gerçekleştirilmiştir. Bu çözümleme bir karşılaşmanın ne ile ve nasıl gerçekleştiği üzerinedir. Nerede gerçekleştiğinin çözümlemesi ise bir sonraki bölümde ele alınacaktır. Karşılaşmanın mekanına bakmadan önce ara bir değerlendirme yapmak anlamlı olacaktır.

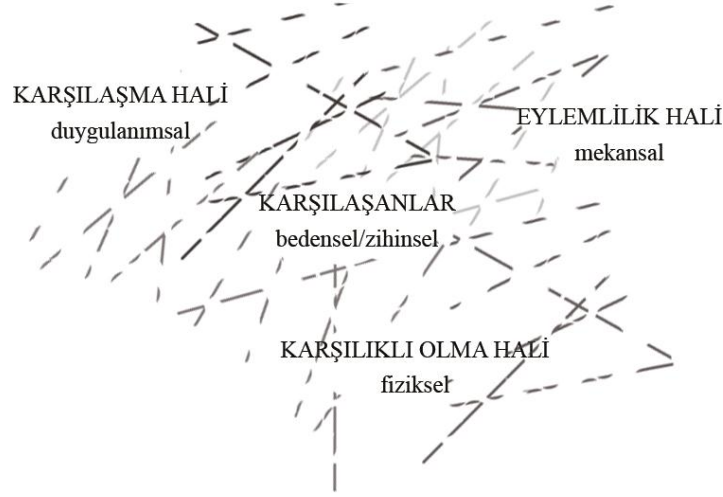

Şekil 2.9: Karşılaşmaların belirsiz, tanımsız, geçici yapısı.

Bir karşılaşmanın ne ile, nerede, ne zaman ve nasıl meydana geleceği belirsizdir. Bu nedenle karşılaşmanın yapısında bir amaçsalılık barındırmadığını söylemek mümkündür. Zourabichvili'nin (2008) tanımladığı gibi dışsal bir ilişki olarak karşılaşmayı açıklamak zordur. Çünkü dışsal etkenler değişken ve tanımlamaz olduğundan bir araya geldiğinde bu birliktelik her zaman bir karşılaşma ile sonuçlanmaz. Karşılaşmanın değişken yapısını biraz olsun anlayabilmek ve tanımlayabilmek amacıyla tezde karşılaşma halleri, karşılıklı olma halleri ve eylemlilik halleri ve onların alt kavramları ile karşılaşmalara yakından bakılmaktadır.

Yapılan çözümleme sonucunda karşılaşmanın ancak üç ana halin bir arada olması durumunda tam olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü her bir hal karşılaşmayı farklı bir taraftan birbirlerinin eksiklerini tamamlayacak şekilde açmayı sağlamaktadır. Karşılıklı olma hali eylemlerle beraber bir anlam kazanmaya başlarken ancak bir karşılaşma hali içerisindeyken karşılaşmayı kurmaktadır. Fiziksel konumun daha baskın olduğu fakat pasif olan karşılıklı olma halleri aktif olan eylemlilik hali sayesinde fiziksel konumunu kazanmaktadır. Pasif ve aktif durumdaki

bu iki hal ise karşılaşma hali ile birlikte tam olarak etkileşime geçerek aktive olmaktadır. Dolayısıyla karşılaşmayı kuran farklı etkenler olarak her birinin karşılaşmanın gerçekleşmesindeki rolü ve baskınlık değeri değişkenlik göstermektedir.

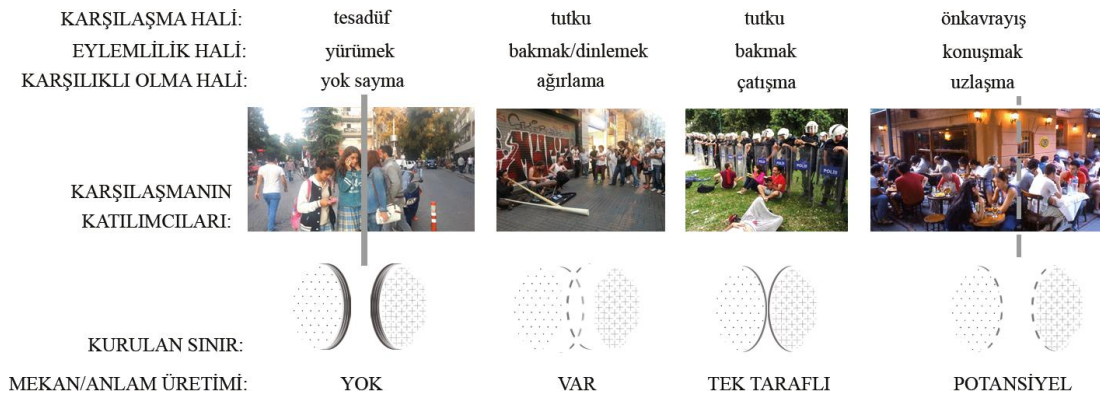
Şekil 2.10: Karşılaşmayı oluşturan hallerin ilişki şeması.

De Landa (2006) bütünün doğrusal sistemlerde görüldüğü gibi parçaların toplamıyla değil karşılıklı etkileşimleri barındıran çarpımlarla oluştuğunu söylemektedir. Doğrusal olmayan bir ilişki biçimi olarak karşılaşmalar da onu oluşturan hallerin toplamından meydana gelmez, yukarıda da değinildiği gibi bu tüm hallerin çarpımı ve geçişliliği ile oluşan karşılaşmalar söz konusudur. Karşılaşmayı kuran hallerin her biri farklı anlarda meydana gelen farklı türlerde kurulacak ilişkilennmelerle karmaşık etkileşimlerin ortaya çıkmasına sebep olur. Karşılaşmanın gerçekleşmesi için hep bir ilişkinin kurulmasından bahsedilmektedir. Zourabichvili (2008) karşılaşmanın bir ilişkisizliğin tüm çizgilerini taşıdığını belirtirken ardından “ilişkisizliğinde de yine bir ilişki olması” gerekliliğini vurgulayarak aslında karşılaşmaların doğrusal olmayan ilişkilerle bir araya gelen haller ile oluştuğunu ifade etmektedir.

Bu bölümün sonucunda varılan noktalardan bir diğeri ise karşılaşmanın bir olay olmasıdır. Uzun yıllar boyunca mimarlık form ve fonksiyon üzerinden kendini tanımlamıştır. Tschumi’nin olay kavramını mekana eklemlemesiyle bu yargılar kırılmış ve bedenin hareketi, eylemler, duygular, sosyal, politik, kültürel etkenler ile ortaya çıkan olaylar klasik form ve fonksiyon anlayışının yerini almıştır. Tschumi olay olmadan mekanın da olmadığını vurgularken Grosz (2001) da mekanın statik

olma ve düzen tarafından kontrol edilmesine karşı çıkmakta ve mekanın zamanda ortaya çıkan olay, hareket ve eyleme göre şekillendiğini ileri sürmektedir.

Bir karşılaşmayı da zamansallık içerisinde gerçekleşen farklı haller ile özne ve nesne arasında çeşitli ilişkilerin kurulmasına sebep olan bir olay görmek mümkündür. Dolayısıyla olay-mekan kavramına benzer şekilde karşılaşma-mekan kavramı ortaya çıkmaktadır. Yani olayın kurduğu mekanlar gibi karşılaşmalar da sonuçta kendilerine ait bir mekan kurulumuna yol açmaktadır.

Şekil 2.11: Karşılaşma olayının çözümlenmesi.

Sadler'in aktarımıyla (1998) Guy Debord'a göre bir durum, aynı zamanın içinde geçici bir sahnede gerçekleşen eylemlerden oluşmaktadır. Bu eylemler de sonradan başka sahneler ve eylemleri doğurmaktadır. Doğrusal olmayan ilişkilerle kurulan çoklu ilişkilennmeleri barındıran bir karmaşıklık olarak karşılaşma olayı tekrar tekrar yaşanan bir durum olarak geçici durumlar yaratma özelliğine sahip olmaktadır.

Bir yerde gerçekleşen karşılaşma onu kuran haller ile birlikte mekanı kurma gücüne sahiptir. Karşılaşmanın kurduğu mekan ilişkilerle kurulan, geçici, belirsiz, değişen, dönüşen, açılan, kapanan, hareketli, birleştiren, sınırsız, kurulan, kaybolan bir mekandır.

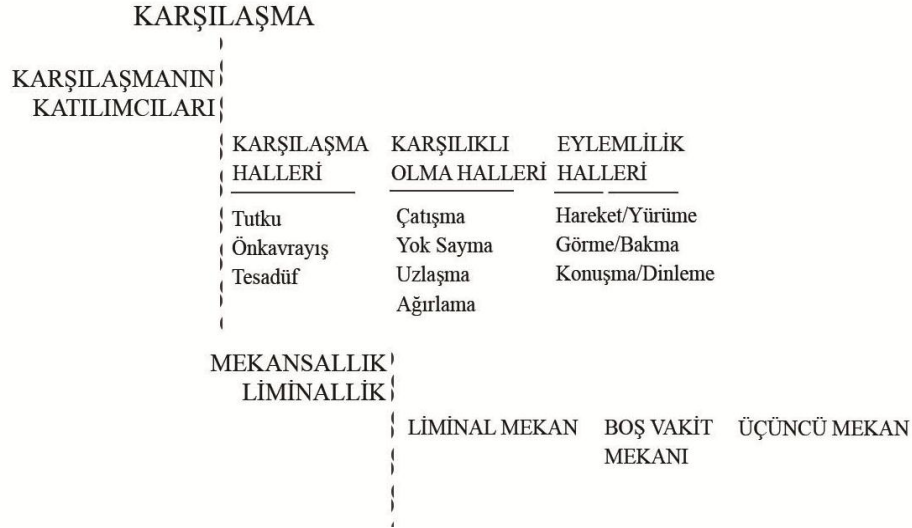
Bir olay onu kuranlar tarafından yaşanmalıdır. Kentte sürekli olarak eylemlilik halinde olan özne ile birlikte zamana ve karşılaşmanın hallerine bağlı olarak mekan dinamik bir şekilde dönüşür. Kentliler mekanları deneyimlerken bir yandan da içlerindeki üretim gücünü de ortaya çıkararak kentte gündelik yaşam içinde birtakım geçici mekanları kurarak bu mekanlar sayesinde kendilerini ifade ederler.

Whyte'ın (1980) belirttiği gibi sokakta müzik gibi gösteriler insanları bir araya toplar ama burada önemli olan performansın mükemmelliği değildir. Önemli olan o

gösterinin insanlar arasında bir ilişki başlatmasıdır. Bu anlamda bazen kötü bir olay iyisinden daha çok işe yarayabilir. Dolayısıyla bu tür olaylar yani karşılaşmalar etrafında oluşturduğu topluluk ve atmosfer ile bir mekan tanımlamaya başlar. İnsan topluluğu arttıkça ya da azaldıkça her seferinde mekan sınırlarını yeniden tanımlar. Böylece zaman içerisinde meydana gelen olaylarla (karşılaşmalarla) mekan devamlı olarak açılmalar ya da kapanmalar yaşar ve tekrar tekrar üretilir.

3. KARŞILAŞMANIN MEKANI

Mekanlar fiziksel ya da sosyolojik olarak insanlar, kültürler, objeler ve düşünceler arasında karşılaşmalara davet eder ve bu karşılaşmalara ortak bir zemin sunarlar. Bu bölümde karşılaşmayı kuran halleri mekansallık ve liminallik kavramları ile ilişkilendirerek yapılacak açılımla beraber karşılaşmanın mekanının nasıl kurulacağına dair çıkarımlar yapmak amaçlanmaktadır.

Şekil 3.1: Tez örüntüsü.

Karşılaşmanın mekanını deşifre edebilmek amacıyla farklı mekan tanımları (liminal mekan, boş vakit mekanı, üçüncü mekan) ele alınarak, bu tanımlardaki karşılaşmanın rolünün açığa çıkarılması üzerinden yapılacak bir okumadan yararlanılacaktır. Bu okuma esnasında incelenen mekan tanımları bir önceki bölümde tanımlanan karşılaşma halleri, karşılıklı olma halleri ve eylemlilik halleri üzerinden tartışmaya açılacaktır.

Bu sayede her zaman ve her yerde yaşanan ama saklı kalan karşılaşmaların mekan kurulumlarındaki rolünün keşfedilmesiyle karşılaşmanın kendi mekanını kurma ve tanımlama gücüne dair bir söz üretmek amaçlanmaktadır.

3.1 Karşılaşmanın Mekansallığı

Heidegger (2011) mekanı, doğrusal yönelmeler içeren ve hesaplanabilir, ölçülebilir boyutları olan bir alan şeklinde tanımlar. Mekânsal olan ise yaşanan mekandır der. Mekansal olan bireyin ait olma duygusunu, öznelliğini, geçmişi ve geleceği içinde barındırır. Yaşanan bir mekanda (mekansallık) özne ve nesne birbirini uzaktan izlemez tam tersine karşılıklı olma hali içerisine girerler. Mekan daha tanımlanabilir bileşenlerle ifade edilirken, mekansallık çok bileşenli muğlak bir kavram olarak değerlendirilir.

Benzer şekilde Lefebvre (2014b) de gündelik hayatımızı sürdürdüğümüz mekanın sosyal ilişkiler, politik sistemler, bireysel ve mekânsal pratikler gibi birtakım organizasyon ve bunların arasında kurulan iletişimlerle üretildiğini öne sürer. Özne ve nesnelerin arasında ilişkilerin kurulmasına imkan verecek bir mekan statik olmamalı, sosyal ve ideolojik bağlamda aktif bir biçimde üretilmelidir. Bu sebeple mekanı boyutları olan ve sadece içinden geçip gidilen bir yer olarak görmemek gerekir.

Lefebvre'in sosyal mekanı yapıları ve doğal çevre ile ilişkili olmanın yanı sıra ağlar, katmanlar ve anlamlar gibi öğelerin kurduğu etkileşimler ve bağlantılarla ilişkili olarak değişen ve dönüşen bir mekan tarifidir. Dolayısıyla sosyal mekan karşılaşmaları içinde çokça barındıran ve ilişkilerini bu karşılaşmalar sayesinde kuran bir mekansallık olarak düşünülmelidir.

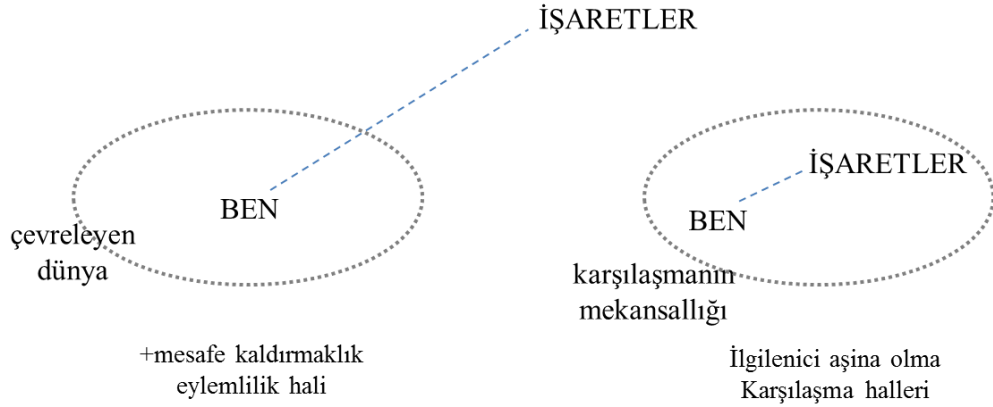
“Demek ki el-altında-olanla kendilerine ait çevreleyen-dünyalarının mekanı içinde karşılaşabiliyor olmamız, bizatihi Dasein'in kendi dünya-içinde-varoluşu itibarıyla ‘mekânsal’ olması yüzünden ontik olarak mümkün olabilmektedir.” (Heidegger, 2011, 108)

Dasein'in mekansallığı, sadece dünya içinde yer alıyor olmasından kaynaklanmamaktadır. Dasein'e ait olan mekansallık onun dünya içindeki varolanlarla ilgilenici-aşına olması yani meşgul olmasından kaynaklanan bir mekansallıktır (Heidegger, 2011). Karşılıklı olma hali ile gerçekleşen karşılaşmalar üzerinden kurulan mekansallığı Heidegger'in geliştirdiği Dasein'in mekansallığı tanımı ile ilişkilendirmek mümkündür. Bu nedenle aslında tezde aranan karşılaşmanın mekanı değil mekansallığıdır.

Dasein'in mekansallığı mesafe kaldırmaklık ve istikamet özelliklerine sahiptir. Mesafe-kaldırmaklık uzaklık ya da mesafe demek değil, var olan bir mesafenin

ortadan kaldırılarak yakınlaştırılması demektir. Bu özelliği sayesinde dünya içinde var olanlar uzaklık bakımından erişilebilir bir hale gelmekte ve böylece özne varolanları yakına taşıyarak onlarla karşılaşmayı sağlamaktadır (Heidegger, 2011).

Özne varolanları yakınına taşıırken “bir-şey-için bakışsal” olanı öncelikle içinde hareket edebildiği “el-altında-olanın” dairesi içine getirerek onu “çevreleyen-dünyasının” içinde tutar (Heidegger, 2011). Bir-şey-için-bakışsal olan karşılaşılan işaretler olarak düşünüldüğünde, özne eylemlilik halleri (yürüme, konuşma, bakma) yani mesafe-kaldırmaklık ile işaretleri, karşılaşma hallerinin (tutku, önkavrayış, tesadüf) ortaya çıkacağı karşılıklı olma hali (çatışma, uzlaşma, yok sayma, ağırlama) içinde bulunulacak olan el-altında-olanın dairesi içine getirir ve karşılaşmanın mekanı yani çevreleyen dünya kurulur.

Şekil 3.2: Karşılaşmanın mekansallığı.

Heidegger’in (2011) belirttiği gibi Dasein kendi yerini işgal edererek mekânsal olarak var olur ve sahip olduğu mekansallık nedeniyle de öncelikle hiç burada değil, hep oradadır; oradan kalkıp gelir ve kendi şuradalığına geri döner. Bu nedenle öznenin özsel olarak sahip olduğu karşılaşma mekanını beraberinde taşıdığını ve uygun şartlar oluştuğunda bu mekanı kurduğunu söylemek mümkündür.

Dasein istikamet karakterine de sahiptir. Bu sebeple bir-şey-için-bakışsal ilgilenme, belirli bir istikamete sahip olan mesafe-kaldırmadır (Heidegger, 2011). Dolayısıyla mesafe-kaldırmaklık yapısı itibarıyla bir istikameti seçmiş olmayı gerektirir. Böylece seçilen istikamette yakınlaştırılanlar ile bir karşılaşma gerçekleşir. Öznenin beraberinde taşıyor olduğu yönler onun diğerleri ile karşılıklı olma hali içerisine girmesine neden olarak bu haller üzerinden kurulan bir karşılaşma mekanı tanımına ulaşılmasını sağlar.

“Dünya-içinde-varolma açısından tesis edici olan dünya-içindeki varolanlarla karşılaşılma, bir bakıma ‘mekan-sunma’dır. Söz konusu ‘mekan-sunma’ el-altında-olanın kendi mekansallığına serbest bırakılışdır aslında.” (Heiddegger, 2011, 116)

Her karşılaşma beraberinde taşıyor olduğu mekanı, karşılaşmanın katılımcılarına sunarak onlarla paylaşır ve mekan bu paylaşımlarla biçim alır, değişir ve dönüşür. Dolayısıyla mekan ne sadece öznededir ne de dünya mekan içindedir; mekan öznenin içinde yer almaz, özne de bir mekanın içindeymiş gibi dünyada dolanamaz. Çünkü özne yani Dasein başlı başına mekânsaldır (Heiddegger, 2011).

3.2 Liminallik

Tezde karşılaşma mekanının keşif sürecinde güçlü bir aracı olacağı öngörülen liminallik kavramına bakılarak liminalliğin karşılaşmaların gerçekleşmesindeki ve mekan kurulumundaki rolü arasındaki ilişkiler deşifre edilecektir. İlk olarak antropoloji alanında Arnold Van Gennep’in Les Rites de Passage adlı eserinde liminal kavramı ortaya çıkmıştır.

Arnold van Gennep liminalliği bir kişinin önceki rolü ile yeni, evrilmiş varlığı arasındaki eşik olarak tarif eder. Böylece liminallik, insanlar ve mekânsal çevreler arasında kavramsal, geçici ilişkilerin bulunduğu geçişe dair bir durum ya da kimlik olarak tanımlanır. Bu herhangi bir şeyin olabileceği ve her şeyin güvenceden yoksun olduğu bir bekleme, bir beklenti anıdır. (Paredes, 2009, 155)

Arada olmak, olasılıkların eşiğinde bulunmak, ne oraya ne de buraya ait olmak, değişecek bir duruma bir adım uzakta durmak olarak anlamı genişletilebilecek olan liminallik, insanlar ve çevrelerinin arasında kavramsal, geçici ilişkilerin bulunduğu bir geçiş ifade eden arada olma durumu olarak tanımlanmıştır (Paredes, 2009).

Liminallik kavramının hayatın birçok alanında kullanımı mümkündür. Örneğin çocukluk ve yaşlılık arasındaki gençlik evresi, bekar ve evli olmak arasındaki evre liminallik olarak değerlendirilmektedir. Bir tiyatro oyununda birey, gerçek ile oyun arasında olduğu kolektif bir liminal deneyim yaşar ve sonrasında gerçek hayata geri döner fakat izleyici bu liminallik anını ve bu anın ona kattıklarını beraberinde taşımaya devam eder. Pencereden kısa bir bakış, saate istemsizce bakış gibi hepsi bir sonraki adıma ya da düşünceye geçişin bir aradalık halidir.

Arada olma durumu olarak liminallik, sadece özne ve nesnenin arasındaki bir durum değildir. Liminallik yeni bir oluşuma yol açan üçlü bir durumdur (Luz, 2006).

Aradalık, özne-nesne-mekan arasındaki üst üste binmeleri, katmanları, etkileşimleri ve çakışmaları içinde barındırır. Bir başlangıç ile varış noktası arasında ilerlerken liminallik hali içerisinde bulunan özne, bedensel pozisyonları ile kısa süreli ve geçici bir mekan üretme potansiyeline sahip olmaktadır.

Şekil 3.3: Bedensel pozisyonlar ile liminalliğin aktarımı, (Url-2).

Liminallik bireylerin gündelik hayatının, mobil yaşantısının ve göçebe halinin ayrılmaz bir parçasıdır. Zaten göçebe halde hiç durmadan oradan oraya dolaşan özneler gündelik rutinleri sırasında sürekli bir şeylerin arasından geçiyor halde bulunurlar. Bir yerden bir yere ulaşmak için harcanan zamanın artışı ile insanların geçişlerde yani aralıklarda geçirdikleri zaman artık kendi işleri için harcadığı zamandan bile fazla hale gelmiştir. Bu nedenle de kentliler arasında karşılaşma ve temaslar en fazla liminallik hali içerisindeyken yaşanmaktadır.

Aslında bir karşılaşma kendi başına bir liminallik halidir. Daha önce bahsedildiği gibi karşılaşmak ile karşılaşmamak arasında ince bir çizgi vardır. Karşılaşanlar farklı hallerin ilişkilenecekleriyle tanımlanan bir sınırın hemen iki tarafında yer alır. Karşılaşma olayı da kurulan bu sınırın üzerinde, yanında, yakınında gerçekleşir. Bu nedenle iki ya da daha fazla şey arasında yaşanan karşılaşma, aradalık yani liminallik halidir.

Karşılıklı olma halini gerektiren karşılaşmalar liminalliği beraberinde taşımaktadırlar. Çünkü bir sınırın hemen iki tarafında yer alan karşılaşanlar bu esnada birbirlerine hem çok uzak, hem de çok yakındırlar, ne orada ne de buradadırlar. Bu sırada karşılaşma gerçekleşebilir ya da gerçekleşemez. Bir olasılığın gerçekleştiği, öznenin değişim ihtimalinin farkına vardığı, bir potansiyelin ortaya çıktığı bir eşik olarak liminallik anı bir karşılaşmanın gerçekleşebileceği en uygun

andır. Bunun nedeni bu durumların ancak bir karşılaşma sonucu ortaya çıkıyor olmasıdır. Dolayısıyla karşılaşma olayının kendisi bir liminallik anıdır. Karşılaşma halleri ve eylemlilik halleri de bu arada olma durumunu güçlendirerek liminallik anının açılarak farkedilmesini ve bir mekan kurmaya doğru gidişini destekler.

Bu bölümde karşılaşmayı tetikleyen haller ile birlikte liminallik anlarında oluşan mekansallıklara bakılacaktır. Bu amaçla farklı adlarla tariflenen ama aslında karşılaşmalar ile kurulan bazı mekansallıklara da bakılarak karşılaşmanın mekanına dair sözler söylemek hedeflenmektedir. Üzerinden okumalar yapılarak karşılaşma kavramı ile ilişkilerinin açığa çıkarılacağı mekanlar liminal mekan, boş vakit mekanı ve üçüncü mekandır. Amaç bu mekanları açıklamak değil bu mekanların kurucusu olan karşılaşmaları vurgulayarak onları görünür kılmaktır.

3.2.1 Liminal mekan

Karşılaşma bir boşlukta ya da arada kalmış alanlarda mı gerçekleşir? Kent dokusu içinde ya da tasarlanmış kamusal alanlar içerisinde tam olarak tanımlanamayan birtakım yerler bulunur. Tasarlanmamış olan bu yerler zaman zaman tasarlanan yerlerden daha çok ilgi görür, kullanılır ve aktif olarak yaşar. Bu türden mekanlar literatürde ara mekan, liminal mekan, geçiş (transition) mekanı, marjinal mekan gibi farklı isimlerle adlandırılmıştır. Hepsinin temeli aradalık durumuna dayansa da küçük nüanslarla birbirinden farklılaşan mekan oluşumlarına işaret ederler.

Eeghem (2011) ara mekanı, bir şeylerin arasında var olan dar veya küçük mekanlar, açıklıklar, küçük yarıklar, çatlaklar şeklinde açıklar. Herhangi bir varış noktası olma amacı olmayan, bir yerden bir yere varılması amacıyla geçilen yer olarak düşünülen ara mekanlar son zamanlarda mimarlar tarafından yapılı çevrenin kıyısında köşesinde kalmış, iç ile dışı birleştiren, bina ve çevresi arasında belirsiz bir zemin oluşturan geçiş sağlayan mekanları tanımlayabilmek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu mekanlar nerede bulunur sorusunun net bir cevabı yoktur. Bu tür mekanlar resmi kent haritalarında ya da plan düzlemlerinde yer almazlar. Herhangi bir yerde tanımı yapılmamış olan ve kentte bir gezinti sırasında ikinci bir bakışı hak eden keşfedilmesi gereken mekanlardır (Luz, 2006). Ara mekanların tasarlanmamış yapısı onların tamamıyla boş bırakılmış mekanlar olduğu anlamına da gelmemektedir. Bu tür oluşumlar yeraltı festivalleri düzenlemek, balık tutmak, çöp depolamak, köpek gezdirmek, grafiti yapmak gibi resmi olmayan eylemlere mekan oluşturmaktadır

(Eeghem, 2011). Ancak kent yaşantısının içine girilerek katmanlar çözümlendikçe bu tür yerler keşfedilebilir.

Liminal mekan geçiş anlamı taşıması dolayısıyla hareket ile ilişkilidir. Eylemlilik halleri (yürümek, konuşmak, görmek) ile şekillenen liminal durumlar kentte dinamik ve yaşanan katmanlı mekanlar oluşmasını sağlar. Kenti deneyimleme aracı olan eylemlilik halleri sayesinde katmanlı mekanlardaki akış ve geçişler yani liminallik hali görünür hale gelmeye başlar. Dolayısıyla liminallik yalnızca bir geçişi belirtmez, aynı zamanda gündelik akışta görünmeyen, saklı olan potansiyellerin açığa çıkmasına da sebep olur (Paredes, 2009). Liminal mekan, ikamet etmenin yerine eylemlilik halleri ile doğan insan, olay ve bilgi akışlarının sebep olduğu ilişkiler ile kurulan bir mekandır.

Liminal mekanların asıl kullanıcıları ve kurucuları basitçe yürüyen yani hareket halinde olan bedenlerdir. Sürekli olarak keşfeden, merak eden, bir yerlere sızan bedenler için hareket mekanı ve zamanı deneyimlemek, durdurmak ve onlara dahil olmak için önemli bir araçtır (Luz, 2006). Yürüme ile yürümeme hali arasındaki beden tüm bir gün boyunca bu hallerin arasındaki diğer haller (oturma, ayakta durma, uzanma) ile birlikte mekansallıklar üretir.

Liminal mekanlar deneyim açısından aktif bir katılımı gerektirir. Liminal mekan diğerleri ile rahat ve bir şey talep etmeden birlikte olma imkanını sunar (Paredes, 2009). Liminal mekanın kurulumu için karşılıklı olma hali gereklidir. Özne ve nesnenin karşılıklı olduğu durumdan ortaya çıkan liminal mekan yine ikisinin arasından varolur. Liminallik anı özne ve nesnenin birbirinden bir şeyler alabileceği, ortak bir üretim gerçekleştirebilecekleri veya temasta bulunabilecekleri imkanları sunar. Özne ve nesnenin karşılıklı olma halinden uzaklaşmaları ile aralarındaki etkileşimin kopmaya başladığı anda liminallik hali bozulmaya başlar ve yok olur.

Liminallik ne orada ne de burada olma durumudur, öznelerin ve nesnelerin arasında onları hem birleştiren hem de ayıran kuvvetli bir ara zemindir. Orası ile burası arasındaki bir eşik olarak sınırın kendisidir, fakat bu sınır keskin değil tam tersine muğlak ve hareketlidir. De Certeau (2009), sınırın arabulucu ve eklemlen rolü nedeniyle sınırı bir geçiş yani “arada kalan uzam” olarak ifade eder. Dolayısıyla karşılaşmanın katılımcılarının arasında her zaman için birleşme ve ayrılma noktasını

belirten bir sınır olduğu kabul edilirse bir karşılaşma esnasında karşılaşanların arasındaki sınırdan liminal bir mekan ortaya çıkar.

Mimaride genellikle tasarım önceliği eşikler yani sınırlar tarafından ayrılmış işlevsel mekanlara verilir. Asıl etkileşim ve iletişimlerin kurulduğu eşiğin kendisinin tasarımı ise ikinci plana atılır hatta çoğu zaman göz ardı edilir. Eşik mekanlar ise fonksiyonel alanlar tasarlandıktan sonra arda kalan boşluklar olarak şekillenir. Oysa ki karşılaşmalar bir çekirdeği yani bir fonksiyonu sarmalayan eşiklerde gerçekleşmektedir (Repenning, 2003). Çünkü aradalıklarda gerçekleşen deneyimler sadece o mekanı görmek ve geçip gitmek değildir aksine farklılıklara dokunmak, onları tatmak, farklı sesleri dinlemek, farkında olarak üretmek ve dahil olmaktır yani bir karşılaşmadır.

Toyo Ito, kentin insanların, otomobillerin, rüzgarın, topografyanın, bitkilerin ve binaların arasında bitmeyen bir akış olduğunu söyleyerek liminallik ve geçicilik durumunu vurgulamış ve mimarın bu farklı akışları belirgin hale getirecek bir filtre yerleştirmesi gerektiğini ifade etmiştir (Paredes, 2009). Bu akışları belirginleştirmek demek karşılaşmaları belirginleştirip görünür kılmak demektir yani bir anlamda akışların gerçekleştiği liminalliklerde bu yerlerin doğası gereği varolan ama çoğunlukla saklı kalan karşılaşmaları belirgin hale getirecek tasarımları gerçekleştirerek hep orada mevcut olan imkan ve potansiyelleri değerlendirerek mekansalıklar üretmek amaçlanmalıdır.

3.2.2 Boş vakit mekanı

Boş vakit mekanı olarak tanımlanan mekanlar yaşama-çalışma, ev-iş, özel-kamusal, aile-toplum gibi karşıtlıkların arasında yapılan geçişlerden ortaya çıkan ve gündelik hayatın akışı esnasında güçlü bir biçimde dahil olunarak yaşanan mekânsal oluşumlardır.

Cupers (2007), kentte belirlenmiş olarak bulunan yaşama, çalışma ve buluşma mekanlarının yanı sıra özellikle kentte eylem halindeyken bunların arasında ortaya çıkan alternatif bir mekan oluşumundan söz ederken bu alternatif mekanları da kişisel mekanlar, potansiyel rahatlama mekanları yani boş vakit mekanları olarak adlandırmakta ve kentsel yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir.

Lefebvre' (2012) göre boş vakit kavramı çalışmadan ayrı düşünölenemez, gündelik çalışma programının dışında kalan zaman ancak bir çalışmadan sonra gerçekleştirilen dinlenme, rahatlama gibi eylemlerin gerçekleştirildiğı boş vakitlere aittir. Çalışma, boş vakit, aile yaşamı ve özel yaşamın bütünselliğı toplumsallık ve iletişim biçimlerinin ortaya çıkmasına imkan sağlar. Dolayısıyla zıtlıkların arasından doğduğı ifade edilen boş vakit mekanları aradallığın yani liminallik halinin gündelik hayattaki yansımalarının bir sonucudur.

Yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan ve birçok ilişkinin iç içe geçmiş halde bulunduğı gündelik hayat çelişkili bir yapıya sahiptir. Lefebvre'e (2012) göre gündelik olanın dışına çıkmak mümkün değildir, sıradışı olan ise ancak kurgunun ve izin verilen bir yanılsamanın içinde gerçekleşebilir, bu sebeple gündelik hayatın aralıklarını dolduran, anıtsal eski mekanlar ile arzunun potansiyel mekanları arasındaki geçiş yeri olarak boş vakit mekanı çelişkilerin baskın bir biçimde hissedildiğı mekandır.

Gündelik hayatın monoton olma durumu ile sürprizlere açık olma durumu arasındaki ayrılıkları aşmaya çalışan boş vakit mekanı, kentlerin liminalliklerinde yani kopuş ve birleşme noktalarında ortaya çıkarak bu noktaları belirgin hale getirir. Boş vakit mekanını toplumsal ile zihinsel olan, gündelik ile sıradışı olan, algılanan ile yaşanan arasındaki liminalliklerde kurulan bir duraklama, fark etme dolayısıyla da karşılaşma mekanı olarak tariflemek mümkündür.

Gündelik hayattaki çelişkili durumların aralıklarında eylemlilik hallerinin daha baskın olmasıyla kurulan bir mekansallık olarak boş vakit mekanı gündelik yaşamdaki geçişlerde karşılaşmaların tetiklediğı bir oluşumdur. Bu mekan tanımının karşılaşma kavramı ile tartışılması gündelik yaşamın içinde bireylerin sık sık karşılaşmaları deneyimleyerek imkanını bulduğı anda somut bir mekan ya da soyut bir mekânsallık üretebileceğini göstermektedir.

3.2.3 Üçüncü mekan

Üçüncü mekan farklı alanlardan araştırmacılar tarafından üzerinde çalışılan bir konu olmuştur. Bu çalışmaların arasında bazı farklılıklar olsa bile sonuçta hepsi birbirini tamamlayan yaklaşımları öne sürmektedir. Üçüncü mekan tanımının tez kapsamında ele alınmasının nedeni bu mekanı tanımlayan unsurların karşılaşmaları tetikleyen haller ile benzerlikler göstermesidir.

İki ya da daha fazla kişi veya grup, bir süreliğine, birbirleri ile karşılaşmak zorunda kalacakları bir yerde olmak isterse ya da olmak zorunda kalırsa neler olacağına dair soruyu Hannula şu şekilde yanıtlamaktadır:

“Her iki tarafta gönüllü olarak bu karşılaşmanın içindedir ama, hiçbiri, bu karşılaşmanın, zaman içinde, üçüncü mekan olarak adlandırılan şeyi oluşturacak olmasının anlamlı ve zevkli olduğunu hayal edemeyebilirler.” (Hannula, 2007, 55)

Hannula (2007), üçüncü mekanın, karşılıklı ilişki içerisinde bulunan grupların birlikte olmaya dair anlaşmalarının sonucunda yarattığı bir mekan olduğunu söylerken, bu mekanın gelip geçici kısa süreli anda bile her iki tarafa da aynı derecede ait olduğunu da vurgulamaktadır.

Bir karşılaşmanın, karşılıklı olma hali içerisinde bulunanların karşılıklı anlaşması ile kurulan bir mekan ile sonuçlandığı düşünülürse bu mekanın katılımcılarının oradan ayrıldıkları zaman yani anlaşmanın bittiği anda kaybolacağını söylemek mümkündür. Geçici olarak kurulan ve sonrasında dağılan mekan, karşılaşmanın katılımcıları tarafından eşit derecede sahiplenir ve her iki taraf da karşılaşmanın kendilerinde oluşturduğu izleri beraberinde taşımaya devam eder.

Grosz (2001), mimarlık yani mekan söylemi ile performans yani olay söylemi arasındaki karşılaşmadan doğan mekan olarak üçüncü mekan tanımını açar. Üretken bir karşılaşma alanı olarak gördüğü olay-mekanı üçüncül bir mekan kurulumu olarak ifade ederken çalışmalarını sanal mekan yaklaşımı üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Bu nedenle üçüncü mekan kavramının ilişkiler ile kurulan soyut bir mekan tanımını tariflediğini söylemek mümkündür.

Üçüncü mekan kavramının ele alındığı bir başka çalışma ise Bhabha tarafından geliştirilen postkolonyal kuramdır. Postkolonyal kuram, farklı kültürler arasındaki karşılaşmaları inceler. Farklı kültürlerin karşılaşması sonucu ikisi arasında etkileşimler, değiş tokuşlar meydana gelir. Biri diğeri ile sınırda bir araya gelir ardından etkileşimler orada kurulur. Her iki taraf farklı oranlarda birbirlerinden etkilenir. Bazen bir kültür diğeri daha baskın olsa bile her ikisinde de mutlaka değişim meydana gelir ve sonucunda ortaya yeni bir şeyler çıkar. Bu nedenle üçüncü mekan farklılıkları bir arada tutan hibrit bir mekandır.

Sosyal olarak adlandırılabilen bu türden karşılaşmalar, kimliğin ve ideolojinin sorgulandığı ve tartışıldığı çelişkili ve kararsız mekanlarla sonuçlanır. Bu da

karşılaşma mekanının istikrarsızlığı vurgular. Karşılıklı olma halleri bir etkileşim ortamının açığa çıkmasına sebep olur ve bu sayede karşılaşma deneyimi sonucunda katılımcılar mutlaka birbirleri ile bir şeylerin değiş tokuşunda bulunurlar. Karşılıklı gerçekleşen bu alışveriş esnasında kurulan mekanda yer alan hiç kimse de oradan değişime uğramadan ayrılamaz.

Üçüncü mekan kavramını analitik bir araç olarak kullanan Bhabha da tıpkı Grosz gibi bu mekanın sanal bir mekan olduğunu ifade eder. Bu şekilde kurulan mekansallıklarda fiziksel bir oluşum aranamaz. Dolayısıyla karşılıklı olma halleri üzerinden tanımlanan bir karşılaşma mekanını ararken de her zaman somut bir mekana ulaşılması beklenmemelidir hatta bu mekan tanımı soyut bir mekansallığın ortaya çıkışı anlamına gelmektedir.

Biri ile karşılaşmak sadece onun varlığı ile karşılaşmak değildir. Sokakta yürürken herhangi biri ile karşılaşmak demek aynı zamanda cinsiyet, ırk, statü gibi bireyin kimliğine ait özellikler ile de karşılaşmak demektir. Karşıdakinin (birey ya da mekan) kimliğine atfedilen anlamlar ile kurulan karşılaşmalar süreç içinde karşıya yüklenen anlamların yeniden üretimi, değişimi ve dönüşümü ile sonuçlanır (Frers & Meier, 2007). Bu sebeple üçüncü mekanı kimlikler arasında yaşanan karşılaşmalar sonucunda ortaya çıkan bir anlam üretimi / anlam yükleme ile kurulan mekansallık olarak tanımlamak mümkündür.

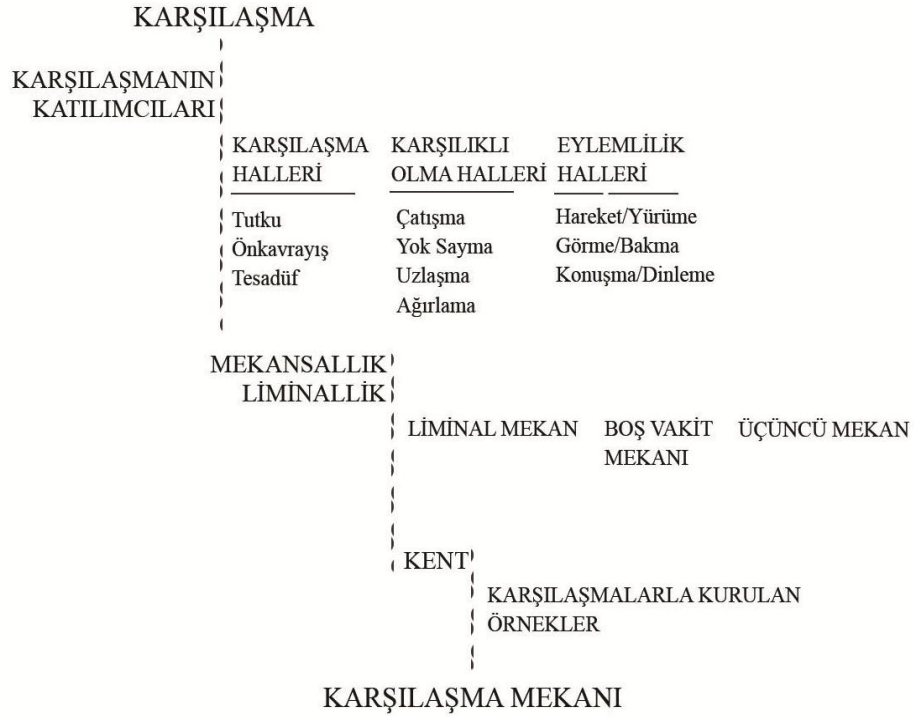
“Kisho Kurokawa şöyle der: Mimarlıkta birarada varoluş, çatışmaların çözülmesi değildir; çatışmaların çeşitliliği sürdürerek yan yana uyum içinde varolmalarına izin verecek bir üçüncü mekanın geliştirilmesi demektir.” (Paredes, 2009, 155)

Yukarıdaki paragraf karşılaşmalarla kurulan üçüncü mekanın çeşitlilikleri içinde barındıran hibrit bir mekan olduğu söylemini desteklemektedir. Aynı anda hem eşik hem birleşme hem de bir ayrılma noktası olarak üçüncü mekan karşılaşmaların gerçekleştiği liminallik halidir. Kentlerde yaşanan karşılaşmalar çoklu ve çeşitli katılımcıların birbirleri ile uzlaşma, çatışma ya da ağırlama gibi karşılıklı olma halleri üzerinden etkileşime girebilmesine bir ortam sağlaması ve sonuçta bu sürecin bir mekana evrilebilmesine sebep olması nedeniyle değerlidir.

	LİMINAL MEKAN	BOŞ VAKİT MEKANI	ÜÇÜNCÜ MEKAN
LİMİNALLIK:	başlangıç noktası varış noktası	yaşama ev özel aile çalışma iş kamusal toplum	kimlik ideoloji kültür
KARŞILAŞMA:	eylemlilik+karşılıklı olma halleri	eylemlilik halleri	karşılıklı olma halleri
MEKANSALLIK:	soyut/somut	soyut/somut	soyut

Şekil 3.4: Liminal mekan, boş vakit mekanı ve üçüncü mekanın karşılaştırılması.

4. KENTİN EŞİKLERİNDE BELİREN BİR İMKAN OLARAK KARŞILAŞMA MEKANI

Şekil 4.1: Karşılaşma mekanının örüntüsü.

4.1 Kentsel Yaşamı Kuran Karşılaşmalar

Günümüz kentini eş anlılık zamanı olarak ifade eden Foucault (1967), eş anlılığı her şeyin birbiriyle ilişki halinde olması olarak tanımlamaktadır. Kentler, karmaşık ve çoklu ilişki ağlarını barındıran bir yapıya sahiptir. Bugünkü kent artık geçmişteki tanımlamalarda olduğu gibi basit bileşenlerle açıklanamamaktadır. Her geçen gün kentin karmaşıklığı biraz daha artmakta, bu nedenle mevcut bilginin araçları ve pratik eylemler günümüz kentini açıklamak konusunda yetersiz kalmaktadır (Lefebvre, 2014a). Bugünkü kentsellik mekanlarla değil ancak değişimin, belirsizliğin, muğlaklaşan sınırların barındırdığı potansiyellerle ve kurulan ilişkilennmelerle tanımlanabilir.

Şekil 4.2: Karşılaşmalarla kurulan kent yapısı.

Günümüz kentini eşanlılık olarak tanımlayan Foucault (1967), günümüz mekanını da ilişkilerle kurulan uzamlar olarak ifade etmektedir. Bu nedenle duvarlar ve açıklıklarla tanımlanan mekanlar yerine -günümüz kentinin tanımına da benzer bir şekilde- artık nesneler ve özneler arasındaki ilişkilennmelerle kurulan mekanların peşinde olunmalıdır. Sınırlar oluşturmak yerine bağlantılar ve ilişkiler kurmak öncelikli olmalıdır. Çünkü mekan strüktürden çok bağlantılar ve kopuşlar arasından doğan liminallikten kurulur. Mekan üzerinden aktarılan bu durum kentsel mekanlar için de geçerlidir. Bu yeni durumu anlayabilmenin en iyi yolu ise önceki bölümlerde detaylıca incelenen (bkz. Şekil 4.1) karşılaşmaları ve karşılaşmalardan kurulan mekansallıkların izlerini ve yansımalarını gündelik ve kentsel yaşamda ortaya çıkarmaktadır.

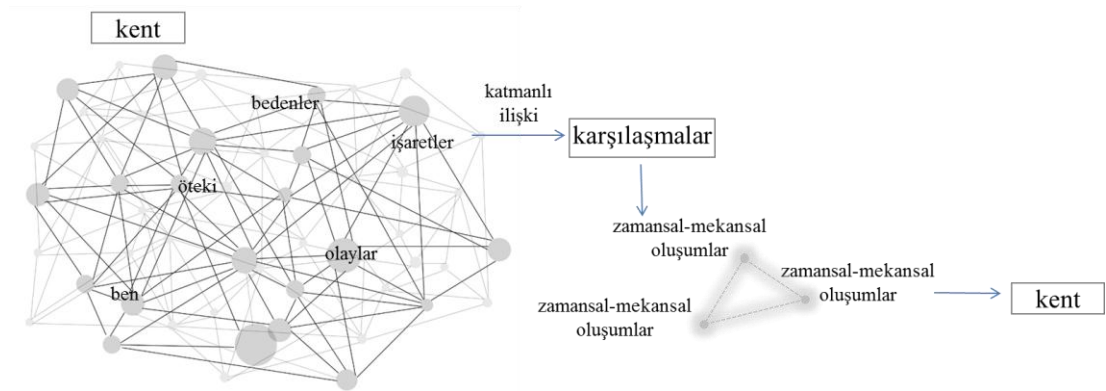
Karşılaşmalar gündelik kent yaşamının vazgeçilmez parçasıdır. Karşılaşmalar kenti ve kent yaşamını kurarak onu anlamlı ve yaşanabilir kılandır. Helle (1996) kentin, kentlilerin karşılıklı etkileşimlerinden oluşan ve canlılığını sürdüren bir ilişkiler yumağı olduğunu söylemektedir. Lefebvre (2014a) ise kentsel mekanı, eşyaların ve insanların karşı karşıya geldiği bir mübadele mekanı olarak tanımlamaktadır. Yaşadığımız mekanı içinde özne ve nesnelerin bulunduğu bir boşluk olarak tanımlamak yanlıştır çünkü bugün yaşanan mekan özne ve nesnenin arasından doğan ilişkilerle şekillenen heterojen mekandır (Virilio, 2013). Dolayısıyla karşılaşmaların sebep olduğu çoklu ve karmaşık ilişkiler bütünü içinde yaşamaktayız.

Habermas (1991), kamusal alanı kamusal iletişimin alanı olarak tanımlamaktadır. Kent mekanına yapılan müdahale aslında onunla iletişim kurmaya çalışmak anlamına gelmektedir. Kent mekanının rijit ve stabil strüktürünü oluşturan çoklu ilişkiler düşünüldüğünde, bireyin kentsel mekanda yaşadığı karşılaşmalar, bireylerin aralarında çok farklı türlerde iletişim ve etkileşim oluşturma potansiyeline sahip

olması bakımından tartışılması gereken bir konudur. Kentle ve kenti kuran mekanlarla karşılaşan ve onlarla iletişim kuran bedeni Pallasmaa şu şekilde ifade etmiştir:

“Şehrin karşısına bedenimle çıkarım; pasajın boyunu ve meydanın enini bacaklarım ölçer; bakışım bedenimi bilinçsiz biçimde katedralin cephesine yansıtır, bedenim orada silmelerin ve konturların çevresinde dolanır, girinti ve çıkıntıların boyutlarını duyumlar; bedenimin ağırlığı katedralin kapısının kütlesiyle buluşur ve kapının arkasındaki karanlık boşluğa girerken elim kapının topuzunu kavrar. Bedenim ve şehir birbirini tamamlar ve tanımlar. Ben şehirde barınırım, şehir de bende barınır.” (Pallasmaa, 2011, 50)

Aydınlı (2012), kentle kurulan ilişkiyi bireyin uzaktan izlemediği, bir gerçeklik olarak deneyimlediği bir karşılaşma anı olarak ifade ederken, kent ve kentli arasında karşılaşma anında oluşacak katmanlı bir ilişkiyle yeni olasılıkların ortaya çıkacağı zamansal-mekansal bir kat oluşacağını söylemektedir. Böylece karşılaşma anındaki iç içe geçen bedenler, olaylar ve adımlar ile birlikte çevreden gelen tüm işaretler yaşanacak yeni karşılaşmaları tetiklerken aynı zamanda kentsel mekanları birbirine bağlayacak bir kent koreografisinin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Şekil 4.3: Karşılaşma ve kent arasındaki ilişkisellik.

4.2 Kentsel Eşiklerde Beliren Karşılaşma Mekanları

Farklılıkların bir araya geldiği ve ilişkilerin kurulduğu, kentsel yaşamın önemli bir parçasını oluşturan bazı mekanları tanımlamak ve adlandırmak konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Tanımlayamama sorunu o mekanların belirsizliklere, muğlaklıklara ve tesadüfiliklere açık olmasından kaynaklanmaktadır. Her an her şeyin olabileceği bu yerleri ancak farkındalık yaratacak bir karşılaşmayı yaşayarak keşfetmek ve anlamlandırmak mümkündür. Karşılaşmaların gerçekleşmediği bir yer, bireyle bir

ilişki kuramadığından ve bir geçmişe sahip olamadığından dolayı anlamsız, deneyimlenmeyen, yaşanmayan, tanımsız bir yer olarak kalacaktır.

Kentlerde gittikçe artan insan yoğunluğu ve çeşitliliği kentsel sosyal yaşama ayırıcı bir karakter sağlamaktadır. Bu durum deneyimlenen karşılaşmaların artışıyla birlikte birbirinden farklı çok sayıda insanın arasında ortaya çıkan etkileşimlerle ilgilidir. Bireysel etkileşimler büyür, yayılır ve kamusal dokuda kendi coğrafyalarını yani mekanlarını oluşturur. Bu sırada kamusal mekanın sosyal örüntüsünde özgürlük alanları olarak adlandırılabilir mekanlar oluşmaya başlar. Değişerek ve dönüşerek kentsel aralıklara yayılan özgürlük alanları bu çalışmada karşılaşma mekanları olarak adlandırılmaktadır.

Modern dünyanın etkisi, yoğunlaşan yapıli çevre ve kamusal alanların içerisinde konumlanarak onları bölen ve parçalayan engeller nedeniyle anlamını ve niteliğini kaybetmeye başlayan kamusal alanlar kentliler için gerekli olan iletişim ve etkileşimi olanaklı kılabilir bir mekan oluşumunu sağlayamamaktadır. Kentliler arasındaki etkileşim ve birliktelikler artık geniş ve bütüncül alanlar yerine farklı zamanlarda, farklı şekillerde ve farklı yerlerde kurulacağı öngörülen karşılaşma mekanlarında gerçekleşmektedir.

Gündelik hayatta gerçekleşmekte olan sıradan bir karşılaşma kentte birlikte yaşanan ve paylaşılan mekanlara dair ipuçları verebilir. Dolayısıyla kentte ortaya çıkan karşılaşma mekanlarının incelenmesi kentte yaşayan bireylere ve topluma dair kültürel, ekonomik, sosyolojik ve politik süreçler hakkında güncel bilgi sağlamaya imkan sunan bir araç ve yöntem olarak düşünülmelidir (Altay, 2007).

Karşılaşma mekanı gündelik hayatın rutin mekanları arasındaki sınırları belirleyen, bağlantıları kuran ve geçişleri sağlayan bir liminal mekan olarak kentteki akışları sağlamaktadır. Zaten bireyler artık gündelik bir rutin olarak gerçekleştirdikleri eylem ve etkinlikler için bir zamanlar bunlar için hiç de uygun görülmemiş, arada kalmış, tanımlanamayan, tabu olarak görülen yerleri yani kentin eşikleri (liminallik) olarak adlandırılan yerleri tercih etmektedirler (Paredes, 2009).

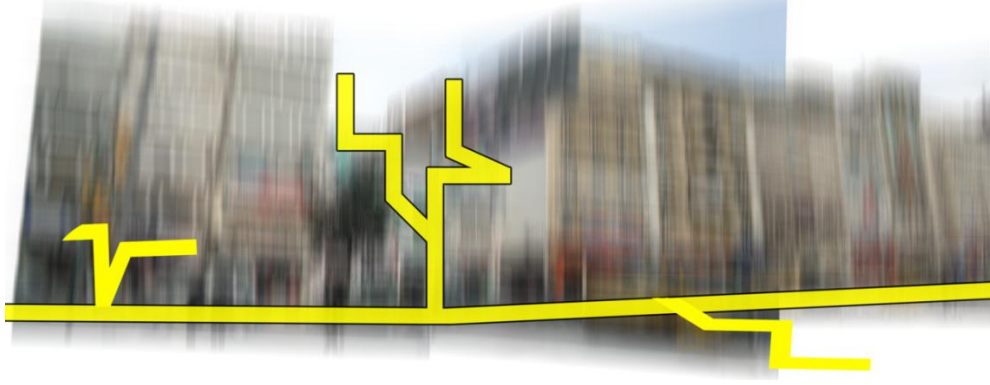
“Bizler şehirli insanlarız. Ve bugün bir şehri karakterize eden, belli sayıda insanın verili bir zaman içinde paylaştığı bir mekan olması: şehre ulaşmak, şehirde yer değiştirmek, şehirde birbiriyle karşılaşmak için harcanan zaman. Çok sayıda insan bir teritoryaya ulaşabildiği ya da onu paylaşabildiği andan itibaren o teritoryaya ait oluyor ve o teritorya kentselleşiyor.” (Nouvel, 2011, 66)

Nouvel'in vurguladığı belli sayıda insanın belirli bir zaman içerisinde paylaştığı mekan, kentte karşılıklı olma hali ile gerçekleşen karşılaşmalardan doğan mekanları ifade etmektedir. İnsanlar kendi gerçekliklerini ve kimliklerini ispat edebilmek için bu karşılaşmaların peşindedirler. Arendt'in (2012) de belirttiği gibi bir tezahür sahası yani paylaşılan toplumsal bir mekan olmadan bireyin, kimliğinin ve onu çevreleyen dünyanın gerçekliği kuşku altında kalacaktır. Dolayısıyla bir görünüp bir kaybolan karşılaşma anlarını netleştirmeye çalışmak kenti ve mimarlığı anlamak, gizemlerini çözmek için bir araç olarak görülmelidir.

Karşılaşmanın mekanını beklemenin, durağanlığın mekanı olarak ifade etmek yanlış olacaktır. Kentte hızın, geçişin, geçiciliğin, tesadüfiliğin, rastlantının, akışın, karşılıklı ilişkinin, iletişimin olduğu durumlarda karşılaşma mekanının oluşumundan söz edilmektedir. Mekan ne sadece A noktasında ne de sadece B noktasındadır. Karşılaşma mekanı bir A noktası ve B noktası arasından doğmaktadır. İki nokta arasında eylemlilik halinde olan bedenin çevresiyle kurduğu ilişkiler (karşılıklı olma hali, karşılaşma halleri) ile beraber şekillenir, böylece kentin parçalı ve dağınık yapısı akışkan bir yapıya dönüşür (Cupers, 2007).

İç-dış arasında belirsizliğin bulunduğu, sınırların tanımsız olduğu, belli bir forma sahip olmayan liminalliklerde kurulan karşılaşma mekanları kentsel doku içerisinde sıklıkla yer almaktadır. Bu mekanlar hareket halinde olduklarından devamlı olarak yer değiştirir, yayılır, büyür veya yok olurlar. Bunun bir diğer önemli nedeni ise sürekli olarak değişim geçirmekte olan kentlerdir. Geçiciliğin günümüzün önemli bir kavramı olmasıyla birlikte kentlerin yaşam döngüsünde yıkılan ve yeniden yapılan binalar, dolan ve boşalan arsalar gibi karşılaşmalara zemin sunan mekanlar da değişim ve hareket içerisinde.

Karşılaşma kısa süreli ve geçici olduğu için karşılaşmadan doğan mekanlar da zamana bağlı olarak akıcılık hali içindedir. Karşılaşma gerçekleştiği anda mekan yeni bir forma dönüşmektedir. Yeni yerine yerleşmek için sürekli bir bekleyiş ve hareket halinde olan bu mekanlar kendilerini saran yapıları çevreye yayılarak onu değiştirip dönüştürebilme gücüne sahiptirler. Yani eylemlilik halleri ile kurulan karşılaşma mekanları bu sayede kentsel mekanda hareket etme yeteneğini de kazanmaktadır.

Şekil 4.4: Kentin ve karşılaşma mekanlarının hareketli yapısı.

Karşılaşmayı tetikleyen eylemler sırasında etraflarında oluşan topluluk ve atmosfer ile bir mekan tanımlamaya başlamaktadır. İnsan yoğunluğu arttıkça ya da azaldıkça her seferinde mekanın sınırları yeniden ve yeniden tanımlanmaktadır. Böylece zaman içerisinde meydana gelen karşılaşmayı tetikleyen haller ile mekan devamlı olarak açılmalar, kapanmalar yaşar ve yeniden üretilmektedir. Karşılaşmaların gerçekleşeceği mekan, zaman üzerinden tanımlanabilen anlık bir alandır. Bu alan sadece karşılaşma anıyla sınırlandırılmıştır.

Bir karşılaşma sürekli olarak oyuncuları ve kuralları değişen bir oyun gibidir. Anlık bir durum olarak yaşanan karşılaşma, o anın içinde bulunan ve onu deneyimleyen katılımcısı ile beraber şekillenerek ona özgü anlam kazanmaktadır. Aradan geçecek kısa bir süreden sonra özne, başka bir anda bambaşka bir karşılaşmanın katılımcısı olarak farklı deneyimleri yaşayacaktır. Böylece karşılaşmayı yaşayan özne beraberinde taşıdığı mekansallığın sınırlarını devamlı değiştirme ve onu yeniden kurabilme imkanına sahip olmaktadır. Benzer yaklaşımla aynı anda aynı yerde bulunan iki kişinin bile aynı karşılaşmayı yaşamaları mümkün olmadığından, ikisi yanyana bulunsa bile üreteceği mekansallıklar da aynı olmayacaktır. Dolayısıyla aynı ortamı paylaşan ve karşılıklı olma hali içerisinde bulunan kişi sayısı kadar kurulacak mekansallıktan söz etmek mümkündür. Tüm üretilen mekansallıklar birbirlerinin sınırlarını geçer, birbirine temas eder ya da üst üste binmeler ve çakışmalarla sonuçlanır.

Geçiciliği sıklıkla vurgulanan karşılaşma mekanları bu nedenle yok olmaya ve unutulmaya mahkum gibi görünse de Pallasmaa'nın (2011) da belirttiği gibi her yer belli bir derecede hatırlanabilir çünkü hem genel olarak her yer biriciktir hem de bu

mekanlar bedeni ve zihni etkileyerek onu bireyin varlığında tutmasına yeterli olacak kadar çağrışım üreten karşılaşmalarla kurulmaktadır.

İnsanlar fiziksel olarak yan yana bulunuyor olsalar bile bazen en sıkı ilişkileri hemen yanı başında bulunan ile değil de mesafe olarak ona uzakta bulunanlarla gerçekleştirmektedir. Bu durumu karşılıklı olma halleri (çatışma, uzlaşma, yok sayma, ağırlama) ile anlamak mümkündür. Örneğin telefonla konuşarak yürüyen bir kişi omzuna çarpıp geçtiği kişiyle değil de telefonun diğer ucunda bulunan kişiyle kurduğu bir mekansallığı üretir ya da vitrinde beğendiği bir kıyafete bakan kişi vitrinden uzaklaşıp kentsel akışa tekrar dahil olduğu andan sonra bile yanından geçip gidenlerle tanımlanan bir mekansallık yerine kıyafet ile yaşadığı karşılaşmadan ötürü zihninde tetiklenen imge ve çağrışımları, bedeniyle taşımaya devam ettiği hareket eden bir mekansallığı üretmiş olacaktır.

Karşılaşma olayı ve ürettiği mekansallık çelişkili bir yapıya sahiptir (Liggett, 2007). Bir karşılaşma bir arada bulunan özne ve nesneler arasından doğan ilişkilennmelerle çeşitlilik ve çokluk barındıran mekanların kurulmasını sağlarken diğer bir yandan bakıldığında gerçekleşmek için de aslında belli bir miktarda çeşitliliğin ve çokluğun olduğu ortak paylaşım alanlarına ihtiyaç duyar.

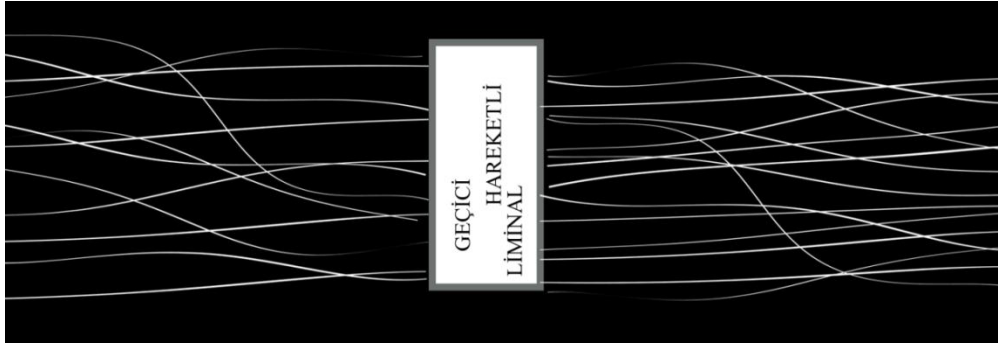
Hareketin ve geçişlerin ön plana çıktığı noktalarda kurulan karşılaşma mekanı kentlerde karşılaşmaların gerçekleşmesi ve yayılması için farkında olmadan içinden gelip geçenleri teşvik ederek, kalıcı olan ile akıp geçen arasındaki ilişkiyi kurabilecek bir güce sahiptir. Kentte hareket halindeki özne transit olarak geçip gittiği karşılaşmaların yaşandığı anlık duraklama mekanlarını deneyimlemektedir.

Fotoğrafçı, kamera ve kentsel yaşam bir araya gelip bir fotoğraf karesinde anlık bir durum üretmektedir. Ard arda çekilen fotoğraf karelerinin her biri nasıl birbirinin aynısı olmuyorsa yaşanan karşılaşmalarda anlıktır ve aynı değildir. Kentsel yaşamdan anlık kesitler alma yöntemi olarak fotoğraf çekme eylemi gibi kentte yaşanan karşılaşmaların kesitlerini almak, kentsel yaşama dair olasılık ve imkanları açığa çıkarmayı sağlamaktadır. Karşılaşmanın her bir kesiti, değişim gösteren anlık duraklama mekansallıklarını ortaya çıkarmaktadır.

İstasyonda ya da durakta beklemek, trafik ışığında durmak, birini beklemek, sigara içmek gibi eylemler kısa bir süreliğine de olsa bir duraklama ve bekleme anı oluşmasına neden olmaktadır. Aslında hiçbir tasarımcı hareket halindeki yaya akışını

yani kentin hareketini bozmak istemez. Ama gündelik yaşamda geçişlerin ve hareketin yoğunlaştığı bölgelerde bir duraklama ihtiyacı doğmaktadır. Böyle yerleri tasarım adına bir potansiyel olarak görmek ve karşılaşmalardan yararlanmak gerekmektedir. Bunun için yapılması gereken anı doldurmaktır.

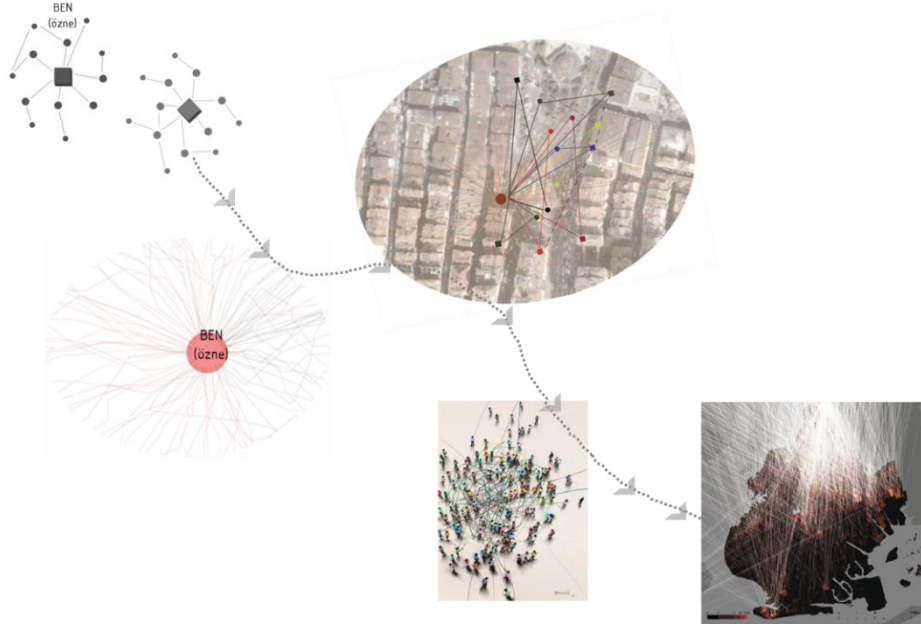
Anları doldurmayı cep metaforu üzerinden düşünebiliriz. Cep orada hep vardır ve bazen dolup bazen boşalmaktadır. Cebin orada daima olması kullanılsa bile bir potansiyele işaret etmektedir. Herhangi bir ihtiyaç anında kullanılmaya başlanmakta ve ihtiyaç ortadan kalktığında yeniden boşalmaktadır. Aynı anda hem gizli hem de ulaşılabilir olması onun liminallik halini göstermektedir. Altta yatan potansiyel olarak cep, gerekli koşullar sağlandığında açılmakta ve kullanıcıya bir mekan sunmaktadır. Kullanımdan sonra ise yok olmamakta ve yeni oluşumunu beklemeye devam etmektedir.

Şekil 4.5: Geçişin ve hareketin yoğunlaştığı yerlerde anlık duraklama mekanları.

Karşılaşmanın mekanı organizasyon ya da etkinliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla fonsiyona yönelik olarak tasarlanan mekan değildir. Gündelik yaşamın sahip olduğu potansiyelleri taşıyan ve onlardan doğan mekandır. Kentsel yaşama dair potansiyellerin açığa çıktığı bu tür mekanlar, bireylere özgürce davranabilecekleri bir ortamın fırsatını sunmaktadır. Bu sayede kentliler yaşadıkları çevreyi kendi ihtiyaçları ve isteklerine göre şekillendirirken kendi kişisel mekanlarını tanımlamaktadır (Rivlin, 2006).

Günümüz kentinin tamamen bütünleşik bir parçası olamasa da karşılaşma mekanları farklı etkinlikleri, olayları ve insanları ortak bir zeminde içinde birleştirme gücüne sahiptir. Dolayısıyla kesişme ve etkileşim noktalarını beraberinde taşıyan kentsel eşik noktalarında beliren karşılaşma mekanları, bir karşılaşma esnasında özne ve nesne arasından doğan açılıma mekan sunmaktadır.

Şekil 4.6: Farklı ölçeklerde gerçekleşen karşılaşmalar.

4.3 Kentte Karşılaşmalar İle Kurulan Mekansallıkların Örnekler Üzerinden Tartışılması

4.3.1 New York Halk Kütüphanesi merdivenleri

Bu bölümde New York Manhattan’da 40. ve 42. caddelerin kesişiminde yer alan New York Halk Kütüphanesi’nin merdivenlerle tanımlanan ön alanı aranılan karşılaşma mekanına bir örnek olması açısından irdelenecektir. Bu irdelenmenin ana kaynağını Leanne G. Rivlin ve ekibinin 1984 yılında gerçekleştirmiş olduğu New York’taki ara mekanları keşfetmeye dair yapılmış olan gözlem, anket, görüşme gibi yöntemlere dayanan çalışma oluşturacaktır (Rivlin,2006). NYHK merdivenlerinin günümüzdeki hali üzerinden çalışma güncellenerek ve iki durum arasında karşılaştırmalar yapılarak bu mekanda yaşanan karşılaşmalar açığa çıkarılacak ve karşılaşmalar üzerinden gerçekleşen mekan kurulumu tartışılacaktır.

Şekil 4.7: NYHK konumu.

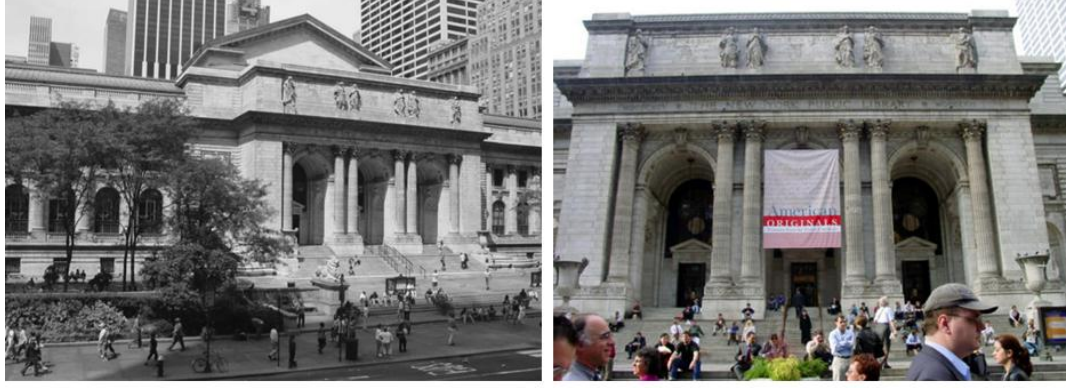
Rivlin'in bu çalışmayı gerçekleştirmesindeki amaç kent yaşamında ara mekan (found space) olarak tanımladığı mekanları keşfetmektir. Rivlin bu kavramı (found) aradığı mekan tanımını kamusal mekan tanımından ayırabilmek ve farklı bir mekanın peşinde olduğunu vurgulamak amacıyla kullanmaktadır. Ara (found) mekanlar önceden belirlenmiş herhangi bir amaca hizmet etmek amacıyla tasarlanmamış, tamamen kullanıcılarının orayı keşfedip imkanlarını açığa çıkararak bu mekanlara yerleşmesi ve mekanın programını yine kullanıcılarının tariflemesi ile kurulan bir mekansallıktır (Rivlin, 2006).

Rivlin'in bu mekan tanımının tezde karşılaşma kavramı ile liminal mekan, boş vakit mekanı ve üçüncü mekan tanımlarının ilişkiselliği ile açığa çıkarılan karşılaşma mekanı ile çakışmalar içermesi nedeniyle NYHK merdivenleri üzerine yapılan çalışmanın tezdeki kavramlarla ele alınarak tartışılması uygun bulunmuştur.

Bu kapsamda çalışma ekibi öncelikle New York'ta yaşayan çevresel psikoloji ya da kent planlaması üzerine çalışmakta olan seksen kişiyle bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Katılımcılara New York'ta ara mekan olarak tanımlayabilecekleri yerleri yazmaları şeklinde bir istekte bulunmuşlardır. Buna göre aranan mekanın kriterlerini;

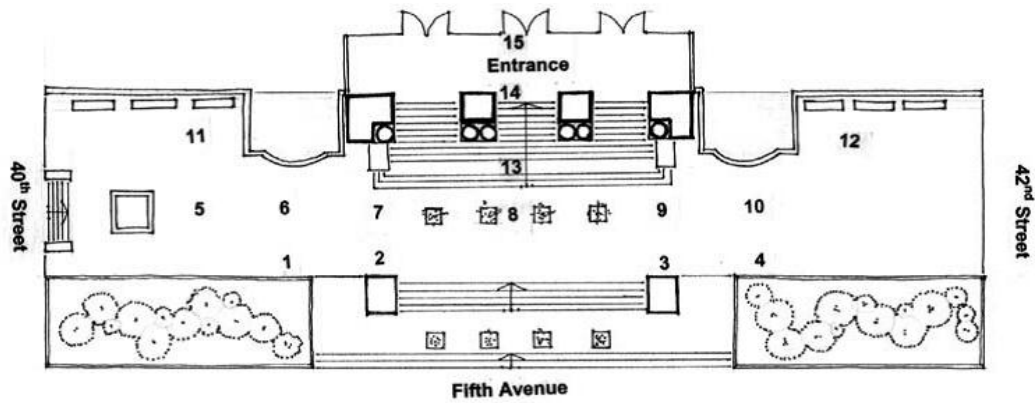
- Kamusal mekan olması amacıyla tasarlanmamış ama kentsel aktivitelerin gerçekleşmesine imkan sunması ve,
- Mekandaki kullanıcıların bir ya da daha fazla aktiviteyi gerçekleştirebilmeleri için gerekli imkanları barındırması şeklinde belirlemişlerdir.

Çıkan çeşitli seksen dört sonuçtan sonra ekip aradıkları mekan (found space) tanımına en uygun olarak gördükleri NYHK merdivenleri üzerinden araştırmalarını genişletmeye karar vermiştir. Buranın seçilmesinin en önemli nedeni barındırdığı ara mekanların ve kullanıcılarının çeşitliliği olmuştur.

Şekil 4.8: NYHK merdivenli ön alan (Rivlin, 2006).

Araştırmacılar yöntem olarak merdivenli ön alanı 15 farklı bölgeye ayırmayı tercih etmiştir (Şekil 4.5). Araştırmalar havanın aydınlık olduğu saatlerde yazın temmuz-ağustos kışın ise kasım-aralık aylarında gerçekleştirilmiştir. Her bölge için farklı yoğunlukları, farklı kullanımları ve farklı kullanıcıları analiz edebilmek amacıyla gözlemler yapmışlardır.

Şekil 4.9: NYHK merdivenli ön alan bölgeleme şeması (Rivlin,2006).

Buna göre caddeye daha yakın olan 1 ve 2 numaralı bölgelerin el sanatı ürünlerinin satışının yapıldığı tezgahların kurulduğu yerler olarak birçok insanı çekmiş olduğunu görmüşlerdir. Diğer zamanlarda ise müzisyen, sihirbaz, sokak sanatçıları sayesinde bu kısımlar yine oldukça fazla kalabalığı barındırmaktadır.

Araştırma sonucunda kütüphaneye erişimi sağlayan üst kottaki 13, 14 ve 15 numaralı bölgelerin ilginç bir şekilde yoğun olarak kullanıldığını ortaya çıkarmışlardır. Çünkü bu noktalar sokağa panoromik olarak bakmak amacıyla kullanılmaktadır. İnsanlara neden burada olduklarını sorduklarında kullanıcılardan olan biteni daha iyi görmek amacıyla orada bulundukları cevabını almışlardır.

Çalışma ekibi 11 ve 12 numaralı bölgelerin konumları nedeniyle görüş açısı dar olan bölgeler olarak fazla kullanılmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Hatta bu nedenle bu bölgelerde az da olsa uyuşturucu satışına rastlandığını görmüşlerdir.

Kullanıcıların kıyafetleri üzerinden yapılan çalışmanın sonucunda kullanıcıların %65'inin spor kıyafetli, %33'ünün iş kıyafetli %2'sinin ise polis ya da belediye işçileri gibi üniformalı olduklarını görmüşlerdir. Bu durum alanın orta ölçekli bir ofis bölgesi olduğunu ve çalışanların aralarda merdivenleri dinlenme ve buluşma noktası olarak kullandıklarını göstermektedir. Diğerlerine oranla daha resmi giyinen grup 8 numaralı bölgeden 10 numaralı bölgeye doğru yayılım gösterdiği, 11 ve 12 numaralı bölgelerin ise spor kıyafetli kişiler bazen de evsizler tarafından kullanıldığı değerlendirilmesini yapmışlardır.

Araştırmacılar tarafından yapılan aktiviteler ve eylemler üzerinden de bir okuma gerçekleştirilmiştir. Buna göre merdivenlerde gerçekleşen eylemlerin hava koşulları, sokak performansları, sokak satıcıları, planlı organizasyonlar ile bağıntılı olarak değişim gösterdiği yargısına varmışlardır. Her değişen aktivite alan kullanımında da çeşitlenmelere sebep olmaktadır. Tüm bölgelerde en sık görülen eylemin ise etrafı izlemek olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Zaman zaman sokakta gerçekleşen performansları da bu eylemin artışına sebebiyet veren önemli bir faktör olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmaya göre alanda sık görülen diğer eylemler ise yaya hareketleri ve kullanıcılar arasındaki konuşmalar olmuştur. Kullanıcılar basamaklarda ve teraslarda sürekli olarak hareket halindeyken konuşma eylemi basamaklarda oturanlar arasında gerçekleşmektedir.

Şekil 4.10: Merdiven kullanımı (Rivlin, 2006).

Çalışma ekibi görüşmeler sırasında alanın kullanıcılarından başlangıç ve varış noktalarını tanımlamalarını istemiştir. Buna göre büyük bir yoğunluk alana işlerinden gelirken, bir kısmı da ev, okul, otel ya da alışveriş merkezlerinden gelmektedir. Bu çeşitliliği şu şekilde değerlendirmişlerdir: Bu merdivenler çalışanlar için öğle aralarını geçirebilecekleri bir mekan sunarken, turistler için bir çekim noktası ve bir yerden bir yere giden kentliler için ise bir durak noktası işlevi görmektedir. Büyük yoğunluk alana yürüme mesafesinde bulunan konumlardan ulaşmaktayken, bir kısmı buraya ulaşmak için daha uzun bir yolu kat etmektedirler.

Şekil 4.11: 90'lı yıllarda yerleştirilen kiosk ve masalar (Url-3).

1990'ların ortalarında araştırmacılar yeni bir data güncelleme çalışması yaptıklarında diğer bölgelere oranla daha saklı bir konum olarak gördükleri 11 ve 12 numaralı bölgelerde kiosk ve masa sandalye yerleştirmeleri (Şekil 4.7) yapıldığını gözlemlemişlerdir. Bu müdahalelerin bu bölgelerin yoğun olarak kullanılmasına ortam hazırladığı görülmüştür.

Çalışmada ortaya çıkarılan veriler tezde incelenen kavramlarla ele alındığında şu sonuçlara ulaşılır:

Karşılaşmanın katılımcıları: Kentin en işlek caddelerinden birinde yer alan NYHK konumu ve işlevi nedeniyle öğrenciler, araştırmacılar, ofis çalışanları, turistler, bölgede yaşayanlar ve hatta evsizleri de kapsayan çeşitli ve geniş kullanıcı gruplarına mekan sunmaktadır. Dolayısıyla başka yerlerde pek de bir araya gelmeyen, getirilmeyen ya da gelmek istemeyen farklı kullanıcılar bu mekanda karşılaşma şansına sahip olarak bir arada bulunmaktadır.

Karşılıklı olma halleri: NYHK merdivenleri kentlilerin fiziksel olarak yan yana gelebildikleri bir alandır. Burada karşılıklı olma hallerinden uzlaşma hali ile gerçekleşen karşılaşmalardan söz etmek mümkündür. Çünkü genellikle katılımcılar merdivenlerde otururken yanındaki tanımadığı kişi ile çok fazla ilişkiye girmeyi tercih etmemektedir. Tek başına ya da birkaç arkadaşı ile geldiği bu mekanda kendi varlığı ve bedeni üzerinden kurduğu bir mekansallığı deneyimlemektedir. gündelik yaşamın akışı esnasında bireylerin hiç söze dökülmemiş toplumsal ve ahlaki birtakım gizli anlaşmaları ile oluşturduğu bir anlaşma olarak ifade edilen uzlaşma hali, uzlaşmanın gerektirdiği şartlar ölçütünde oluşur, değişim ve dönüşüm göstererek uzlaşma bittiği anda kaybolur.

Karşılaşma halleri: Karşılaşmaların yoğunlaşma derecesine göre tutkulara, tesadüflere ya da bu ikisinin arasındaki hal olan önkavrayışa bağlı olarak karşılaşmaların gerçekleşiyor olduğuna dair tezin ikinci bölümde çıkarımlar yapılmıştır. Buna göre bu mekan oradan gelip geçerken tesadüfen yaşanan karşılaşmaları, bu mekanda bulunmayı isteyenlerin tutkuyla deneyimlediği karşılaşmaları ve bunların arasında farklı yoğunlaşma dereceleri ile gerçekleşen karşılaşmaları içerir. Bir çok kişi de bu mekana yaşayacağı karşılaşmaların önkavrayışıyla gelmektedir. Çünkü NYHK merdivenleri artık herkes tarafından bilinen kentin karşılaşma platformudur.

Eylemlilik halleri: Çoğunlukla uzlaşma hali içinde karşılaşmaların gerçekleştiği NYHK merdivenlerini katılımcıları daha çok gerçekleştirilen performansları izlemek, müzik dinlemek, kitap okumak, güneşlenmek, uyumak, satıcılardan alışveriş yapmak, gelip geçenleri izlemek, manzarayı izlemek gibi eylemlilik halleri ile kentle ve diğer insanlarla kurulan karşılıklı ilişkiler (karşılaşmalar) üzerinden

deneyimlemektedir. Katılımcılar eylemlerini kolonlar, basamaklar, duvarlar gibi alandaki fiziksel imkanları kullanarak gerçekleştirmektedir. Kapı önünde, kolon dibinde oturmak, bir korkuluğa yaslanmak ya da bir duvar kenarında dinlenmek gibi basit ve sıradan eylemler karşılaşmalara imkan sunarak mekan kurulumuna yardımcı olmaktadır.

Liminallik: Kütüphane yapısı ile cadde arasında birleşme hem de ayrışma noktası olarak merdivenler liminal yapıya sahiptir. Ne iç ne dış olarak tanımlanabilecek bu alan bir arada kalan bir uzamdır. İç ve dışı ayıran ve birleştiren sınır üzerinde meydana gelen esnemeler ve değişimlerle sadece giriş sağlamak amacıyla tasarlanan merdivenler farklı fonksiyonları üzerinde barındırabilecek liminal bir mekana dönüştürür. Merdivenler kentte tıpkı bir cep gibi zamanla açılır, dolar, boşalır ve kapanır. Anıtsal bir yapı olan NYHK binası ile kentsel yaşam arasında bir geçiş yeri olarak merdivenler gündelik yaşamın aradalıklarını doldurmaktadır.

Mekansallık: Duvarlarla, açıklıklarla ve sınırlarla tanımlı olmayan merdivenli alan karşılaşmaları tetikleyen haller, ilişkilendirmeler ve burada varlık gösteren öznelere kurulan bir mekansallıktır. Performans sanatçıları, satıcılar gibi geçici aktiviteler zamana ve mekana bağlı olarak değişen karşılaşmalara imkan sunan mekansallıkları oluştururken; kütüphane girişi, merdivenler ve kiosklar sabit mekanlar olarak zamansal mekansallıklara zemin sunmaktadır. NYHK merdivenlerini yaşama-çalışma, ev-iş, özel-kamusal, aile-toplum gibi karşıtlıkların arasında yapılan geçişlerden ortaya çıkan ve gündelik hayatın akışı esnasında güçlü bir biçimde dahil olunan boş vakit mekanları olarak düşünmek mümkündür. Dolayısıyla merdivenler gündelik yaşamdaki geçişlerden doğan bir karşılaşma mekanıdır. Bu mekanı farklı cinsiyet, ırk, statü gibi bireyin kimliğine ait özelliklere sahip katılımcıları barındırması nedeniyle kimlikler arasında yaşanan karşılaşmalar sonucunda ortaya çıkan bir anlam üretimi / anlam yükleme ile kurulan üçüncü mekan olarak da tanımlamak mümkündür.

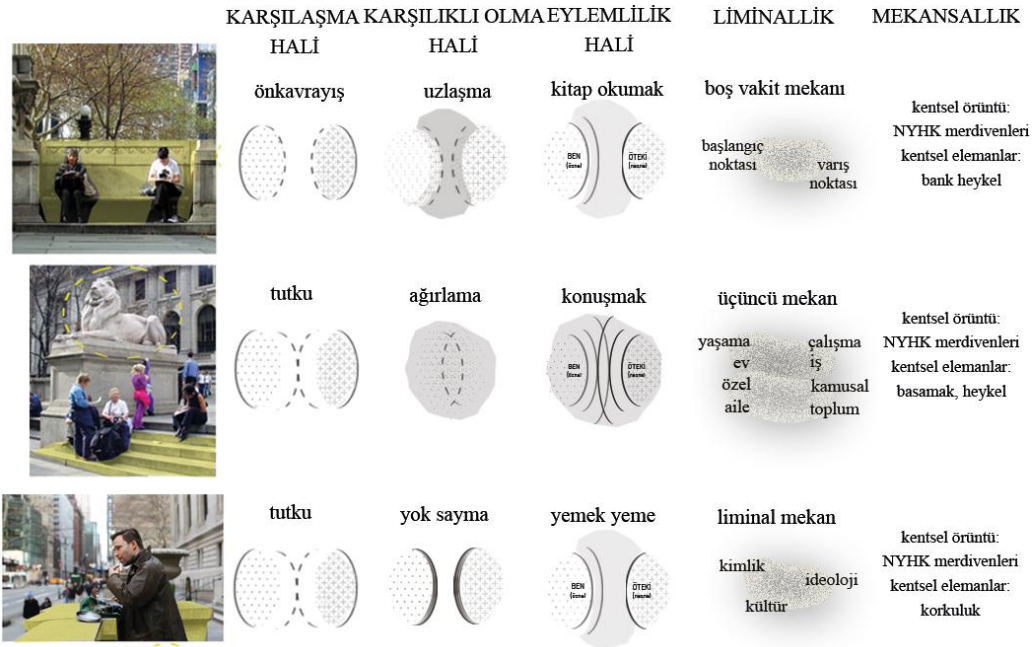
Yapı inşa edildikten sonra zamanla kente açılan alanı kentsel karşılaşmalara bir mekan sunmaya başlamıştır. Bu örnekten çıkarılacak sonuç; karşılaşmalar var olan kentsel örüntüyü bir zemin olarak kullanırken diğer yandan da var olan tüm kentsel elemanları mekansallığını kurmak için kullanmaktadır. Kamusal mekan olarak tasarlanan bazı mekanların bu amaca uymadığı gözlemlenmektedir çünkü hala eksik unsurlar vardır. Bu örnekte basamaklar yol ile binayı farklı kotlarda ayırdığı için,

geniş sahanlıklar tasarlandığı için, heykeller gölge sağladığı için, korkulukların yüzeyi geniş olduğu için, oturma nişleri tasarlandığı için NYHK merdivenleri karşılaşmaların belirmesine imkan sunan bir zemin haline gelmiştir.

Şekil 4.12: Karşılaşmalara imkan sunan mevcut donatılar (Url-3).

Kentliler değişen ihtiyaçları ve tutkuları nedeniyle kendilerince etraflarındaki kentsel ve yapıli çevreyi manipüle ederek kendi mekanlarını üretmenin çabası içindedir (Altay, 2007). Kullanıcıların mevcut mekanı anlamlandırma isteği ve süreci bireylerin kendilerini bulundukları mekanlar aracılığıyla ifade etmeye çalışmalarının bir sonucudur ve bunun çeşitli yolları vardır.

Şekil 4.13: NYHK merdivenlerinin karşılaşmayı tetikleyen haller ile incelenmesi. Bu araştırma kentte gerçekleşen karşılaşmaları ve ürettiği mekansallıkları görünür kılmayı sağlamaktadır. İnşa edildikten sonra kentlilerin yaşadıkları karşılaşmalar ve

kullanım ile anlam kazanan bu mekânsal oluşumu haller ve liminallik üzerinden kurulan bir mekan olarak değerlendirmek gereklidir.

NYHK merdivenleri kentte kullanıcıları tarafından yeniden tanımlanan/üretilen bir karşılaşma mekanıdır. Planlarda yer almayan, tasarlandığı giriş fonksiyonu dışında tasarım sürecinde tahmin edilmeyen, farklı kullanım tanımlarına sahip olan, kullanıcıların pratikleri ile tanımlanan bu mekansallık bilinen ve tasarlanan bir şey ya da bir yer değildir karşılaşmalarla keşfedilerek açığa çıkarılmış bir mekandır.

4.3.2 Amsterdam'da Bank Projesi

Amsterdam'da kurulan Bank Kolektifi (BankjesCollectief) adlı topluluk her ayın ilk pazar gününde düzenledikleri organizasyon ile kentin sokaklarını büyük bir açık hava etkinlik alanına dönüştürmektedir.

Şekil 4.14: Bir köşebaşında kurulan bank projesi, (Url-4).

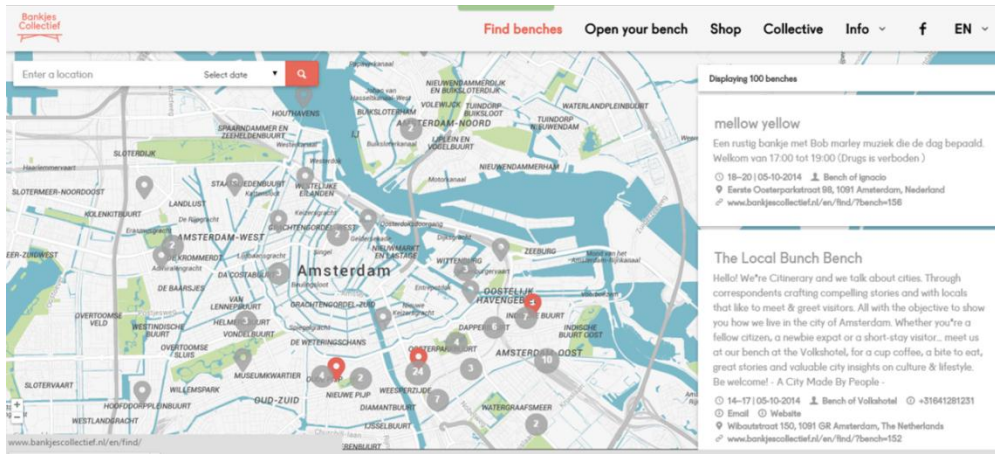
Bu organizasyona dahil olmak için katılımcıların internet sitesine girip nerede ve ne amaçla banklarını kuracaklarını belirtmeleri gerekmektedir. Katılımın tek şartı bankların evlerin ya da dükkanların önündeki açık alanlara ya da kaldırımlara yerleştirilmesidir. Burada bank simgesel anlamda kullanılmaktadır. Amaç kamusal açık alanlarda herkesin kullanımına açık olan banklar gibi kentlilerin de kendi evlerinin ve dükkanlarının önünde herkesin kullanımına açık olan oturma alanları oluşturmaktır. Bunun için projenin katılımcıları internet sitesinde yer alan bankları kiralamakta ya da kendi istedikleri gibi bir oturma alanı düzenlemektedirler.

Bank kurucuları kentlilere sunacakları hizmetleri kendileri belirlemektedir. Sunulan hizmetler; yiyecek ve içecek satışının yanı sıra salsa dersi vermek, örgü örmek, giysi takası yapmak, çocuklara yönelik atölye çalışmaları düzenlemek gibi aktiviteleri de kapsamaktadır. Bir bardak kahveden bir öğle yemeğine, güzel bir hikaye ya da kente ait bir dedikodudan saç kesimine kadar geniş bir ölçekte kentlilere imkanlar sunulmaktadır. Sunulan hizmetlerin bedelini ve bu bedelin ödeme şeklini belirlemek ise bank ziyaretçilerinin tercihi bırakılmaktadır (Url-4).

Şekil 4.15: Banklarda gerçekleşen farklı aktiviteler, (Url-4).

Projenin amacı kurucuları tarafından “evinin önüne, sokağına ya da mahallendeki parka bir bank yerleştir, komşularını, arkadaşlarını ve aileni davet et ya da çevrendeki bankları ziyaret ederek yaşantıya dahil ol” olarak basitçe açıklanmaktadır (Url-4). Projenin amacı ve uygulamaya geçirilmesi oldukça basit görünse de kentte yarattığı karşılaşmalar ve mekansallıklar bakımından oldukça etkili sonuçların doğmasına sebep olmaktadır.

Şekil 4.16: Bankların kentteki yerlerini gösteren uygulama, (Url-4).

Site üzerinden açılan bankın yeri kent haritasında işaretlenip, açık olduğu saatler ve sunulan menü ya da aktivite hakkında bilgilerin eklenmesiyle interaktif bir şekilde kentliler ve mekanlar arasında iletişim kurulmaktadır. Bunun dışında kentli kentte hareket halindeyken spontane ve beklenmedik şekilde bir banka dahil olma imkanına

sahip olmaktadır. Dolayısıyla ayda bir kez gerçekleştirilen proje ile kentlilerin birbiriyle karşılaşmalar yaşayabileceği rahat ve eğlenceli mekansallıklar sunulmaktadır.

Banklar arasında ulaşım sağlayarak ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla servis uygulamasından yararlanılmaktadır. Bu servisler bazen ziyaretçileri banktan banka taşıırken bazen de hizmet ya da aktivitelerin mobilliğini ve yayılımını gerçekleştirmektedir. Örneğin çocuklar için küçük gösteriler gerçekleştiren bir grup herhangi sabit bir mekana ihtiyaç duymadan banklar arasında gerçekleştirilen servis uygulaması ile istedikleri anlarda istedikleri banklara dahil olarak performanslarını kentlilere sunma imkanına sahip olmaktadır.

Şekil 4.17: Banklar arası servis uygulaması, (Url-4).

Karşılaşmanın katılımcıları: Konum olarak fizikselliği tüm kente yayılan organizasyon, sanal olarak da internet aracılığıyla kentte yaşayan tüm bireyler tarafından görünür hale gelmektedir. Bu sebeple geniş ve çeşitli katılımcı gruplarının dahil olduğu karşılaşmalardan söz etmek mümkündür.

Karşılıklı olma halleri: Bank projesi katılımcılarının ağırlama hali ile deneyimledikleri karşılaşmaları içerir. Çünkü bank sahipleri ile kentliler arasında birebir ve karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Bank sahipleri tıpkı evlerinin salonunda misafir ağırlar gibi kentlileri evlerinin ya da dükkanlarının önünde oluşturdukları mekanlarda ikramlarda bulunup, karşılıklı paylaşımlarda bulunarak ağırlamaktadır. Karşılaşmanın iki tarafı arasındaki sınır ortadan kalkmıştır bu sayede katılımcılar bu karşılaşmadan ayrıldıkları zaman karşılaşmanın tüm izlerini kalıcı ya da uzun süreli olarak beraberlerinde taşımaya devam ederler.

Karşılaşma halleri: Bu örnekte birçok kentli tutku (bilinç) ile gerçekleşen karşılaşmalarla banklara dahil olurken bir diğer yandan bu organizasyonun daha önce orada bulunmayan mekanlar ve fonksiyonları üretiyor olması nedeniyle ne ile

karşılaşacaklarını bilmediklerinden dolayı kendilerini tesadüfi karşılaşmalara teslim etmiş haldedirler. Dolayısıyla herhangi bir önkavrayışta bulunmak zordur. Kentliler kendilerini ya tamamen tutkuyla ya da tamamen tesadüfi gerçekleşen karşılaşmalara bırakmışlardır.

Eylemlilik halleri: Katılımcılar her bir bankta sunulan farklı hizmetlere ve gerçekleştirilen aktivitelere bağlı olarak değişen eylemlilik halleri içerisinde karşılaşmalara dahil olmaktadır. Bazen sadece oturup sohbet ederken bazen örgü örmekte ya da dans etmektedirler. Banklar kentlilerin farklı eylemler aracılığıyla deneyimleyecekleri karşılaşmalara ve kuracakları karşılıklı ilişkilenebilirliklere imkan sunmaktadır. Hareket/yürüme halinde olan kentli, kente yayılmış halde bulunan her bir bankla karşılaştığında, kenti akıcı ve bütüncül bir karşılaşma mekanına dönüştürmeye başlamaktadır.

Liminallik: Evlerin ve dükkanlar ile yollar arasında hem birleşme hem de ayrışma noktası olarak kaldırımlar liminal yapıya sahiptir. Banklar, ev ile yolları ayıran bu sınırın üzerinde kurulmaktadır. Bank sahipleri ev veya dükkanlarındaki hizmetleri ve eşyaları dış mekanlarına taşıyarak, ne iç ne de dış diye adlandırılabilir farklı fonksiyonlara cevap veren liminal mekanları oluşturmaktadır. Ayda bir defa düzenlenen bu mekânsal etkinlik, içi dışarıya taşıyıp sınırları deforme ederek karşılaşmaların gerçekleşmesine olanak sunmaktadır.

Mekansallık: Duvarlarla, açıklıklarla ve net sınırlarla tanımlı olmayan bu mekânsal oluşum karşılaşmaları tetikleyen haller, ilişkilenebilirlikler ve burada varlık gösteren öznelere kurulmaktadır. Ayda bir gün gerçekleştiğinden zamansal bir mekansallık üretmektedir. Etkinlik sona erip insanlar ayrıldığında mekan bozulup, dağılıp, yok olmaktadır yani mekansallığını geçici olarak kurmaktadır ve yerini başka bir zamanda başka bir işleve bırakmaktadır. Fakat ağırlama hali ile gerçekleşen karşılaşma ile deneyimlenen bir mekansallık olduğundan bireyler zihinlerinde oluşan çağrışımları ve üretimleri bedenleri ile taşımaya ve var etmeye devam etmektedirler.

Bu örnekteki mekansallık, performans odaklı bir mekan kurulumundan ziyade katılımcı varlığı odaklı bir mekan kurulumudur. Bu nedenle mekansallığın asıl kurucusu katılımcıların yaşadığı karşılaşmalardır. Yardımcı unsur olarak da var olan kentsel elemanların ve potansiyellerin kullanımı söz konusudur.

Bir önceki örnek, kentteki mevcut bir mekanın karşılaşmaların gerçekleşmesindeki ve karşılaşmalara mekan sunmasındaki rolünü incelerken, bu örnekte bir öncekinden farklı olarak öncelikle kentte gerçekleşecek karşılaşmaları örgütleyerek ardından kurulan mekanları incelemektedir. Bir karşılaşmanın üretimi ve o karşılaşmalardan doğan mekansallık söz konusudur. Bu örnekte, kente yapılan bir müdahalenin (organizasyonel müdahale) ardından onun tetiklediği mekansal oluşumlar ele alınmaktadır. Tüm kente yayılan proje birbirinden ayrı liminalliklerde oluşan karşılaşma mekanlarının aslında bir bütün olarak çalışabileceğini göstermektedir.

Bank projesinin kurucusu olan Jorg'a (Url-5) göre bu proje sayesinde kentliler kamusal alanların kendileri tarafından kurulan, üretilen ve paylaşılan bir mekan olduğunun farkına varmaktadırlar. Dolayısıyla bu örnek karşılaşma mekanı üzerinden kamusal mekan üretimini ve kullanım alternatiflerini sorgulamaya olanak sağlamaktadır.

Bank projesi geçici olarak binalar arasındaki duvarlar, kaldırımlar, merdivenler, park yerleri gibi boşlukları doldurarak kendi mekanlarını oluşturmaktadır. Kentsel mekanı kullanmanın yeni bir yöntemi olarak karşılaşmalarla kurulan geçici, mobil ve akışkan mekanların üretimi sağlanmaktadır. Bu mekanlar her an ve her yerde ortaya çıkabilir. Katılımcılar için mekan üretme eylemi, o mekanı kendilerine ait hale getirme amacını taşımaktadır (Altay, 2007). Dolayısıyla örnekteki görüldüğü gibi kentliler evlerinin ya da dükkanlarının önündeki kente ait alanları evlerinin bir uzantısı olarak değiştirip dönüştürmektedir. Kentle ve kentlilerle gerçekleşen karşılaşmalarla birlikte bu alanlar anlam kazanmakta böylece bireyler kendilerine ait bir mekansallığı üretmiş olmaktadır.

Örnekte kurulan mekansallık, kentsel yaşama uyum sağlamak ve sabit bir fiziksel strüktüre ihtiyaç duymamaktadır. Bank projesinin ürettiği mekanı sokaktan ayıran fiziksel bir sınır yoktur. Dolayısıyla kurulan mekanda iç ve dış belirsizliği söz konusudur. İç ve dış arasında kolaylıkla değişebilen, muğlaklaşan, geçirgen sınır oluşumları söz konusudur. Karşılaşma mekanı herhangi bir sınır üretmeden ve kendini yalıtmadan sokaklara, terk edilmiş ve kullanılmayan kentteki liminalliklere (eşiklere) sızarak bu aralıklarda belirme imkanına sahip olmaktadır. Kentsel ve yapıli çevreye sızmak yoluyla mekanlarını kurmak, kentsel mekanı kullanmanın alternatif bir yoludur.

Çalışma, kentsel mekanı tanımlayan sınırları sorgulamakta ve kendi mekansallığı için yeniden formüle etmektedir. Ayrıca fiziksel, sosyal ve resmi kuralları yıkmadan sadece sınırlar ile oynayarak onları esnetip test ederek kuralların arasında kendine ait özgür bir yer edinmeye çalışmaktadır.

4.3.3 Tiber Nehri Kıyısında Tesadüfi Karşılaşmalar

Sanatsal aktivitelerle kurulan karşılaşma mekanına örnek olarak besteci Lisa Bielawa ile sanatçı Robert Hammond'un 2010 yılında ortaklaşa gerçekleştirdikleri Tiber Nehri Kıyısında Tesadüfi Karşılaşmalar (Chance Encounter on the Tiber) adı verilen enstalasyon çalışması örnek olarak ele alınacaktır.

Sanatçılar enstalasyonun kurulumu için Roma'daki Tiber Nehri kıyısında çok fazla kullanılmayan yürüyüş aksını seçmiştir. Seçilen mekanı kentte bu tür kullanılmayan alanların nasıl aktif bir kamusal mekana dönüşebileceğini sorgulayan deneysel bir çalışma sahası olarak ele almışlardır. Asıl amacı Roma kentini su baskınlarından korumak olan bentler zaman içerisinde Romalılar ve turistler tarafından kullanım açısından çok da tercih edilmeyen gezinti yollarına dönüşmüştür (Url-6).

Şekil 4.18: Tiber Nehri, (Url-6).

Robert Hammond'ın 100 adet sandalyeyi nehir kıyısındaki açık alana yerleştirme projesi ile Lisa Bielawa'nın kamusal mekanlarda çalınması amacıyla bestelediği Tesadüfi Karşılaşma (Chance Encounter) adlı eseri benzer amaçları barındırdığı için iki sanatçı ortak bir enstalasyon çalışması gerçekleştirmeye karar vermiştir. Hammond, Whyte'ın kamusal mekanın kullanıcıları kentsel çevrede nerede ve nasıl oturacaklarını kendileri karar verdiği zaman o mekanı benimsedikleri söyleminden esinlenmiştir (URL-6). Whyte'ın yöntemiyle Bielawa'nın müzikal kompozisyonunu

birleşiren çalışma bu sayede yan yana ve ard arda dizilmiş sıralardan, tanımlı bir sahneden, bilet satışından kurulu klasik konser düzenini kırmayı amaçlamaktadır.

Enstalasyon kurulumu gerçekleştikten sonra sanatçıları şaşırtan bir sonuç ortaya çıkmıştır. Kırmızıya boyanan sandalyeler bile köprülerden ve sokaklardan gelip geçmekte olan kentlileri daha aşağı kottaki Tiber kıyısına yeterince çekmiyordu. Bunun en önemli nedeni alanın yaya trafiğinden uzak bir konumda yer almasıdır. Oysa Whyte'ın (1980) çalışmaları yaya akışının en üst düzeyde olduğu alanlarda gerçekleştirilen kentsel düzenleme çalışmalarıydı. Hareketin dolayısıyla da eylemlilik hallerinin olmadığı bir yerde karşılıklı olma hali gerçekleşmediğinden ve yerleştirilen sandalyeler karşılaşma hallerini açığa çıkaramadığından dolayı gerçekleşmeyen karşılaşmalar nedeniyle bu alan bir aktif bir karşılaşma mekanına dönüşmemektedir.

Şekil 4.19: Sandalye yerleştirmeleri ve kullanımı, (Url-7).

Projenin son gününde sandalyelerin yanı sıra müzik dinletisi de gerçekleştirilmiştir. Performans esnasında kentlilerin sandalyeleri aktif olarak ve çeşitli amaçlarla kullanmaya başladığını görmüşlerdir. Bazıları müzisyenlerle karşılıklı oturmayı tercih ederken, bazıları ise nehre karşı ya da arkadaş grubuyla karşılıklı olacak şekilde sandalyelerini konumlandırmıştır. Müzisyenlerden biraz daha uzakta oturanlar bir yandan müzik dinlerken bir diğer yandan da konuşma ya da kitap okuma eylemlerini gerçekleştirmeye devam etmişlerdir. Klasik konser dinleyicisi olmak yerine başka eylemler gerçekleştirerek, farklı karşılıklı olma halleri içinde bulunarak ve yer değiştirerek kendilerine özgü mekansallıklarını kurdukları karşılaşmaları deneyimlemişlerdir.

Şekil 4.20: Müzik dinletisi, (Url-7).

Bu deneysel çalışmayı sanatçılar ikinci bir alanda daha gerçekleştirmiştir. Zaha Hadid tarafından tasarlanan MAXXI Müzesi'nin açılış gününde müzenin önündeki geniş alanda sandalyeler yerleştirilmiştir. Bu alan kullanım yoğunluğu bakımından Tiber Nehri ile benzerlikler göstermektedir. Sanatçılar bu alanın Romalıların alışık olduğu tarihi izlerin bulunduğu, küçük ölçekli barok meydanlardan farklı olarak çağdaş bir şekilde tasarlanmış bir kamusal mekan olması nedeniyle kente uyum göstermekte zorluklar yaşandığını tespit etmişlerdir. Fakat nehir kıyısından farklı olarak bu alan oldukça fazla yaya akışını barındırmaktadır. Gün boyunca gözlemler yapan Hammond sandalyelerin kentliler tarafından piknik yapmak, sohbet etmek, kitap okumak gibi farklı eylemleri gerçekleştirmek amacıyla yoğun olarak kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 4.21: MAXXI Müzesi'nde gerçekleştirilen etkinlik, (Url-7).

Ertesi gün yerleştirme ortadan kalktıktan sonra ve farklı günlerde yapılan ziyaretler sonucunda müze içi kalabalık olmasına rağmen müze önündeki alanın sadece fotoğraflara bir arka plan olması amacıyla kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır (Url-6).

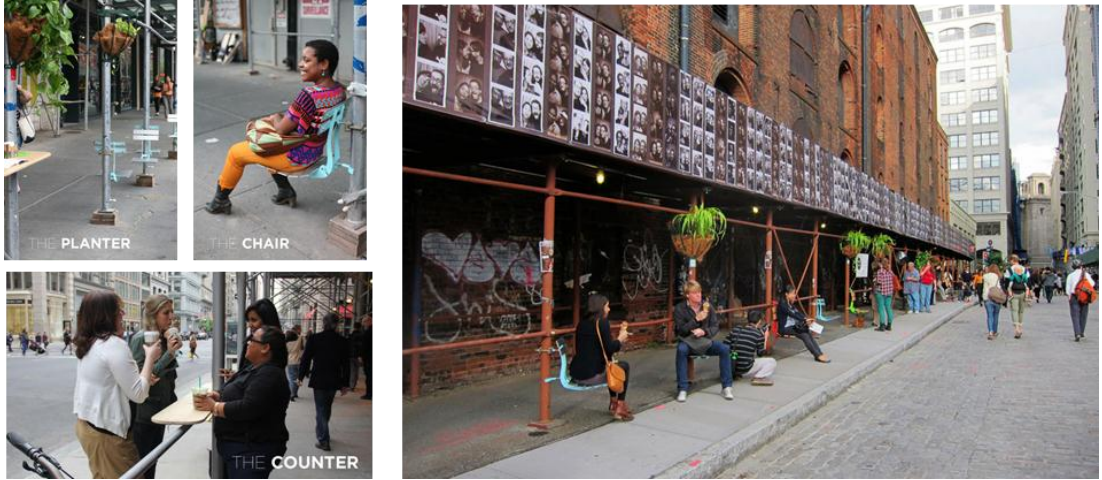
Gerçekleştirilen enstalasyondan sonra ortaya çıkarılan kullanım imkanları görüldüğünde Tiber Nehri'nin canlandırılması amacıyla bir çok plan ve fikir üretimi gerçekleştirilmesi için kentlilere ve yönetime ilham vermek bu çalışmada amaçlanmıştır. Kentsel planlamaya dair fikirlerle karşılaşmaların imkanları bir araya

geldiğinde çok daha büyük mimari müdahalelere gerek kalmadan bile kentlerde sıkışmış liminallikleri kentlilerin kullanımına açmak mümkün olacaktır.

4.3.3 POP-UP mekan oluşumları

Günümüzde yeni bir gerçeklik olarak adlandırılan, kamusal ya da özel alanlarda geçici sürelerle varolan mekânlar “pop-up mekân” olarak tanımlanmaktadır (Cordan & Karagöz, 2013). Pop-up mekânlar; birbirinden farklı karaktere sahip yerlerde konumlandırılabilen, farklı amaçlara hizmet edebilen ve geçici süreler için tasarlanmış mekânlardır. Beklenmedik bir anda beklenmedik bir yerde ortaya çıkıp ardından kaybolabilmekte ya da başka bir yere yerleşmek üzere yola çıkabilmektedir.

Pop-up oluşumlar kente yapılan küçük ölçekli ve geçici müdahaleler olarak görülebilir fakat bazı durumlarda etkileri beklenenden fazla olmaktadır. Kuruldukları yerlerde karşılaşmaları ve etkileşimleri arttırarak bu mekanlara canlılık ve dinamizm kazandıran bu tür oluşumlar bir yandan da yerleşecekleri yerleri de karşılaşmaları tetikleyebilecek unsurlara göre seçerler. Böylece bu unsurların var olduğu ancak pasif olarak bulunduğu yerleri aktive etme görevini üstlenirler.

Şekil 4.22: Pop-up mekan oluşumuna dair bir örnek, (Url-8).

Bu örnekte (şekil 4.22) bir inşaat ile araç yolunu ayıran ve birleştiren yoğun olarak kullanılan bir liminallikte yer alan kaldırıma saksı, oturma elemanları ve masaların yerleştirilmesiyle kurulan bir karşılaşma mekanı görülmektedir. Karşılaşmaları tetiklerken aynı zamanda mekan sunan pop-up oluşumlar kimi zaman soyut ya da somut küçük ölçekli eklerle (rekreasyon elemanları, eylemler...) kimi zaman sanatsal aktivitelerle kimi zaman da daha büyük ölçekli mekânsal eklentilerle kurulmaktadır.

Her karşılaşma aslında karşılaşmayı tetikleyen hallerin yanı sıra pop-up olarak tanımlanan fiziksel birtakım müdahalelere ihtiyaç duymaktadır. İlk örnekte basamaklar, heykeller, saçaklar gibi küçük ölçekli kentsel elemanlar ile kiosklar gibi daha büyük ölçekli mekansal eklentiler (pop-up) ile kurulan karşılaşma mekanı incelenmiştir. İkinci örnek organizasyon ölçeğinde mobilyalar ve kentsel elemanlarla kurulan pop-up mekan örneğidir. Üçüncü örnek ise boş bir alanda sanatsal bir enstalasyon düzenlenmesiyle birdenbire beliren, bir süreliğine etrafında bir karşılaşma mekanı oluşmasını sağlayan ve ardından yok olan pop-up mekan oluşumu örneğidir.

Karşılaşma mekanı kullanım amacı bakımından çok sayıda seçenek ve özgürlük sunar (Rivlin, 2006). Dolayısıyla kentli yaratıcılığını kullanarak bu mekanları değiştirir ve dönüştürür. Örneğin, merdiven ve duvar gibi mimari elemanları sokak mobilyası, düz yüzeyleri aktivitelerini üzerinde gerçekleştirebilecekleri platformlar olarak değerlendirir. Binanın etrafını saran çitler giysi satışı için bir sergileme yüzeyi işlevi görürken, düşey bir yüzey yemek için ya da çalışmak için masa işlevi görebilir. Bir heykel kentliye estetik bir deneyim yaşatırken aynı zamanda yaslanıp dinlenmek ya da gölgesinden yararlanmak amacıyla kullanılabilir. İnsanlar bazen de mekanı sahiplenme duygularını kanıtlayan birtakım kişisel eşyalarını –radyo, yemek, çalışma ya da okumak için kitaplar, sandalye, minder, termos vb.- karşılaşma mekanlarına beraberinde getirirler.

Burada önemli olan kentte belirlenmiş bir sorunu çözmek için birer kent mobilyası tasarlamaktan ziyade bu önerilerin nasıl gerçekleşeceği ve uzun vadede kent yaşamında nasıl bir etki bırakacağıdır.

5. SONUÇ

Karşılaşma kavramı çalışmada bir düşünce aracı olarak kentsel eşik noktalarında beliren farklı mekan potansiyellerinin araştırılması amacıyla ele alınmıştır. Yapabilecekleri eylemlerin çokluğu, karşılacakları insanların çeşitliliği, deneyimleyecekleri duyguların merakıyla kentliler gündelik yaşamlarının monotonluğunu kırarak, kurallara bağlı olmadan, özgürce ve spontane biçimde birçok potansiyel ile karşı karşıya gelebilecekleri ve kendilerini oraya ait hissedecekleri mekansallıkları bulmanın peşindedir.

Modern kent yaşamı kalabalık, karmaşık ve çözülemez bir bütün haline gelmiştir. Bu bütünlük içindeki aralıkları (liminallikleri) keşfedip açmak karmaşanın içinde saklı kalan fakat kentteki ayrılmış alanları tutkal gibi bir arada tutan karşılaşma mekanlarını açığa çıkarmayı sağlamaktadır. Kent içindeki soyut ya da somut sınırlarla hem ayrılan hem de birleşen liminal alanlarda kentlileri bir araya getirip geçirimsizliği sağlayıp harekete imkan vererek kenti bir bütün halinde tutmayı sağlayacak olan karşılaşma mekanları eskiden olduğu gibi büyük, geniş ve boş meydanlar olarak düşünölmek yerine günümüzde kendiliğinden oluşarak kullanıcılarının değışen ihtiyaçlarına farklı alternatiflerle cevap verebilecek geçici ve değışken mekansallıklar olarak ele alınmalıdır.

Tasarımcılar sınırları net, bitmiş mekanları tasarlamak yerine karşılaşmalarla kurulan mekansallıkların belirdeğı kentte ilişkilenmelerin gerçekleşmesine zemin sunan eşik noktalarını yani liminallikleri açarak cepleri doldurmayı amaçlamalıdır.

Karşılaşma mekanı geçici bir mekansallık olduğundan devamlılığını sağlamak için inşa etmeye ihtiyacı yoktur. Tekrarı olmaz çünkü plansız, beklenmedik ve kurallardan bağımsız bir oluşumdur. Karşılaşma mekanları akıp gezenin bıraktıklarının sabit olanla ilişki kurmaya başladığı anda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle eğer eylemler ve pratikler için kalıcı bir mekan oluşturulmaya çalışılırsa karşılaşma mekanının sahip olduğu potansiyeller ve imkanlar ortadan kalkacaktır.

Karşılaşma mekanlarının her an, her yerde kurulma ihtimali, geçici, değişken, çelişkili ve karmaşık yapısı sebebiyle tanımlamasını yapmak oldukça zordur. Karşılaşma mekanı aynı anda hem basit hem de karmaşık bir oluşumdur. Basitliği kentte yaşayanların temel ihtiyaçlarına –oturma, dinlenme, vakit geçirme, konuşma, etrafi izleme- cevap vermesinden kaynaklanırken; karmaşıklığı ise fizikselliğinin tanımlanmasının zorluğu ve kent dokusunda hangi alana yerleşeceğinin belirsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Karşılaşma, mekan üretiminde bir tetikleyicidir fakat bu kurulumu sağlarken ikili bir yapıya sahiptir. Karşılaşmalar var olan kentsel örüntüyü bir zemin, var olan tüm kentsel elemanları da bir araç olarak kullanırken yerleşmek için bir mekana ihtiyaç duyduğunu gösterirken diğer yandan gerçekleşmek için özne ve nesnenin karşılıklı varlığına ve bundan doğan ilişkilenelemelere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle karşılaşmanın mekanını beraberinde taşıdığı ve gerektiğinde kurduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bir olay olarak karşılaşmaya müdahale ediliğinde ondan doğan mekana da müdahale edilmektedir. Mekanı kuran her bir bileşen değiştikçe (karşılaşmayı tetikleyen haller) ilişkileneleme ağları farklı şekillerde kurulacağından karşılaşmadan doğan mekanın tarifi de değişecektir. Bu sayede sayısız imkanı barındırma potansiyeline sahip olan karşılaşma mekanları kentin özellikli yerleri haline gelmeye başlamaktadır. Karşılaşma mekanı spontane ve sıradan ilişkiler ile kentsel yaşamdaki potansiyellerin açığa çıkmasına ortam sunması nedeniyle kentteki bireyler tarafından kullanılır ve yaşayan mekanlara dönüşür.

Karşılaşma mekanları etkileşimin, değiş tokuşun, bir arada ya da yalnız başına olmanın hepsinin bir aradalığına olanak sunan bir mekandır. Bu mekanlar bazen kentin sıkışıklığı ve karmaşasının en üst düzeye çıktığı düğüm noktalarında kentliler için kaçış ve sığınma imkanını sunarken bazen de tam tersine kentliler için diğerleri ile bir arada olup beraber eylemlerde bulunarak eğlenceli vakit geçirmeleri için özgür ortamlar sunmaktadır. Bir kent meydanında yazılı olmayan birtakım kurallar ile kentliler arası ilişkiler ve mekanın kullanımı tariflenmesine karşın karşılaşma mekanları kullanıcılarına özgür bir ortam sunmaktadır.

Karşılaşma mekanının var olduğu süre kullanıcısının orada geçirdiği süreyle eşdeğerdir. İnsanlar bazen sadece bir kaç dakikalığına duraklayıp dinlenirken bazen

de günlerinin büyük bir bölümünü orada oturup birileri ile sohbet edip çevreyi izleyerek geçirmektedirler. Farklı süreli geçiş ve duraklamaları barındıran karşılaşma mekanının bu özelliği onun sınırsız, tanımsız, günün her anında kullanılabilen ve kolaylıkla dahil olunabilen yapısından kaynaklanmaktadır. Karşılaşma mekanına özgü kullanım özgürlüğü karşılaşma mekanını kentlerin imkanlı yerleri haline getiren önemli bir faktördür.

Tezin başından itibaren karşılaşma kavramının açılımları ile ortaya çıkan kavramsal ilişkilennmeler ağı kentteki karşılaşma mekanlarını tespit edip görünür kılmayı sağlarken aynı zamanda mimar ya da tasarımcı için bir karşılaşma mekanının nasıl tasarlanabileceğine dair veriler sunmaktadır. Günlük yaşamda kendiliğinden ve süreksiz olarak ortaya çıkarak duraklamalara yol açan anlar sosyal değişimi tetiklemektedir. Gündelik yaşamın kısıtlamalarını ve imkanlarını hatırlatan bu “an”lar karşılaşma anları olarak düşünüldüğünde kamusal mekanlara dair yapılacak tasarımın girdisi haline gelmektedir.

Tez klasik mekan tanımı ve üretim yöntemlerine karşılaşma kavramı ile alternatif ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Biliyoruz ki, karşılaşmalar yaşansın diye tasarlandığı söylenen bir çok mekan bu amaca cevap vermeyebiliyor. Tam tersine bu amaçla tasarlanmamış mekanlar ise karşılaşmaların mekanı haline dönüşebiliyor. Bu nedenle bir karşılaşmanın kentsel mekanın kullanımı ve üretiminde nasıl ve ne şekilde açılmalar ve kapanmalara yol açabileceğinin tartışılması üzerinden tez kurgulanmıştır. Dolayısıyla tez bir tanımlama çalışmasından ziyade çeşitli kavramların, literatürdeki mekan tanımlarının ve kentsel yaşamdaki örneklerin ele alındığı bir çözümleme çalışmasıdır.

Karşılaşmalar üzerinden yeni bir anlam üretimi ile kamusal alanlardaki alternatif mekansallaşmalara dair bir söz üretmek mümkündür. Kişisel anlamlarla birlikte kentteki her birey tarafından yeniden tanımlanan karşılaşma mekanları sayesinde kentsel/kamusal mekanlar da sorgulanır hale gelmektedir. Günümüzde artık şehir yöneticilerinin ya da tasarımcıların belirlediği sınırları çizilmiş, fonksiyonları netleştirilmiş mekanların yerini kentte yaşayanların arzu ve ihtiyaçlarına dayanan mekansallıklar almaktadır. Kentteki dinamik karşılaşmaların izini sürerek kompakt bir yaşam sürdüren, kente ve birbirlerine temas etmeyen bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek yeni bir mekan anlayışına ulaşmak mümkündür.

Karşılaşma mekanlarında gerçekleşen eylemler ve aktiviteler park, meydan gibi tasarlanmış kamusal mekanlarda gerçekleştirilenlerden temelde farklılık göstermese de mekanların fiziksellikleri ve bileşenleri arasında güçlü ayrımlar bulunmaktadır. Bir karşılaşma mekanı, kamusal mekana göre daha fazla çeşitlilik gösterir çünkü bu mekanlar kullanıcılarının ihtiyacına, çeşitliliğine ve karşılaşmayı kuran değişken hallere göre her seferinde yeniden ve yeniden kurularak kendi tanımını çeşitlendirmektedir. Tezde karşılaşma mekanı uyum sağlama, yeniden kurulabilme ve dönüşme özelliklerini hızlı bir biçimde gerçekleştirebildiği için geleneksel kamusal mekan anlayışına göre daha imkanlı yerler olarak tartışılmaktadır.

Karşılaşma mekanlarının kentteki liminalliklerde oluşabilme ihtimali kamusal bir mekana göre onu daha kolay bir şekilde ulaşılabilir kılmaktadır. Bu tür mekanlar kentin her bölgesinde bireylerin karşısına çıkmasına rağmen bazen de kentliler buraya ulaşmak için belirli bir vakit ve çaba harcarlar. Bu durum bu mekansal oluşumların zamanla kentlerde bir çekim noktası olmaya başladığını da gösterir. Kentte bir imkan olarak beliren karşılaşma mekanlarının ancak yaşayanlar tarafından benimsenerek kullanılmasıyla görünürlüğünün arttığını ve varlığının devamlılığını sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

Tez genişlemeye açık bir örüntü olarak görülmelidir. Bu tez kapsamında sadece kentsel karşılaşmalara ve ürettikleri mekansallıklara odaklanılmıştır. Fakat tezin başından itibaren karşılaşma kavramının açılımları ile ortaya çıkarılan ilişkiler ağı üzerinden yapı ölçeğinde gerçekleşen karşılaşmalara ve onlardan üretilecek olan mekanlara bakmak da mümkündür.

KAYNAKLAR

- Almaç, B.** (2011). Mekan Kıvrımları, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altay, D.** (2007). Urban Spaces Re-Defined in Daily Practices–‘Minibar’, Ankara, Frers, L. & Meier, L. (Ed.), *Encountering Urban Places – Visual and Material Performances in the City* içinde (47-63), Ashgate Publishing, İngiltere.
- Arendt, H.** (2012). İnsanlık Durumu, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aydınlı, S.** (2012). Aylak-Muğlak Kent Deneyimleri, der. Artun, N. & Ojalvo, R. içinde *Arzu Mimarlığı: Mimarlığı Düşünmek ve Düşlemek*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Baker, U.** (1997). Spinoza: Hayatın Geometrisi, Alındığı tarih: 10.01.2013, Adres: <http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=8,80,0,0,1,0>.
- Baudrillard, J. & Nouvel, J.** (2011). Tekil Nesneler: Mimarlık ve Felsefe, YEM Yayın, İstanbul.
- Benjamin, W.** (2013). Pasajlar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Breton, D.** (2008). Yürümeye Övgü, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Cordan, Ö. & Karagöz, E.** (2013). Pop Up Mekân Tasarımı ve Pazarlama İlişkisi, Alındığı tarih: 02.12.2014, Adres: http://sbe.giresun.edu.tr/fileadmin/user_upload/diger/makleler_ozet_7.sayi/kamil/xxx/Pop_Up_Mekan_Tasarimi_ve_Pazarlama_Iliskisi.pdf.
- Cupers, K.** (2007). Walking as Do-It-Yourself Urbanism, Goldsmiths, University of London, London.
- De Certeau, M.** (2009). Gündelik Hayatın Keşfi-I; Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları, Dost Kitabevi, Ankara.
- De Landa, M.** (2006). Çizgisel Olmayan Tarih: Bin Yılın Öyküsü, Metis Yayınları, İstanbul.
- Demirkaya, E.** (2012). Bozguncu ve Göçebe: Jean Genet, Alındığı tarih:18.04.2013, Adres: <http://www.e-skop.com/skopbulten/bozguncu-ve-gocebe-jean-genet/899>.
- Eeghem, E. V., Steel, R., Verschelden, G., Dekeyrel, C.** (2011). Urban Cracks:Interstitial Spaces in the City, 17th International Symposium on Electronic Art (ISEA), Alındığı tarih:05.02.2014, Adres: <http://isea2011.sabanciuniv.edu/paper/urban-cracks-interstitial-spaces-city>.
- Foucault M.** (1967). Of Other Spaces, Heterotopias, Alındığı tarih: 08.10.2014, Adres: <http://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf>.

- Grosz, E.** (2001). *Architecture from the Outside: Essays on Virtual and Real Spaces*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Güner, D.** (2007). *Enkazdan Kentsel Boşluğa: İzmir Kordonboyu Kıyı Düzenlemesi*, Korkmaz, T. (Ed.), *2000'lerde Türkiye'de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar* içinde, Mimarlar Odası Yayınları, İstanbul.
- Habermas, J.** (1991). *The Structural Transformation of Public Sphere*, MIT Press, Cambridge.
- Hannula, M.** (2007). *Karşılıklı İlişki ve Yeryüzünde Olmaya Dair*, Boynik, S. & Tan, P. (Ed.), *Olasılıklar, Duruşlar, Müzakere: güncel sanatta kamusal alan tartışmaları* içinde (55-60), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Harmanşah, Ö.** (1997). *Mekansal Hikayeler: Kentin Kalbine Bir Yürüyüş*, Mimarlık Dergisi, 274, 22-25.
- Heidegger, M.** (2011). *Varlık ve Zaman*, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Helle, H., J.** (1996). *Kentlileşmiş İnsan, Kent ve Kültürü*, 8, s. 71-79, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İnam, A.** (2001). *Karşılaşma Ahlakı Üzerine Bazı Düşünceler*, Alındığı tarih: 12.05.2014, Adres: <http://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/karsilasma.htm>.
- Kanngieser, A.** (2013). *Uzman "Getto"sundan Çıkmak: Radikal Politikada Performatif Karşılaşmalar*, e-skop dergi, Alındığı tarih: 18.06.2014, Adres: <http://www.e-skop.com/skopdergi/uzman-%E2%80%9Cgetto%E2%80%9Dsundan-cikmak-radikal-politikada-performatif-karsilasmalar/1589>.
- Lapoujade, D.** (2006). *Deleuze'nün Başkaldıran Yapısalcılığı*, Akay, A. (Ed.), *Gilles Deleuze İçin* içinde, Akbank Sanat, İstanbul.
- Lefebvre, H.** (2012). *Gündelik Hayatın Eleştirisi I*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Lefebvre, H.** (2014a). *Kentsel Devrim*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Lefebvre, H.** (2014b). *Mekanın Üretimi*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Liggett, H.** (2007). *Urban Aesthetics and the Excess of Fact*, Frers, L. & Meier, L. (Ed.), *Encountering Urban Places – Visual and Material Performances in the City* içinde (9-24), Ashgate Publishing, İngiltere.
- Luz, A.** (2006). *Places In-Between: The Transit(ional) Locations of Nomadic Narratives*, Năripea, E., Sarapik, V., Tomberg, J. (Ed.), *Place and Location: Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics V* içinde (143–165), The Research Group of Cultural and Literary Theory, Estonian Literary Museum, Tallinn.
- May, R.** (2012). *Yaratma Cesareti*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Paquot, T.** (2011). *Şehirselleşen Bedenler*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Pallasma, J.** (2011). *Tenin Gözleri: Mimarlık ve Duyular*, YEM Yayın, İstanbul.
- Paredes, C.** (2009). *Liminal Mimarlık: Pazar-kentte Boşlukları Doldurmak*, Bilsel, C., Ciravoğlu, A., Dostoğlu, N., Erim, A., İncedayı, D., Kahvecioğlu, H., Madran, E., Özaloğlu, S., Tağmat, T., Tümer, G., Yıldız, H. (Ed.),

Mimarlıkların Pazaryeri: XXII. Dünya Mimarlık Kongresi'nden Seçme Bildiriler içinde, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.

Rivlin, L. G., (2006). *Found Spaces: Freedom of choice in public life*, Franck, K. & Stevens, Q. (Ed.), *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life* içinde, Routledge, Oxon.

Sadler, S. (1998). *The Situationist City*, Cambridge Mass, MIT Press.

Sennett, R. (2011). *Ten ve Taş: Batı Uygarlığında Beden ve Şehir*, Metis Yayınları, İstanbul.

Virilio, P. (2013). *Apaçık Kent, Felsefelogos*, Fesatoder Yayınları, İstanbul

Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*, Conservation Foundation, Washington.

Zourabichvili, F. (2008). *Deleuze: Bir Olay Felsefesi*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul

Url-1 < <http://imgur.com/r/HistoryPorn/R5AyZZV> >, alındığı tarih: 18.11.2014.

Url-2 < <http://www.artnewsnviews.com/view-article.php?article=-public-sculpturesare-the-public-s-own-consciousness-&iid=15&articleid=309> >, alındığı tarih: 18.11.2014.

Url-3 < http://pps.org/great_public_spaces/one?public_place_id=161# >, alındığı tarih: 12.10.2014.

Url-4 < <http://www.bankjescollectief.nl/en> >, alındığı tarih: 01.11.2014.

Url-5 < <http://popupcity.net/benchescollective-turns-streets-into-a-giant-outdoor-cafe/> >, alındığı tarih: 19.11.2014.

Url-6 <[http://designobserver.com/slideshow.php?view=1108&entry=14758 &slide=1](http://designobserver.com/slideshow.php?view=1108&entry=14758&slide=1)>, alındığı tarih: 10.12.2014.

Url-7 < <http://www.chance-encounter.org/>>, alındığı tarih: 10.12.2014.

Url-8 < <http://popupcity.net/softwalks-transforms-sidewalk-sheds-into-pop-up-hangouts/> >, alındığı tarih: 22.10.2014.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Zeynep Dünder

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir / 1989

E-Posta : dundarze@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2011, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü